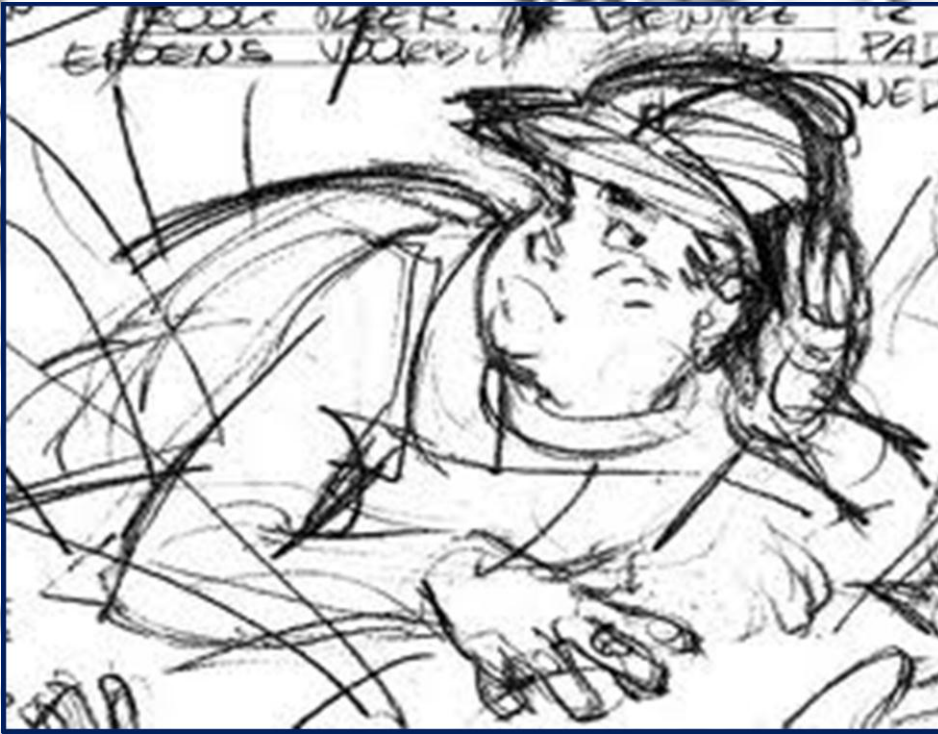

Ik kom uit Litouwen

en nu?

Opvang van een zij-instromer
op een reguliere basisschool

Emke Jansma

Student nr: 2152883, Leerroute: RTD2

Master Special Educational Needs (M SEN)

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Begeleid door: Thea Deckers, Juni 2012

Inhoudsopgave

Samenvatting	6
Inleiding	10
Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling	11
1.1 Aanleiding voor dit onderzoek	11
1.2 Doel van het onderzoek	11
1.3 Doel in het onderzoek	11
1.4 Vraagstelling van het onderzoek	12
1.5. Verwachtingen van het onderzoek	13
1.6. De weg om een antwoord te vinden op mijn onderzoeksvragen	13
Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing	16
2.1 Inleiding	16
2.2 Tweede taal verwerving, hoe verloopt dat?	16
2.2.1 Op klankniveau	17
2.2.2 Op woordniveau	17
2.3 Didactiek rond woordenschatonderwijs aan NT2-leerlingen	18
2.3.1 Impliciet of expliciet onderwijs	18
2.3.2 Het Viertaktmodel	19
2.3.3 Total Physical Response (TPR)	19
2.4 Komen tot een methodekeuze	20
2.5 De bijdrage die dit meesterstuk kan leveren aan inclusie	20
Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie	22
3.1 Inleiding	22
3.2 Typering van het onderzoek	22
3.3 Wie zijn er betrokken bij het onderzoek?	23
3.4 Gebruikte onderzoeksinstrumenten	23
3.4.1 Het gesprek, het semigestructureerde interview	23
3.4.2 Documentanalyse	24
3.4.3 Toetsen en tests	24
3.4.4 Observatie	25
3.4.5 Checklist	25
3.4.6 Vragenlijst	25
3.4.7 Onderzoeksverslag en Individueel handelingsplan	26
3.4.8 Interventie	26
3.5 Triangulatie	26
3.6 Schematisch tijdpad	26
3.7 De ethiek van het doen van onderzoek	28
Hoofdstuk 4 Data-analyse en resultaten	30
4.1 Inleiding	30
4.2 Beantwoording deelvragen vanuit de praktijk	30

4.2.1	Wat is er bekend over het intelligentieniveau en de cognitieve vaardigheden van Leerling R? Is hiervoor nader onderzoek nodig?	30
4.2.2	Wat is er tot het moment van onderzoek ondernomen om leerling R. de Nederlandse taal eigen te maken?	30
4.2.3	Welke leerstijl past bij deze leerling?	30
4.2.4	Welke aanpassingen in het onderwijsaanbod zijn voor leerling R. noodzakelijk om tegemoet te komen aan zijn beperkte Nederlandse woordenschat?	31
4.2.5	Wat is het niveau van woordenschat vlak voor de start van het onderzoek (nulmeting)?	31
4.2.6	Welke methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling zet ik in als remedial teacher, op basis van literatuurstudie en methodevergelijk voor R. in groep 6 en waarom?	32
4.2.7	Welke ervaring hebben andere scholen met de uitgekozen methode voor het uitbreiden van de woordenschat van NT2-leerlingen?	34
4.2.8	Wat is het effect geweest van de interventies op het woordenschatonderwijs aan deze leerling en welke resultaten heeft hij behaald na inzet van gekozen methode?	35
4.2.9	Welke handreikingen kunnen de leerkracht worden geboden?	35
Hoofdstuk 5	Conclusies	37
5.1	<i>Inleiding</i>	37
5.2	<i>Reflectie op de data-analyse in hoofdstuk 4</i>	37
5.2.1	Intelligentieniveau en cognitieve vaardigheden van Leerling R.	37
5.2.2	Leerstijl	37
5.2.3	Aanpassingen in het onderwijsaanbod	37
5.2.4	Nulmeting	39
5.2.5	Niveau van de woordenschat bij start onderzoek	39
5.2.6	Methodekeuze vanuit de theorie	39
5.2.7	De interventies met de methode <i>Mondeling Nederlands-nieuw</i>	40
5.2.8	Toetsing	40
5.2.9	Sociale taalvaardigheid	40
5.2.10	Ervaringen van anderen vergeleken met ervaringen van de onderzoeker omtrent de methode <i>Mondeling Nederlands-nieuw</i> .	41
5.2.11	Handreikingen voor de leerkracht van anderstalige leerlingen	41
5.3	<i>Samenvatting van de conclusies op de data-analyse</i>	42
5.4	<i>Beantwoording van de centrale onderzoeksvraag</i>	42
5.5	<i>Aanbevelingen voor de onderzoeksschool</i>	43
5.6	<i>Wie heeft belang bij dit onderzoek en wat is de bijdrage aan de handelingsverlegenheid?</i>	44
5.7	<i>Terugblik op betrouwbaarheid en ethiek</i>	44
Hoofdstuk 6	Evaluatie onderzoek-discussie	45
6.1	<i>Inleiding</i>	45
6.2	<i>Het verloop van het onderzoek.</i>	45
6.3	<i>De ontwikkeling van mijn competenties als remedial teacher</i>	46
6.3.1	Orthodidactisch competent	46
6.3.2	Inter-persoonlijk competent	47
6.3.3	Orthopedagogisch competent	49
6.3.4	Organisatorisch competent	49
6.3.5	Ten slotte	49
Nawoord		50
Literatuurlijst		51
<i>Boeken:</i>		51

<i>Papers, artikelen en relevante internetsites:</i>	51
<i>Methodes en toets materiaal:</i>	52
Bijlage 2.1	Linguïstische Perceptie voor spraak begrip
Bijlage 2.2	Verschillen tussen de Nederlandse en de Litouwse taal
Bijlage 2.3	Het Viertaktmodel van Verhallen
Bijlage 3.1	Vragenlijst NT2-onderwijs
Bijlage 3.2	Verslaglegging Nederlandse taalonderzoek R.
Bijlage 3.3	Handelingsplan
Bijlage 3.4	Sessies methode Mondeling Nederlands-nieuw
Bijlage 4.1	Schoolresultaten
Bijlage 4.2	Voor start onderzoek aanwezige materialen
Bijlage 4.3	Vertaling meervoudige intelligentietest
Bijlage 4.4	Test meervoudige intelligentie
Bijlage 4.5	Uitslag meervoudige intelligentietest
Bijlage 4.6	Voorbeeld van een aangepast weekrooster
Bijlage 4.7	Plaatjes spreekvaardigheid toets
Bijlage 4.8	Uitwerking test spreekvaardigheid n.a.v. een plaatjesverhaal
Bijlage 4.9	Klankonderscheiding toets
Bijlage 4.10	Klankarticulatie toets
Bijlage 4.11	Toets receptieve woordenschat cursus 1 nulmeting
Bijlage 4.12	Toets receptieve woordenschat cursus 2 nulmeting
Bijlage 4.13	Toets productieve woordenschat cursus 2 nulmeting
Bijlage 4.14	Onderzoek NT2-methodes
Bijlage 4.15	Beschrijving: Mondeling Nederlands - nieuw
Bijlage 4.16	Uitwerking vragenlijst bevindingen andere scholen
Bijlage 4.17	Toets receptieve woordenschat cursus 2 eindmeting
Bijlage 4.18	Toets productieve woordenschat cursus 2 eindmeting
Bijlage 4.19	Observatielijst sociale taalvaardigheid nulmeting
Bijlage 4.20	Observatielijst sociale taalvaardigheid eindmeting

Bijlage 4.21	Handreikingen	132
Bijlage 5.1	Mailcontact met A Vermeer	147
Bijlage 6.1	Evaluatieformulier leerkracht	149

Samenvatting

Onderzoekscontext

Dit meesterstuk is geschreven omdat er, op de basisschool waar ik werk, behoefte is aan goede informatie over Nederlands onderwijs aan anderstalige kinderen, zogenaamde NT2-leerlingen. Dit onderzoek richt zich op praktijkverbetering voor onderwijs aan anderstalige leerlingen in de midden- en bovenbouw (zij-instromers).

Doel van het onderzoek voor het werkveld

Mijn onderzoek is gericht op praktijkverbetering. Het doel is het woordenschatonderwijs aan anderstalige leerlingen kwalitatief te verbeteren door de inzet van een effectieve gestructureerde methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling en te bereiken dat het onderwijs voor hen zo wordt ingericht dat zij met maximaal rendement deel kunnen nemen aan het geboden onderwijs in de groep.

Doel van het onderzoek voor mij als professional

Als remedial teacher wil ik mijn eigen kennis en handelingsrepertoire op het gebied van 2e taalverwerving en op gebied van woordenschatontwikkeling aan NT2-leerlingen uitbreiden en dit na onderzoek delen met mijn team op school. Dit praktijkonderzoek levert hieraan een bijdrage.

Doel in het onderzoek

Als remedial teacher wil ik weten welke methode voor Nederlandse woordenschat onderwijs effectief is voor een anderstalige leerling in groep 6. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de didactische handelingsverlegenheid op het gebied van NT2-onderwijs van de leerkracht in groep 6 en de remedial teacher. Een effectieve gestructureerde methode zal de woordenschatontwikkeling van deze anderstalige leerling versnellen. Daarnaast wil ik leerkrachten met anderstalige leerlingen in hun groep handreikingen bieden bij het geven van onderwijs aan deze leerlingen.

Onderzoeksvraag

“Hoe kan ik als remedial teacher bij ons op school, in nauwe samenwerking met de leerkracht, bij NT2-zij-instromer¹ R. in groep 6, het leerrendement verhogen door de woordenschatontwikkeling te versnellen en het overige onderwijs zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij de taalmogelijkheden van leerling R.”

Deelvragen vanuit de theorie:

- Hoe verloopt volgens de theorie het proces van tweede taal verwerving?
- Welke didactische benadering sorteert het meeste effect bij het woordenschatonderwijs aan anderstalige kinderen?
- Hoe kan het beste een keuze worden gemaakt voor een methode voor woordenschatontwikkeling voor anderstalige kinderen in de midden-en bovenbouw?

Deelvragen vanuit de praktijk:

- Wat is er bekend over het intelligentieniveau en cognitieve vaardigheden van leerling R en is hiervoor nader onderzoek nodig?
- Wat is er tot het moment van onderzoek ondernomen om leerling R. de Nederlandse taal eigen te maken?
- Welke leerstijl past bij deze leerling?
- Welke aanpassingen in het onderwijsaanbod zijn voor deze leerling noodzakelijk om tegemoet te komen aan zijn beperkte Nederlandse woordenschat?
- Wat is het niveau van woordenschat vlak voor de start van het onderzoek (nulmeting)?
- Welke methode voor woordenschatontwikkeling zet ik in, als remedial teacher, op basis van literatuurstudie en methodevergelijk voor R. in groep 6 en waarom?
- Welke ervaring hebben andere scholen met de methode voor uitbreiden van de woordenschat van anderstalige leerlingen?
- Wat is het effect geweest van mijn interventies op het woordenschatonderwijs aan deze leerling en welke resultaten heeft hij behaald na inzet van gekozen methodiek? Welke conclusies verbind ik hieraan?
- Welke handreikingen kunnen worden geboden aan de leerkracht met anderstalige leerlingen in hun groep bij het geven van onderwijs?

¹ Zij-instromers of neveninstromers – kinderen van zes jaar en ouder die uit het buitenland naar Nederland komen op een leeftijd waarop ze naar Nederlandse maatstaven leerplichtig zijn (Kuiken en Vermeer 2005)

Theorie

In het theoriehoofdstuk wordt geschreven over tweedetaalverwerving en welke didactische benaderingen effect sorteren bij het woordenschatonderwijs aan anderstalige kinderen.

Opvattingen van verschillende deskundigen als Vermeer, Verhallen, Vernooy en Kuiken worden meegenomen. Er wordt beschreven welke en op basis waarvan is gekozen voor de onderzoeksinstrumenten. Tenslotte wordt beschreven welke bijdrage dit meesterstuk kan leveren aan inclusie.

Aanpak

Vanuit de theorie en ervaringen van anderen wordt, met behulp van een checklist, een methode gekozen die geschikt is voor anderstalige leerlingen in de midden-en bovenbouw. De methode *Mondeling Nederlands-nieuw* kwam hierbij als beste uit de bus.

Met een anderstalige leerling uit groep 6 is met deze methode gewerkt. De ervaring hiermee wordt beschreven.

Daarnaast is onderzocht hoe het overige onderwijs zoveel mogelijk aan kan sluiten bij de taalmogelijkheden van deze specifieke leerling.

Er zijn handreikingen samengesteld om de leerkracht met een anderstalige leerling in zijn groep te ondersteunen.

Onderzoeksuitkomsten

In samenwerking met de leerkracht, is bij NT2 zij-instromer R. in groep 6, de woordenschatontwikkeling voldoende en naar verwachting versneld met behulp van de methode *Mondeling Nederlands-nieuw*. Deze methode beantwoordt goed aan de eisen die de theorie aan een methode voor Nederlands woordenschatonderwijs stelt.

Door het vergroten van de Nederlandse woordenschat is het gelukt R. meer deel te laten nemen aan het groepsonderwijs, aansluitend bij zijn taalmogelijkheden.

Ter ondersteuning van de leerkracht zijn handreikingen samengesteld.

Conclusies

Reflectie op de methodekeuze, gezien vanuit de theorie en praktijk, onderschrijft de keuze voor *Mondeling Nederlands-nieuw*.

Volledige aansluiting bij interesse en leefwereld van bovenbouwleerlingen behoeft aanpassing van de methode.

De methode biedt goede mogelijkheden tot interactie, zodat het aansluit bij de onderwijsbehoefte van leerling R.

Leerstof wordt expliciet aangeboden.

In de methode wordt het *Viertaktmodel* van Verhallen & Verhallen gehanteerd. Uit het onderzoek blijkt dat de vierde fase, consolidering meer aandacht vraagt bij individueel gebruik buiten de klas. Deze fase van de viertakt heeft te weinig aandacht gekregen, terwijl het van cruciaal belang is dat goed geconsolideerd wordt.

Er dienen daarom meer klankoefeningen ingelast te worden, mogelijk met inzet van logopedie.

De toetsen van de methode zijn goed bruikbaar.

Tegemoet komen aan de leerstijl van de leerling heeft een positief effect gehad op zijn welbevinden en daarmee op zijn Nederlandse woordenschatontwikkeling.

R. laat een stijging in communicatie bevorderend gedrag zien.

R. waardeert het om na verloop van tijd (op eigen niveau), net als de groep, te werken met op school aanwezige methodes en materialen voor spelling, taal en lezen.

Aanbevelingen

Er zijn goede ervaringen opgedaan met de methode *Mondeling Nederlands-nieuw* en het is raadzaam deze methode in te zetten bij andere anderstalige kinderen in de midden-en bovenbouw.

Er moet extra tijd voor consolidering van woorden worden ingepland tijdens de weektaak. Bij gevorderde leerlingen moet aanvullend aandacht gegeven worden aan grammatica (op zinsniveau en tekstniveau) en zaakvakken (werken met beeldend materiaal, pre-teaching op school en thuis in de eigen taal).

Er dient een protocol opgesteld te worden voor intake van NT2 zij-instromers dat wordt opgenomen in het zorgplan. Dit protocol kan een diagnostisch onderzoek bevatten om de ontwikkeling van deze kinderen te testen.

Indien mogelijk moet informatie worden ingewonnen bij de buitenlandse school. Op basis van deze diagnose kan worden bepaald in welke groep het kind geplaatst wordt en worden mogelijk doublures voorkomen.

Inleiding

Op school ben ik aangesteld als remedial teacher, met onder andere als taak anderstalige leerlingen (NT2-leerlingen²) buiten de klas te begeleiden in hun Nederlandse woordenschatontwikkeling. Deze taak heeft mij gemotiveerd mijn onderzoek als afsluiting van mijn master-SEN opleiding ‘Remedial teacher’ te richten op het Nederlandse onderwijs aan deze doelgroep.

Op onze basisschool is een toename te zien van anderstalige leerlingen. Doorgaans om economische redenen zijn hun ouders, veelal afkomstig uit Oost- en Zuid-Europa, naar Nederland verhuisd. Zij nemen hun kinderen mee en melden hen aan bij reguliere basisscholen.

Deze kinderen beheersen de Nederlandse taal niet of nauwelijks. Hun Nederlandse woordenschat is minimaal. De leerkrachten voelen zich handelingsverlegen om deze kinderen optimaal onderwijs te bieden. Door de beperkte Nederlandse woordenschat verloopt de communicatie moeizaam en de lesstof is voor deze kinderen niet of in onvoldoende mate te volgen. Het leerproces stagneert. Cognitieve mogelijkheden en taal/leesniveau komen met elkaar in het gedrang. Zaakvakken en methodes zijn talig ingesteld en het ontbreken van voldoende Nederlandse woordenschat is voor anderstalige leerlingen een belemmering om de vakken in de groep te volgen en zich optimaal te kunnen ontwikkelen.

Als remedial teacher, kan ik extra tijd aan woordenschatonderwijs besteden en ontlast daarmee de leerkracht. Er is slechts beperkt verouderd NT2-materiaal³ op school beschikbaar. Er is behoefte aan een goed gestructureerde NT2-methode voor leerlingen in de midden- en bovenbouw, die voldoet aan de nieuwste inzichten op het gebied van tweede taalverwerving. Het team beschikt over beperkte ervaring in het begeleiden van anderstalige leerlingen en heeft behoefte aan ondersteuning.

² NT2-leerlingen zijn anderstalige kinderen die op school het Nederlands als tweede taal krijgen aangeboden.

³ NT2-materiaal en NT2-methodes worden gebruikt om NT2 leerlingen de Nederlandse taal te leren.

Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling

1.1 Aanleiding voor dit onderzoek

De aanleiding van dit onderzoek is hiervoor al beschreven in de inleiding. De toename van anderstalige leerlingen op de school van onderzoek, de handelingsverlegenheid van de leerkrachten, de behoefte aan kennis en het gebrek aan een gestructureerde methode voor Nederlands woordenschatonderwijs voor anderstalige leerlingen in de midden-en bovenbouw heeft er toe geleid dit onderzoek te gaan doen.

Er is al veel bekend vanuit andere onderzoeken over NT2-onderwijs. In de jaren tachtig, nadat arbeidsmigranten uit verschillende landen naar Nederland kwamen, ontstond behoefte aan informatie over de verwerving van het Nederlands als tweede taal en aan een theoretische onderbouwing van het tweede taalonderwijs.

1.2 Doel van het onderzoek

Voor het werkveld:

Mijn onderzoek is gericht op praktijkverbetering. Het doel is het woordenschatonderwijs aan anderstalige leerlingen kwalitatief te verbeteren door de inzet van een effectieve gestructureerde methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling en te bereiken dat het onderwijs voor hen zo wordt ingericht dat zij met maximaal rendement deel kunnen nemen aan het geboden onderwijs in de groep.

Voor mij als professional:

Als remedial teacher wil ik mijn eigen kennis en handelingsrepertoire op het gebied van 2e taalverwerving en op gebied van woordenschatontwikkeling aan NT2-leerlingen uitbreiden en dit na onderzoek delen met mijn team op school. Dit praktijkonderzoek levert hieraan een bijdrage.

1.3 Doel in het onderzoek

Als remedial teacher wil ik weten welke methode voor Nederlandse woordenschat onderwijs effectief is voor een anderstalige leerling in groep 6. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de didactische handelingsverlegenheid op het gebied van NT2-onderwijs van de leerkracht in groep 6 en de remedial teacher. Een effectieve gestructureerde methode zal de woordenschat ontwikkeling van deze anderstalige leerling versnellen. Daarnaast wil ik leerkrachten met

anderstalige leerlingen in hun groep handreikingen bieden bij het geven van onderwijs aan deze leerlingen.

1.4 Vraagstelling van het onderzoek

Mijn onderzoeksvraag is als volgt:

“Hoe kan ik als remedial teacher bij ons op school, in nauwe samenwerking met de leerkracht, bij NT2-zij-instromer⁴ R. in groep 6, het leerrendement verhogen door de woordenschatontwikkeling te versnellen en het overige onderwijs zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij de taalmogelijkheden van leerling R.”

De deelvragen die ik na het onderzoek graag beantwoord wil zien zijn:

Deelvragen vanuit de theorie:

- Hoe verloopt volgens de theorie het proces van tweede taal verwerving?
- Welke didactische benadering sorteert het meeste effect bij het woordenschatonderwijs aan anderstalige kinderen?
- Hoe kan het beste een keuze worden gemaakt voor een methode voor woordenschatontwikkeling voor anderstalige kinderen in de midden-en bovenbouw?

Deze vragen worden beantwoord vanuit de theorie in hoofdstuk 2.

Deelvragen vanuit de praktijk:

- Wat is er bekend over het intelligentieniveau en cognitieve vaardigheden van leerling R en is hiervoor nader onderzoek nodig?
- Wat is er tot het moment van onderzoek ondernomen om leerling R. de Nederlandse taal eigen te maken?
- Welke leerstijl past bij deze leerling?
- Welke aanpassingen in het onderwijsaanbod zijn voor deze leerling noodzakelijk om tegemoet te komen aan zijn beperkte Nederlandse woordenschat?
- Wat is het niveau van woordenschat vlak voor de start van het onderzoek (nulmeting)?

⁴ Zij-instromers of neveninstromers – kinderen van zes jaar en ouder die uit het buitenland naar Nederland komen op een leeftijd waarop ze naar Nederlandse maatstaven leerplichtig zijn. Anderstalige leerlingen die hun schoolloopbaan in een kleutergroep starten worden met de term onderinstromers aangeduid (Kuiken en Vermeer 2005)

- Welke methode voor woordenschatontwikkeling zet ik in, als remedial teacher, op basis van literatuurstudie en methodevergelijk voor R. in groep 6 en waarom?
- Welke ervaring hebben andere scholen met de methode voor uitbreiden van de woordenschat van anderstalige leerlingen?
- Wat is het effect geweest van mijn interventies op het woordenschatonderwijs aan deze leerling en welke resultaten heeft hij behaald na inzet van gekozen methodiek? Welke conclusies verbind ik hieraan?
- Welke handreikingen kunnen worden geboden aan de leerkracht met anderstalige leerlingen in hun groep bij het geven van onderwijs?

Deze vragen worden beantwoord vanuit de praktijk of vanuit theorie en praktijk in hoofdstuk 4.

1.5. Verwachtingen van het onderzoek

Na dit onderzoek verwacht ik een effectieve methode te hebben gevonden voor woordenschat onderwijs aan NT2-leerling R. in groep 6. Een methode die theoretisch is onderbouwd en door aangetoonde effectiviteit goed bruikbaar is voor andere anderstalige leerlingen in de middenbouw en bovenbouw van onze school. Daarnaast verwacht ik dat de leerkracht in groep 6 zich minder handelingsverlegen voelt om leerling R. optimaal onderwijs te bieden en dat ook andere leerkrachten met NT2-leerlingen zich ondersteunt weten door de handreikingen die worden geboden.

1.6. De weg om een antwoord te vinden op mijn onderzoeksvragen

Ik start met het bestuderen van theorie rondom tweede taalonderwijs, om mij deze theorieën eigen te maken. Specifiek richt ik me op woordenschatonderwijs aan anderstalige leerlingen in de midden- en bovenbouw en op de voorwaarden waaraan volgens de theorie het onderwijs aan deze leerlingen moet voldoen.

Er worden gesprekken gevoerd met leerkrachten, ouders en intern begeleider.

Verschillende methodes worden vergeleken en beoordeeld op kwaliteit. Kwaliteit zal moeten blijken uit de onderbouwing vanuit de theorie over tweede taalverwerving en woordenschatonderwijs. Bij andere scholen wordt geïnformeerd naar gebruik van NT2-methodes.

Vanuit theorie en praktijk wordt bekeken welke handreikingen kunnen worden geboden aan de leerkracht met anderstalige leerlingen in de groep.

Ik verdiep me in het opzetten en uitvoeren van praktijkonderzoek en instrumentontwerp.

Om zicht te krijgen op het huidige ontwikkelingsniveau van de leerling worden de volgende stappen gezet om de beginsituatie vast te stellen:

- Gesprekken met de leerling, de leerkracht van groep 6 en ouders om zoveel mogelijk informatie te verkrijgen;
- Lezen van rapportage vorige school;
- Nagaan wat er tot nu is ondernomen om hem de Nederlandse taal eigen te maken.
- Nagaan welke leerstijl past bij deze leerling;
- Nulmeting verrichten bij de betreffende leerling:
 - bij twijfel over intelligentieniveau van de leerling: de *NSCCT-test* afnemen (Toets Niet Schoolse Cognitieve Capaciteiten Test);
 - nagaan huidige niveau Nederlandse woordenschat;
 - toets spreekvaardigheid afnemen met behulp van een plaatjes verhaal. Dit herhalen aan het eind van onderzoek;
 - afnemen van onderdelen Klankdifferentiatie en Klankarticulatie van de *TAK-toets* onderbouw (Taaltoets Alle Kinderen, een niet methode gebonden taal-en woordenschattoets);
 - afnemen van een methodeafhankelijke toets om het instapniveau vast te stellen (van de (na theoriestudie en methodevergelijk) uitgekozen methode.

Vanuit verkregen informatie uit theoriestudie, de nulmeting bij de leerling, ervaringen van andere scholen en vanuit de praktijk van het onderwijs aan deze leerling, wil ik komen tot:

- een keuze voor een methode die specifiek is afgestemd op de Nederlandse woordenschatontwikkeling van leerling R. in groep 6;
- gebruik van deze methode;
- aanpassingen in het onderwijsaanbod voor deze leerling om tegemoet te komen aan zijn beperkte Nederlandse woordenschat;
- samenstelling van handreikingen, om tegemoet te komen aan de handelingsverlegenheid van leerkrachten die geen of weinig ervaring hebben in de opvang van en het geven van onderwijs aan anderstalige kinderen in de groep.

Bevindingen en werkwijze worden beschreven in een individueel onderzoeksverslag en handelingsplan van leerling R.

Het effect van geboden interventies na inzet van de gekozen methode wordt getoetst met behulp van methode gebonden toetsen als controletoeets en wordt beschreven in hoofdstuk 4. Regelmatig zal in de groep samen met de leerkracht worden bekeken welke aanpassingen in het onderwijsaanbod noodzakelijk zijn voor leerling R. om tegemoet te komen aan zijn beperkte Nederlandse woordenschat.

De resultaten bespreek ik met de leerling, de ouders, de leerkracht en intern begeleider. Vanuit de resultaten worden conclusies getrokken over voortgang van het (woordenschat) onderwijs aan deze leerling.

De handreikingen voor de leerkracht worden met enkele leerkrachten die ervaring hebben met NT2-onderwijs doorgelezen en mogelijk aangepast (paragraaf 3.6 Schematisch tijdpad).

Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt toegelicht wat er vanuit de theorie wordt gezegd over tweede taal verwerving en welke didactische benaderingen effect sorteren bij het woordenschatonderwijs aan anderstalige kinderen. Opvattingen van verschillende deskundigen als Vermeer, Verhallen, Vernooy en Kuiken worden in dit hoofdstuk meegenomen.

Er wordt beschreven welke en op basis waarvan is gekozen voor de onderzoeksinstrumenten. Tenslotte wordt beschreven welke bijdrage dit meesterstuk kan leveren aan inclusie.

2.2 Tweede taal verwerving, hoe verloopt dat?

Er zijn sinds de jaren tachtig veel opvattingen over tweedetaalverwerving beschreven. Globaal gesproken is men er in eerste instantie lang vanuit gegaan dat kinderen leren door imitatie en reïncement (bekrachtiging), dat de invloed van de eerste taal op de tweede taal (transfer) heel groot is. Fouten in het gebruik van de Nederlandse taal worden gemaakt onder invloed van de eerste taal, de negatieve transfer, ook wel interferentie genoemd (Kuiken & Vermeer 2005). Vanuit latere onderzoeken (Kips 2006) wordt duidelijk dat die opvatting niet altijd opgaat en dat kinderen en volwassenen creatiever omgaan met de te leren taal dan wordt gedacht.

Het tempo waarin kinderen een tweede taal verwerven kan erg verschillen. Dit heeft te maken met individuele kenmerken, zoals intelligentie of leeftijd, maar ook met tweede-taalaanbod en stimulans vanuit de omgeving.

Voor jonge kinderen (van 0 tot 7 jaar), die met een tweede taal in aanraking komen, verloopt de verwerving van twee talen als een spontaan ontwikkelingsproces (simultane taalverwerving). Een goed taalaanbod is hierbij een vereiste. Voor kinderen vanaf 10 jaar, dus ook voor leerling R. (groep 6), verloopt dit anders. Zij beheersen reeds hun moedertaal, de tweede taal wordt aangeleerd. Zij vertalen de nieuwe woorden naar hun eigen taal (successieve taalverwerving).

Het NT2-onderwijs heeft, net als het onderwijs in de eerste taal, betrekking op verschillende niveaus (Verhallen 1991). Te weten:

- Op klankniveau (klankvaardigheid);
- Op woordniveau (woordenschat en het ontdekken van de betekenis van zinnen);

- Op zinsniveau (correcte zinsvorming of zinsbegrip);
- Op tekstniveau (gedachten verwoorden, tekstbegrip).

Op al deze niveaus moet volgens Kuiken en Vermeer (2005) worden onderwezen bij het verwerven van een tweede taal.

Dit onderzoek beperkt zich tot Nederlands woordenschatonderwijs aan anderstalige leerlingen. Daarom worden hieronder alleen vaardigheden op klankniveau en woordniveau nader uitgewerkt.

2.2.1 Op klankniveau

De uitspraak van klanken van de eerste taal is van invloed op het verwerven van de tweede taal. Er moet zo vroeg mogelijk aandacht geschonken worden aan klankvaardigheid. Hoe ouder kinderen starten met NT2-onderwijs, hoe lastiger het is om de Nederlandse woorden goed uit te spreken. Zij beheersen namelijk hun moedertaal met de daarbij behorende klanken al volledig. Deze klanken komen deels niet overeen met de Nederlandse klanken. Een goede uitspraak is van belang voor het leren van woorden, het lezen en het schrijven. In de praktijk vallen problemen met de uitspraak van verschillende klanken regelmatig op. R. spreekt bijvoorbeeld de ‘ng’ klank uit als ‘ngk’. Escudero beschrijft in haar onderzoek dat problemen met het produceren van klanken in een tweede taal grotendeels veroorzaakt worden doordat de tweede-taalleerders deze klanken anders waarnemen dan mensen voor wie deze taal de moedertaal is (Escudero 2005). In *bijlage 2.1* is schematisch weergegeven hoe volgens Escudero spraakbegrip verloopt en in *bijlage 2.2* zijn de verschillen tussen het Nederlands en het Litouws nader uitgewerkt.

2.2.2 Op woordniveau

Uit ouder onderzoek (Pedagogische Studiën, 1992, Verhoeven & Vermeer in Verhallen & Verhallen 2001) is gebleken dat de actieve woordenschat van Nederlandse 6-jarigen uit meer dan 3.000 woorden bestaat, terwijl dit bij Turkse en Marokkaanse kinderen in Nederland van dezelfde leeftijd nog niet de helft is. Turkse en Marokkaanse kinderen lopen op dit punt drie tot vier jaar achter bij hun Nederlandse klasgenoten. Deze achterstanden worden in de loop der jaren niet kleiner, maar eerder groter, omdat Nederlandse kinderen hun al aanwezige grotere woordenschat sneller uitbreiden. Voor de passieve woordenschat geldt het zelfde. Het is dus zaak het woordenschatonderwijs aan anderstalige leerlingen zo snel en goed mogelijk vorm te geven.

2.3 Didactiek rond woordenschatonderwijs aan NT2-leerlingen

De opslag van woorden in het geheugen wordt wel het mentale lexicon genoemd (Verhallen & Verhallen 2001). De doelstelling van woordenschatonderwijs is dat het mentale lexicon van leerlingen wordt uitgebreid. Woorden worden op een ordelijke wijze opgeslagen, zodat ze binnen een fractie van een seconde uit het geheugen naar boven kunnen worden gehaald om te gebruiken. Het mentale lexicon is op een strakke manier georganiseerd. Woorden zijn opgeslagen met een veelheid aan betekenisaspecten en betekenisrelaties die zijn gestructureerd door allerlei verbindingen tussen woorden. Te vergelijken met een netwerk. Bij elk woord hoort uitgebreide kennis over klank, betekenis, relaties, grammaticale eigenschappen en gebruiksmogelijkheden.

Kort samengevat: het leren van woorden is het opslaan van woorden met betekenis en klanken en het opzoeken en het terugvinden hiervan. Deze facetten zijn essentieel in de didactiek van zowel het woordenschatonderwijs in de eerste taal als in de tweede taal.

Globaal gesproken kunnen drie soorten leerlijnen voor het onderwijs aan anderstalige leerlingen worden onderscheiden (Kuiken en Vermeer 2005):

- een grammaticale leerlijn (de taalvorm staat voorop);
- een functioneel-notionele leerlijn (de inhoud van de boodschap staat voorop);
- een thematisch-cursorische leerlijn (hierbij gaat het om thema's, situaties en leerstofonderdelen die relevant zijn voor de taalverwerver).

Laatstgenoemde leerlijn lijkt het meest aan te sluiten bij de theorie dat woorden worden opgeslagen met een veelheid aan betekenisaspecten en betekenisrelaties die zijn gestructureerd door allerlei verbindingen tussen woorden.

Bij het opzoeken en terugvinden van woorden is er verschil tussen productieve taalvaardigheid (de vaardigheid van het spreken) en receptieve taalvaardigheid (het taalbegrip). Zeker in het begin is de receptieve taalvaardigheid groter dan de productieve taalvaardigheid. Dit geldt voor zowel de eerste, als voor de tweedetaalverwerving. We noemen deze eerste fase van taalverwerving de 'stille periode'. Leerling R., afkomstig uit Litouwen, doorloopt momenteel deze 'stille periode'.

2.3.1 Impliciet of expliciet onderwijs

Het is van belang de uitbreiding van de woordenschat snel aan te pakken, omdat een beperkte woordenschat de ontwikkeling van taalvaardigheden en de cognitieve ontwikkeling remt.

Vermeer (2006) beweert dat leerstofgerichte expliciete instructie⁵ in taal en woordenschat voor taalzwakke leerlingen de voorkeur geniet. Anderstalige leerlingen, die thuis weinig of geen Nederlands aangeboden krijgen, moeten het hebben van de kennisoverdracht van de leerkracht en van het lesmateriaal. Het blijkt zelfs dat de input op woordenschat en taal van andere leerlingen in de samenwerking in de klas zeer gering is. Uit onderzoek(en) van Van der Ploeg-Feenstra in 2000 (Vermeer 2006) volgt eveneens dat expliciet aangeboden woordenschatonderwijs significant meer effect heeft op de inhaalslag van de woordenschat bij NT2-leerlingen.

2.3.2 Het Viertaktmodel

Een mogelijke didactische aanpak om te komen tot succesvol expliciet woordenschatonderwijs is het Viertaktmodel van Verhallen en Verhallen. Deze aanpak wordt algemeen beschouwd als een goede methode voor het vergroten van de woordenschat van kinderen, dus ook van NT2-leerlingen (Verhallen & Verhallen 2001). Wel hebben NT2-leerlingen meer tijd en aandacht nodig dan Nederlandstalige leerlingen. De Viertakt gaat uit van vier onlosmakelijke fasen (*bijlage 2.3*).

- Voorbewerken;
- Semantiseren;
- Consolideren;
- Controleren.

Gebruik van het Viertaktmodel is één van de criteria waaraan de nieuw te gebruiken methode voor R. moet voldoen.

2.3.3 Total Physical Response (TPR)

Asher heeft, na uitgebreid onderzoek (Asher 2009), een methode voor taalverwerving ontwikkeld, genaamd Total Physical Response (TPR). De methode is opgebouwd rondom de coördinatie van spraak en actie. Fysieke actie beïnvloedt de taalverwerving en de primaire perceptie van ervaringen. Met betrekking tot de taal ziet Asher vooral het werkwoord als centraal onderdeel, waar omheen taalgebruik en taalverwerving plaatsvindt. Bij TPR wordt de taal letterlijk al doende geleerd, via de gebiedende wijs en alleen toe te passen bij alles wat concreet is. Het is sterk grammaticaal gericht, maar wordt op een speelse manier gehanteerd.

⁵ Expliciete instructie: de leerling wordt vooraf of tijdens het leren uitgelegd welke woorden ze moeten leren. De leerlingen weten waarom ze iets leren en waar ze op moeten letten. Bij impliciete instructie is de inhoud van de leerstof voor de leerling niet altijd duidelijk en niet expliciet verteld.

Er wordt gebruik gemaakt van rollenspelen en onderwerpen uit de dagelijkse situatie. De kennis beklijft daardoor op lange termijn beter (Asher 2009). In Nederland wordt TPR vaak ingezet in methodes voor NT2-onderwijs. Gebruik van TPR is één van de criteria waaraan de nieuw te gebruiken methode voor R. moet voldoen.

2.4 Komen tot een methodekeuze

Op basis van de theorie in de hierboven beschreven paragrafen is binnen het kader van dit meesterstuk een checklist ontwikkeld om de keuze voor een methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling voor NT2 kinderen in de midden-en bovenbouw te vergemakkelijken.

Bij het ontwerp van de checklist is rekening gehouden met de aandachtspunten en adviezen voor instrumentontwerp die worden genoemd door Harinck (2009). Bij het opstellen van criteria is voor een deel gebruik gemaakt van de checklist ‘Kies een taalmethode die bij je school past’ van uitgeverij Malmberg en onderwijs begeleidingsdienst Eduniek. Deze checklist belicht vele bruikbare aspecten om tot een keuze te komen voor een effectieve methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling. Naast de criteria die zijn opgesteld vanuit de theorie, is gekeken naar de leerstijl van leerling R.

2.5 De bijdrage die dit meesterstuk kan leveren aan inclusie

Het onderwijskundig beleid is er op gericht om alle kinderen in Nederland onderwijs aan te bieden dat past bij zijn of haar ontwikkeling en mogelijkheden (Claasen e.a. 2009). Kinderen die Nederlands als tweede taal leren, zeker als ze pas in Nederland zijn, hebben een moeilijke startpositie ten opzichte van kinderen die Nederlands als eerste taal verworven hebben. Met name het ontbreken van een woordenschat van voldoende omvang, is er de oorzaak van dat deze anderstalige kinderen nauwelijks in staat zijn om de lessen in taal en andere talige vakken te volgen. Om tot passend en adequaat onderwijs te komen, is het daarom van belang om efficiënt en snel hun woordenschat te vergroten.

In dit onderzoek wordt nagegaan hoe de huidige theorie beschrijft dat woordenschat verworven wordt door anderstalige leerlingen, hoe dit proces versneld kan worden en welke methode hierop (in onze situatie) het beste aansluit(en). Op deze wijze levert dit onderzoek een bijdrage aan de inclusie van anderstalige leerlingen in de midden- en bovenbouw van de school. Immers, door kinderen met een grote achterstand in de Nederlandse taal, passend onderwijs te bieden, draag je voor hen het gereedschap aan dat ze nodig hebben om het

verdere onderwijs in Nederland te kunnen begrijpen en volgen en bied je ze een betere start bij hun integratie in de Nederlandse samenleving.

Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het type onderzoek beschreven, wie er bij betrokken zijn en welke onderzoeksinstrumenten worden gebruikt. De planning wordt in een schema weergegeven. Er wordt stilgestaan bij triangulatie en de ethiek van het doen van onderzoek.

3.2 Typering van het onderzoek

Het is een praktijkgericht onderzoek en heeft het karakter van een casestudy en een ontwerpgericht onderzoek (Harinck 2009). Dit wordt hieronder toegelicht.

De kwaliteit van een aantal NT2-methodes voor woordenschatontwikkeling worden met elkaar vergeleken met behulp van een checklist, die is samengesteld op basis van verwerkte theorie. De selectie van een geschikte methode is een kwalitatief onderzoek naar geschiktheid voor gebruik op de eigen school. Deze geschiktheid wordt gestaafd aan de theorie voor tweede taalverwerving, tweede taalonderwijs en de onderzoeksvraag.

De kwantitatieve leeropbrengst van een anderstalige leerling in groep 6 wordt in kaart gebracht nadat ruim 2 maanden met de vanuit het onderzoek gekozen methode is gewerkt. Door een leerling te onderzoeken en handelingsgericht te onderwijzen met een specifieke methode, leidt dit tot kwalitatieve en kwantitatieve verbetering van de Nederlandse woordenschat van deze leerling. Dit kan tot inzichten leiden waarvan verwacht mag worden dat ze ook gelden voor vergelijkbare gevallen (Kallenberg 2007).

Om tegemoet te komen aan de handelingsverlegenheid van leerkrachten die geen of weinig ervaring hebben in de opvang van en het geven van onderwijs aan anderstalige leerlingen in de groep, wordt onderzocht welke handreikingen geboden kunnen worden.

Planmatig handelen is de basis voor dit praktijkonderzoek. Het model van Stufflebeam (Stufflebeam & Shinkfield, 1985 in Harinck 2009) is van toepassing.

Het onderzoek bestaat uit 4 fasen:

Fase 1	
het probleem, probleemanalyse	de school beschikt niet over een gestructureerde NT2-methode voor de midden-en bovenbouw; leerkrachten voelen zich handelingsverlegen in de begeleiding van anderstalige leerlingen in hun groep.
Fase 2	
het plan, ontwerp	op zoek gaan naar een goede NT2-methode; handreikingen bieden aan de leerkrachten.
Fase 3	
het proces, de beproeving	kiezen van een goede NT2-methode; gebruik van deze NT2-methode; handreikingen samenstellen voor de leerkrachten.
Fase 4	
het product, kennisconstructie	ervaringen hiermee, toetsing.

3.3 Wie zijn er betrokken bij het onderzoek?

Leerling R, een anderstalige leerling uit groep 6. De leerkracht uit groep 6, de ouders, enkele andere leerkrachten met ervaring met NT2-leerlingen, de remedial teacher en de intern begeleider zijn betrokken bij dit onderzoek. De remedial teacher doet het onderzoek. Leerling, leerkracht en ouders fungeren als informatiebron en denken mee in de begeleiding van de leerling. De intern begeleider en enkele leerkrachten dienen als klankbord.

Andere scholen worden benaderd over ervaringen met NT2-methodes voor anderstalige leerlingen in midden- en bovenbouw van het basisonderwijs.

Het onderzoeksresultaat wordt besproken met alle betrokkenen. Bevindingen die het team aangaan worden, na afronding van het onderzoek, met hen gedeeld.

3.4 Gebruikte onderzoeksinstrumenten

3.4.1 Het gesprek, het semigestructureerde interview

Er worden door de onderzoeker en remedial teacher meerdere gesprekken gevoerd met de leerling, de leerkracht van groep 6 en met de ouders.

De gesprekken met de leerkracht en de ouders worden gevoerd met behulp van gerichte open vragen. Daarnaast kunnen andere, vanuit het gesprek ontstane vragen en/of onderwerpen worden besproken.

In de eerste gesprekken met de ouders en de leerkracht staat het verloop van het onderwijs tot aan de interventie centraal. In de gesprekken die daarna volgen wordt de ontwikkeling van leerling R. doorgesproken. In het laatste gesprek gaat het over de conclusies uit het onderzoek.

In de gesprekken met de leerkracht komt ter sprake wat er tot de start van het onderzoek is ondernomen om de leerling de Nederlandse taal eigen te maken en worden de ervaringen, problemen en oplossingen die de leerkracht van R. ondervindt bij het onderwijs aan deze leerling besproken.

Wekelijks voert de onderzoeker en remedial teacher, tijdens de begeleiding van leerling R., gesprekken met hem over het verloop van de begeleiding en voert observaties uit tijdens sessies.

3.4.2 Documentanalyse

Informatie vanuit de school in Litouwen en schoolgegevens schooljaar 2011/2012 worden verzameld en geïnventariseerd. Deze gegevens worden weergegeven in een tabel.

Bij het samenstellen van een document met handreikingen voor de leerkracht wordt gebruik gemaakt van materiaal van de werkgroep Anderstalige Nieuwkomers Steunpunt NT2 in Leuven (2004). Dit materiaal wordt door de onderzoeker bewerkt en ervaringen vanuit het onderzoek worden erin meegenomen.

3.4.3 Toetsen en tests

Om zicht te krijgen op de ontwikkelingsmogelijkheden en het ontwikkelingsniveau van de leerling, wordt voorafgaande aan de interventie een nulmeting verricht.

- de NSCCT-test (Toets Niet Schoolse Cognitieve Capaciteiten Test). Bij twijfel kan het intelligentieniveau van deze leerling met deze test betrouwbaar worden ingeschat. Deze toets is als goed beoordeeld door COTAN⁶. Toets scores worden weergegeven in een tabel;
- Meervoudige intelligentietest (Lernout en Provost 2003). Gedigitaliseerd door Pedagogische Begeleidingsdienst, Gent. Scores worden weergegeven in een grafiek;
- Klanktoets onderdelen van de *TAK- toets onderbouw*. Er is niet gekozen voor afname van de gehele toets of *TAK- toets bovenbouw*, omdat de leerling nog te kort in

⁶ De Commissie Testaangelegenheden Nederland (COTAN) van het NIP bevordert de kwaliteit van tests en testgebruik in Nederland.

Nederland verblijft om reëel te kunnen scoren op alle onderdelen van de toets (half jaar woordenschatonderwijs). Klankonderscheiding en klankarticulatie zijn voorwaarden om Nederlands te leren spreken. Toets scores worden opgenomen op een voicerecorder en weergegeven in een tabel. De TAK-toets wordt door COTAN positief beoordeeld;

- Receptieve- en productieve woordenschattoetsen van de methode *Mondeling Nederlands-nieuw* om het instapniveau vast te stellen. De resultaten worden vastgelegd in een tabel;
- Receptieve- en productieve woordenschattoetsen van de methode *Mondeling Nederlands-nieuw* om het effect van de geboden interventies te toetsen. De resultaten worden vastgelegd in een tabel;
- Test spreekvaardigheid met behulp van een ‘plaatjes verhaal’.
Aandachtspunten: Welke woorden kan hij benoemen op de plaatjes en in hoeverre hanteert R. bij het spreken al twee-, drie- of meer-woorzinnen. Deze test wordt vastgelegd op een voicerecorder en verwerkt in een tabel.

3.4.4 Observatie

Sociale spreekvaardigheid wordt gemeten met behulp van de observatielijstlijst taalvaardigheid van de *TAK-toets*.

Tijdens sessies worden waarnemingen bijgehouden in een logboek.

3.4.5 Checklist

De kwaliteit van enkele NT2-methodes voor woordenschatontwikkeling worden met behulp van een checklist beoordeeld (*bijlage 4.14*). De onderbouwing voor het gebruik van dit onderzoeksinstrument is reeds beschreven in hoofdstuk 2.

3.4.6 Vragenlijst

Om aan de weet te komen welke ervaring andere scholen hebben met methodes voor Nederlands woordenschatonderwijs is een vragenlijst opgesteld. (*bijlage 3.1*). Er is gekozen voor de survey (Kallenberg 2007). Motivatie hiervoor is dat deze methode snel een overzicht geeft van wat andere scholen vinden of weten van genoemde methodes. Voor het opstellen van een vragenlijst is gebruik gemaakt van theorie (Harinck 2009, Kallenberg 2007 en de Checklist van Fontys OSO 2801 2008).

3.4.7 Onderzoeksverslag en Individueel handelingsplan

Vanuit theoriestudie en verkregen informatie wordt, via het model van handelingsgericht werken, een onderzoeksverslag (*bijlage 3.2*) geschreven en een individueel handelingsplan (*bijlage 3.3*) opgesteld (Pameijer en Beukering 2006). Het handelingsplan is specifiek gericht op Nederlands woordenschatonderwijs aan deze anderstalige leerling in groep 6.

Uitgangspunt hierbij is de onderwijsbehoefte van deze leerling.

3.4.8 Interventie

De interventie bestaat uit 35 handelingssessies verdeeld over ongeveer 9 weken, 4 dagen per week. De sessies duren 45 minuten tot een uur. Tijdens de sessies (voorbeelden in *bijlage 3.4*) wordt gewerkt aan uitbreiding van de Nederlandse woordenschat met behulp van de gekozen methode *Mondeling Nederlands-nieuw*.

3.5 Triangulatie

Dit praktijkonderzoek kan als valide worden gekenschetst, omdat op verschillende manieren triangulatie is toegepast (Harinck 2009).

Het onderzoek voldoet aan methodetriangulatie. De methode voor Nederlandse woordenschat onderwijs wordt op drie manieren beoordeeld. Allereerst worden via een checklist belangrijke methode aspecten beoordeeld. Andere scholen worden met behulp van een survey op hun ervaringen met de methode ondervraagd. Tenslotte worden de ervaringen van de onderzoeker met de methode tijdens de interventies beschreven. Er worden diverse onderzoeksinstrumenten, toetsen en tests gebruikt om kwantitatieve - en kwalitatieve gegevens te verzamelen. Deze gegevens zullen in hoofdstuk 4 worden uitgewerkt.

Daarnaast is er sprake van bronnentriangulatie, omdat diverse personen bij het onderzoek zijn betrokken en er meerdere deskundigen via de theorie zijn geraadpleegd. Meerdere lezers hebben het verloop van het onderzoek kritisch gevolgd.

3.6 Schematisch tijdpad

wat	wanneer	wie
Verdiepen in opzet en uitvoering van praktijkonderzoek	Augustus/september 2011	Emke Jansma
Theorie studie	Vanaf juli 2011	Emke Jansma
Opstellen vragenlijst	September 2011	Emke Jansma

Verzamelen gegevens R. vorige school, huidige schoolontwikkeling, intelligentieniveau, cognitieve vaardigheden en overige informatie t.b.v. Handelings Gericht Werken (HGW) (zie bijlage 7)	Vanaf september 2011	Ouders, intern begeleider, leerkracht en Emke Jansma
Afnemen NSCCT-test	Indien nodig november 2011	Emke Jansma
Gesprekken met leerling R. over het onderwijs in Nederlandse woordenschat	Vanaf augustus tijdens begeleiding indien gewenst	Leerling R. en Emke Jansma
Gesprekken met de leerkracht van groep 6	23 augustus 2011 5 september 2011 Vrijwel wekelijks kort overleg	Leerkracht groep 6 en Emke Jansma
Opstellen/aanpassen individueel weekrooster afgestemd op de onderwijsbehoefte van R.	Vanaf september 2011 naar behoefte	Gesprekken leerkracht, leerling, en Emke Jansma (indien nodig intern begeleider)
Gesprekken met leerkracht en ouders over het onderwijs aan R.	8 september 2011 28 november 2011 Maart 2012 Eind onderzoek	Leerkracht groep 6, ouders en Emke Jansma
Ontwikkelen van een checklist voor vergelijk en beoordeling methodes	Oktober 2011	Emke Jansma
Bekijken en beoordelen verschillende nieuwe methodes voor woordenschatonderwijs aan anderstalige kinderen m.b.v. checklist	Vanaf september 2011 t/m december 2011.	Intern begeleider en Emke Jansma
Besluit tot aanschaf van methode voor woordenschatonderwijs aan anderstalige kinderen	December / januari 2011	Directie, intern begeleider en Emke Jansma
Inventarisatie maken van wat al is ondernomen om R. de Nederlandse taal eigen te maken	Januari 2012	Emke Jansma
Invullen observatielijst sociale taalvaardigheid Nederlands <i>TAK-toets</i>	Januari en april 2012	Leerkracht
Nulmeting verrichten: - Afnemen meervoudige	Vanaf januari 2012	Emke Jansma met leerling R.

intelligentietest - Afnemen Klankonderscheiding test van de <i>TAK-toets</i> - Afnemen Klankarticulatie test van de <i>TAK-toets</i> - Afnemen test spreekvaardigheid. - Afnemen toetsen methode gebonden toetsen <i>Mondeling Nederlands-nieuw</i> als instaptoetsen		
Schrijven onderzoeksverslag volgens model Handelingsgericht werken	Vanaf januari 2012	Emke Jansma
Schrijven handelingsplan volgens model Handelingsgericht werken	Januari 2012	Emke Jansma
Samenstellen document met handreikingen voor de leerkracht	Vanaf januari 2012	Emke Jansma
Laten lezen samengestelde handreikingen door leerkracht groep 6 en enkele andere leerkrachten.	April/mei 2012	Leerkracht groep 6 en enkele andere leerkrachten.
Interventie met nieuwe NT2-methode	Februari 2012 t/m april 2012	Emke Jansma met leerling R.
Afnemen methode gebonden toetsen om het effect van de geboden interventies te meten	Vanaf maart 2012	Emke Jansma met leerling R
Data- analyse en resultaten verwerken, conclusies formuleren	Vanaf februari 2012	Emke Jansma
Praktijkonderzoek afronden	Eind april 2012	Emke Jansma
Resultaten bespreken met alle betrokkenen	Juni 2012	Ouders, leerling, leerkracht, intern begeleider
Bevindingen die het team aangaan delen met het team	Juni 2012	Team en Emke Jansma

3.7 De ethiek van het doen van onderzoek

Voorafgaand aan het onderzoek is kennis genomen van de ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek (Boerman 2008). Op transparante en navolgbare wijze zijn gegevens verzameld. Er wordt aan de plicht- en aspiratiedimensie voldaan.

Ouders is vooraf om toestemming gevraagd. Ouders zijn in voor hen begrijpelijke taal inlicht. De schoolleiding is op de hoogte van het onderzoek. De gegevens zijn anoniem verwerkt. Behalve de gesprekken zijn de onderzoeksinstrumenten zo gekozen dat aan een hoge mate van validiteit en betrouwbaarheid van resultaten wordt voldaan. Behalve de spreekvaardigheidstoets zijn de toetsen evidence-based. Om te kunnen toetsen wat is onderwezen zijn methode gebonden toetsen afgenomen. De toetsen zijn op een correcte wijze afgenomen en verwerkt. Alle geraadpleegde bronnen staan bij het literatuuroverzicht vermeld. Aan het eind van het onderzoek wil ik ethische reflectie toepassen op het onderzoek in dialoog met critical friends en begeleider.

Hoofdstuk 4 Data-analyse en resultaten

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke kwalitatieve en kwantitatieve data het onderzoek heeft opgeleverd in relatie tot de onderzoeksvragen. De resultaten van deze data zijn in de komende paragrafen per leervraag uitgewerkt in een lijst met bevindingen, een kort verslag of in een overzichtelijke tabel, waarna de essenties van deze bevindingen worden belicht.

4.2 Beantwoording deelvragen vanuit de praktijk

4.2.1 Wat is er bekend over het intelligentieniveau en de cognitieve vaardigheden van Leerling R? Is hiervoor nader onderzoek nodig?

Vanuit gesprekken met ouders en de rapportage uit Litouwen blijkt dat R. tot en met juni 2011 zonder problemen zijn schoolloopbaan heeft doorlopen. De leerkracht constateert geen cognitieve problematiek, enkel een achterstand op het gebied van de Nederlandse taal- en spellingsontwikkeling. Alle schoolresultaten zijn vastgelegd in een tabel (*bijlage 4.1*). Er bestaat geen twijfel over het intelligentieniveau van R. Er is daarom geen NSCCT-test afgenomen.

4.2.2 Wat is er tot het moment van onderzoek ondernomen om leerling R. de Nederlandse taal eigen te maken?

Er zijn gesprekken gevoerd met de leerkracht en het handelingsplan van R. voor Nederlandse taal- en woordenschatontwikkeling is bekeken.

R. spreekt in augustus 2011 nog geen Nederlands. Vrijwel meteen is een handelingsplan opgesteld en gestart met Nederlandse taalonderwijs binnen en buiten de klas. Binnen de klas dagelijks minimaal 15 minuten onder begeleiding van leerkracht en/of stagiaire en 4 keer per week 45 minuten Nederlandse woordenschatonderwijs buiten de klas door de remedial teacher. (zie voor gebruikte materialen *bijlage 4.2*)

4.2.3 Welke leerstijl past bij deze leerling?

Om antwoord te krijgen op deze vraag is een meervoudige intelligentietest (Lernout en Provost 2003) afgenomen (zie voor uitgebreid overzicht *bijlage 4.3, 4.4 en 4.5*).

Deze test is eerst vertaald vanuit het Nederlands naar het Litouws. Uit de test blijkt R. interpersoonlijk het meest competent. Dit betekent dat hij gericht is op anderen, graag

samenwerkt, activiteiten onderneemt met anderen of iets wil leren van anderen. De nieuwe methode moet daarom inspelen op deze aspecten.

4.2.4 Welke aanpassingen in het onderwijsaanbod zijn voor leerling R. noodzakelijk om tegemoet te komen aan zijn beperkte Nederlandse woordenschat?

Samen met de leerkracht is verschillende malen voor en tijdens de interventieperiode het weekprogramma geëvalueerd en bijgesteld, omdat R. steeds meer met groepsactiviteiten mee kan doen. Vanwege de taalachterstand kan R. in groep 6 niet deelnemen aan alle vakken die in de groep worden aangeboden, met name de zaakvakken. Kuiken en Muysken (2009) geven aan dat onderwijs in de zaakvakken, zolang de Nederlandse woordenschat nog ontoereikend is, in de eerste taal gegeven zou moeten worden. Zij geven de aanbeveling om de ouders te betrekken bij het onderwijs en een deel van de ontwikkeling nog in de eerste taal plaats te laten vinden. Deze aanbeveling is met leerkracht, leerling R. en ouders besproken. Vader wil hier graag een rol inspelen. Zodra R. de fundamentele eerste woordenschat beheerst kan op school meer aandacht worden besteed aan de zaakvakken.

R. beschikt over een aangepast weekrooster:

- Taal/lezen/spelling worden deels individueel begeleid (binnen de klas door leerkracht of stagiaire en buiten de klas door de remedial teacher) en deels zelfstandig geoefend (o.a. *Veilig leren Lezen, Horen Zien en Schrijven, Doetaal* en vanaf februari 2012 *Mondeling Nederlands-nieuw*).
- R. werkt zelfstandig met de computer aan rekenen, woordenschat en aardrijkskunde (programma's *Ambrasoft Tafelsommen, WoordenStart, Wereld in getallen, Maxi Loco*., *topo Nederland*).
- Rekenen (*Wereld in getallen*) volgt R. op niveau groep 6. Hij krijgt hierbij verlengde instructie in een kleine groep.
- Schrijven, tekenen, handvaardigheid, muziek, verkeer, levensbeschouwing, Engels, lezen in de eigen taal en gym volgt R. in de groep.
(zie voor voorbeeld aangepast weekrooster *bijlage 4.6*)

4.2.5 Wat is het niveau van woordenschat vlak voor de start van het onderzoek (nulmeting)?

Er is een nulmeting verricht. Hierbij zijn onderstaande toetsen afgenomen. De verzamelde data wordt weergegeven in onderstaande tabel.

Toets:	Datum:	Score:	%%:
Test spreekvaardigheid			
Losse woorden	12 januari	7	
Tweewoordzinnen	12 januari	1	
Driewoordzinnen	12 januari	0	
Meerwoordzinnen	12 januari	0	
Klankonderscheiding test van de TAK-toets			
	10 januari	43	86,0%
Klankarticulatie test van de TAK-toets			
	10 januari	43	95,6%
Mondeling Nederlands-nieuw			
Toets cursus 1:			
Receptieve woordenschat	26 januari	43	86,0%
Toets cursus 2:			
Receptieve woordenschat	30 januari	33	66,0%
Productieve woordenschat	6 februari	11	22,0%

De test spreekvaardigheid is afgenomen met behulp van een plaatjes verhaal. R. is gevraagd te vertellen wat is te zien (*bijlage 4.7 en 4.8*).

Op de twee klanktoetsen scoort de leerling 43 items goed, beoordeeld volgens handleiding *TAK-toets* als “E laag”. Hierbij is het niveau eind groep 4 (E4) aangehouden (*bijlage 4.9 en 4.10*).

Het niveau van de toets (instaptoets) *Mondeling Nederlands-nieuw* cursus 1 wordt volgens methode criteria (> 80%) voldoende beheerst (*bijlage 4.11*). De beoordeling van de receptieve woordenschat op het niveau van cursus 2 is volgens methode criteria matig (< 80% en >60%) (*bijlage 4.12*). De beoordeling van de productieve woordenschat op dit niveau is volgens methode criteria onvoldoende (<45%) (*bijlage 4.13*). Geconcludeerd mag worden dat leerling R. kan starten met cursus 2, omdat de items van betreffende cursus op dit niveau nog niet worden beheerst.

Sociale taalvaardigheid is door de leerkracht gemeten met behulp van de observatielijstlijst sociale taalvaardigheid van de *TAK-toets* (*bijlage 4.19*).

4.2.6 Welke methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling zet ik in als remedial teacher, op basis van literatuurstudie en methodevergelijk voor R. in groep 6 en waarom?

Met behulp van een checklist zijn drie methodes met elkaar vergeleken. Eerst is een inventarisatie gemaakt van methodes voor Nederlandse woordenschat onderwijs aan anderstalige kinderen in de midden-en bovenbouw. Hierbij blijkt dat er maar weinig geschikte methodes op de markt zijn. Uiteindelijk zijn drie met elkaar vergeleken. Dit zijn de methodes

*Van horen zeggen*⁷, *'Mondeling Nederlands-nieuw'*⁸ en *Horen Zien en Schrijven*⁹. In hoofdstuk 2 is al beschreven op basis waarvan de criteria zijn gekozen voor de checklist.

De beoordeelde hoofdaspecten:

- Uitgangspunten;
- Leerstof;
- Didactiek;
- Organisatie;
- Onderwijs op maat;
- Toetsing;
- Handleiding;
- Leerling materiaal.

Deze acht hoofdaspecten zijn elk verdeeld in meerder deelaspecten (*checklist bijlage 4.14*).

Een goede score op Uitgangspunten is van belang om een methode überhaupt in te kunnen zetten (beschikbaarheid, betaalbaarheid, ...).

De beoordeling is per deelaspect weergegeven op een vierpuntschaal. Daarna is van elk hoofdaspect de gemiddelde score berekend en genoteerd. Al deze scores bij elkaar vormen de uiteindelijke totaalscore die hieronder in de tabel is weergegeven.

NT2-methode	Score aspect Uitgangspunten	Totaal score
Methode 1: Horen Zien en Schrijven	2.3	19.1
Methode 2: Mondeling Nederlands-nieuw	4.0	27.7
Methode 3: Van horen zeggen	3.3	22.7

De methode *Mondeling Nederlands-nieuw* scoort zowel op de uitgangspunten als op de totaalscore het beste. Op grond daarvan is de keuze gemaakt voor deze methode voor het woordenschatonderwijs aan R. in groep 6.

De methode *Mondeling Nederlands-nieuw* is relatief nieuw, heeft mogelijkheden voor interactie en toetsing. Daarnaast wordt in deze methode gebruik gemaakt van de Viertakt van

⁷ 'Van Horen Zeggen'

Ontwikkelaar: HCO, Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding regio Den Haag

⁸ 'Mondeling Nederlands-nieuw'

Ontwikkelaar: CED-Groep, Rotterdam

⁹ 'Horen Zien en Schrijven'

Ontwikkelaar: HCO, Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding regio Den Haag

Verhallen, TPR, gevarieerde oefenvormen en heeft deze methode een goede opbouw van receptief naar productief. (voor uitgebreide informatie over betreffende methode wordt verwezen naar *bijlage 4.15*)

4.2.7 Welke ervaring hebben andere scholen met de uitgekozen methode voor het uitbreiden van de woordenschat van NT2-leerlingen?

Een drietal scholen met anderstalige leerlingen zijn benaderd en één van deze scholen is bezocht. Bij twee van de scholen worden neveninstromers het eerste jaar centraal opgevangen. Daarbij zitten de leerlingen de hele week in een aparte opvangklas. Eén school komt overeen met de school van onderzoek, waarbij de neveninstromers geïntegreerd worden opgevangen in de reguliere klas en af en toe uit de groep worden gehaald voor extra individuele begeleiding.

Er is een vragenlijst opgesteld die door betrokken leerkrachten is ingevuld. Belangrijkste vragen hierbij zijn het benoemen van positieve en negatieve ervaringen met de methode *Mondeling Nederlands-nieuw*, en het gebruik van overige methodes en toetsen voor woordenschatonderwijs aan anderstaligen.

Opvallend is dat alle scholen die zijn benaderd (nog maar kort) werken met de methode *Mondeling Nederlands-nieuw*. Vandaar dat zij voor een tweede maal zijn benaderd in april 2012 om aanvullende informatie te kunnen geven. De ervaringen vanuit dit onderzoek zijn naast die van de andere scholen gelegd. Respondenten noemden met name hun tevredenheid met de methode en de bewerkelijkheid voor de start. De scholen met centrale opvang combineren de methode met andere materialen voor Nederlandse woordenschatonderwijs (zie voor uitwerking vragenlijst *bijlage 4.16*).

4.2.8 Wat is het effect geweest van de interventies op het woordenschatonderwijs aan deze leerling en welke resultaten heeft hij behaald na inzet van gekozen methode?

De effecten van de interventies zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Toets:	Datum:	Score:	%%:	Datum:	Score:	%%:	Max:
Test spreekvaardigheid							
Losse woorden	12 januari	7		10 april	5		
Tweewoordzinnen	12 januari	1		10 april	1		
Driewoordzinnen	12 januari	0		10 april	0		
Meerwoordzinnen	12 januari	0		10 april	8		
Klankonderscheiding test van de TAK-toets							
	10 januari	43	86,0%	12 april	50	100%	50
Klankarticulatie test van de TAK-toets							
	10 januari	43	95,6%	12 april	44	97,8%	45
Mondeling Nederlands-nieuw							
Toets cursus 1:							
Receptieve woordenschat	26 januari	43	86,0%				50
Toets cursus 2:							
Receptieve woordenschat	30 januari	33	66,0%	2 april	46	92,0%	50
Productieve woordenschat	6 februari	11	22,0%	3 april	29	58,0%	50

Bij de test spreekvaardigheid aan het eind van het onderzoek valt de geconstateerde ontwikkeling op. Leerling R. spreekt nu met meerwoordzinnen (*bijlage 4.7 en 4.8*).

Bij de Klankarticulatie toets scoort de leerling volgens handleiding 'C Laag', ondanks dat slechts 1 fout wordt gemaakt. Bij de beoordeling niveau Eind 4 is aangehouden (*bijlage 4.10*).

R. heeft na de interventie met de methode *Mondeling Nederlands-nieuw* bij toetsing het onderdeel receptieve woordenschat 46 items goed beantwoord (>80% = ruim voldoende) (*bijlage 4.17*). Wat betreft het onderdeel productieve woordenschat heeft R. bij toetsing 29 items goed beantwoord (>45% en <60% = matig) (*bijlage 4.18*). Zeker gezien het soort fouten dat is gemaakt (uitspraakfouten en halve antwoorden), mag gesproken worden van een goede vooruitgang.

Sociale taalvaardigheid is door de leerkracht opnieuw gemeten met behulp van de observatielijst sociale taalvaardigheid van de *TAK-toets* (*bijlage 4.20*). Leerling R. laat een stijging in communicatie bevorderend gedrag zien. Hij voegt zich onder meer tijdens schoolpauzes makkelijker bij de groep, hij kent meer aanspreekvormen en hij laat vaker door middel van houding en uitingen zien in een gesprek geïnteresseerd te zijn.

4.2.9 Welke handreikingen kunnen de leerkracht worden geboden?

Voor leerkrachten die weinig of geen ervaring hebben met onderwijs aan een anderstalige leerling in hun groep is een document met handreikingen samengesteld. Er is hierbij gebruik gemaakt van materiaal van de werkgroep Anderstalige Nieuwkomers Steunpunt NT2 in

Leuven (2004). Dit materiaal is door de onderzoeker bewerkt en ervaringen vanuit het onderzoek zijn erin meegenomen. Enkele leerkrachten met ervaring in het begeleiden van anderstalige leerlingen is gevraagd het document voor de leerkracht door te lezen en eventueel aan te vullen. Het zijn handreikingen op het gebied van veiligheid en vertrouwen, communicatie, organisatie en praktische tips voor de eerste periode van onderwijs aan anderstalige kinderen (*bijlage 4.21*). Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de behoefte aan ondersteuning.

Hoofdstuk 5 Conclusies

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden vanuit een reflectie op de gepresenteerde data in hoofdstuk 4, conclusies getrokken en antwoord gegeven op de centrale onderzoeksvraag. Daarnaast wordt aangegeven of dit onderzoek tot nieuwe inzichten/gezichtspunten leidt, op welke punten er overeenstemming bestaat met eerdere verwachtingen en met de theorie en worden aanbevelingen gedaan. Tenslotte wordt aangegeven voor wie de uitkomsten belangrijk zijn en wat dit onderzoek heeft bijgedragen aan de handelingsverlegenheid als basis van dit onderzoek.

5.2 Reflectie op de data-analyse in hoofdstuk 4

5.2.1 Intelligentieniveau en cognitieve vaardigheden van Leerling R.

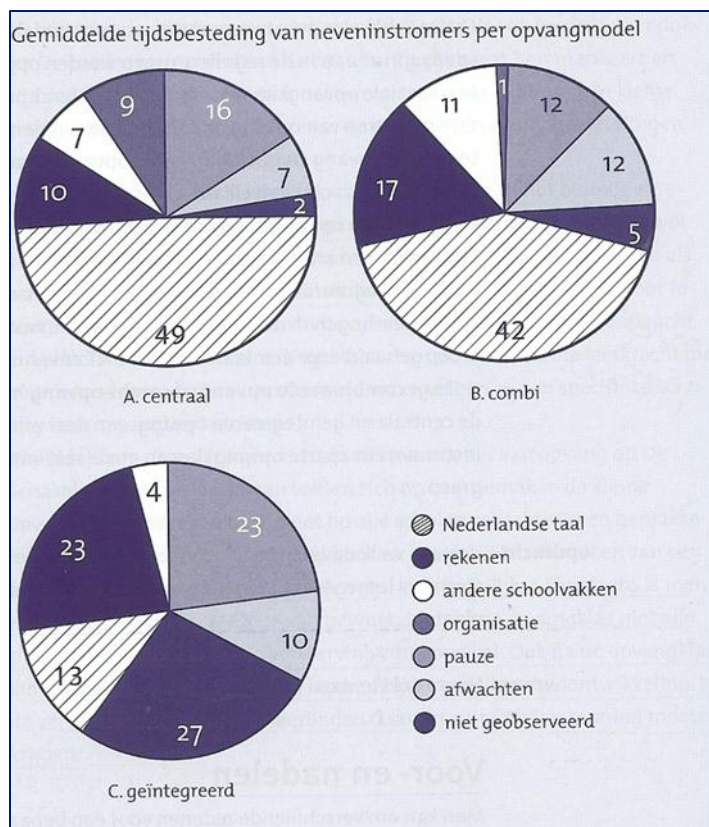
De schoolgegevens en de informatie vanuit de gesprekken met ouders en leerkracht geven voldoende informatie over de cognitieve vaardigheden van R. Hij kan op basis van zijn cognitieve mogelijkheden in principe met succes deelnemen aan het op school geboden onderwijs, rekening houdend met zijn beperkte woordenschat.

5.2.2 Leerstijl

De leerstijl van R. heeft zwaar meegewogen in de keuze van de begeleidingsvorm. R. is niet graag buiten zijn groep voor extra woordenschatonderwijs. Zijn voorkeur voor samenwerking en omgang met anderen, is aanleiding geweest om een klasgenoot mee te nemen naar deze individuele begeleiding.

5.2.3 Aanpassingen in het onderwijsaanbod

Bij aanvang van het onderzoek valt op hoe weinig leerling R. deelneemt aan groepsactiviteiten. Hij kan de instructies niet volgen en er is weinig tijd beschikbaar voor Nederlandse woordenschatonderwijs. Hij beschikt over een eigen weekprogramma. De beperkte tijd voor taalonderwijs en de beperkte deelname aan groepsactiviteiten staat in groot contrast met de taalklas die is bezocht, waar anderstalige kinderen centraal worden opgevangen. De intensieve en gevarieerde omgang met Nederlandse taal in deze taalklas was verrassend.

Afbeelding overgenomen uit Kuiken en Vermeer (2005)

Kuiken en Vermeer (2005) geven een drietal opvangmogelijkheden aan voor neveninstromers. Het geïntegreerde model, het centrale model en het gecombineerde model. Deze drie modellen zijn vergeleken op effectieve tijdsbesteding. De afbeelding laat zien dat het centrale en het gecombineerde opvangmodel, ten opzichte van het geïntegreerde model, meer effectieve leertijd aan Nederlandse taal besteden en leerlingen meer deelnemen aan groepsactiviteiten. Het geïntegreerde model is van toepassing op R.

Geleidelijk aan kan R. vaker meedoen met groepsactiviteiten. Bijvoorbeeld verkeerslessen en geschiedenis door gebruik te maken van filmpjes en ander beeldmateriaal. R. kan werken met op school aanwezige methodes en materialen voor spelling, taal en lezen. R. waardeert het om (op eigen niveau) met dezelfde methodematerialen te werken als de groep.

Door deelname aan steeds meer groepsactiviteiten komt tekenen (zijn grote hobby) minder op zijn weekrooster te staan. R. heeft moeite met deze omschakeling, nu steeds meer van hem wordt gevraagd. Daarom is motivatie en stimulering van R. door leerkracht, remedial teacher en ouders belangrijk. Het tempo waarin kinderen een tweede taal verwerven is o.a. afhankelijk van stimulans vanuit de thuissituatie (Kuiken & Vermeer 2005). De samenwerking met de ouders is beschreven in het handelingsplan (bijlage 3.3).

5.2.4 Nulmeting

De Klanktoetsen van de *TAK-toets* zijn beoordeeld op niveau E4. De resultaten vallen laag uit. Achteraf lijkt het reëler niveau B2 (begin groep 2) aan te houden, aangezien R. slechts vijf tot acht maanden Nederlands taalonderwijs heeft genoten.

5.2.5 Niveau van de woordenschat bij start onderzoek

Als instaptoets is gekozen voor toetsen van de methode *Mondeling Nederlands-nieuw*, omdat de woordenschatonderdelen van de *TAK-toets* niet geschikt blijken voor nul-en eindmeting. De handleiding adviseert de toets maar één maal per jaar af te nemen. Volgens Vermeer (mailcontact *bijlage 5.1*) is het niet reëel om al na vijf maanden woordenschatonderdelen van de *TAK-toets* af te nemen.

5.2.6 Methodekeuze vanuit de theorie

De methode wordt gestructureerd en thematisch aangeboden, gericht op mondelinge taalvaardigheid. Woorden hebben verband met elkaar en kunnen geordend worden opgeslagen in het geheugen, het mentale lexicon en voldoet hiermee aan de theorie van Verhallen en Verhallen (2001).

De methode *Mondeling Nederlands-nieuw* biedt veel mogelijkheden voor interactie. Voorbeelden zijn: samen koken; samen woordwebben ontwerpen; consolideringsspelletjes. In *Mondeling Nederlands-nieuw* wordt bij de klankoefeningen alleen aandacht besteed aan klinkers en niet aan medeklinkers of medeklinkerklanken als ‘ng’. Deze klanken vragen bij leerling R. wel oefening. Escudero (2005) toont uit onderzoek het belang aan van goede uitspraak en klankvorming.

De methode biedt leerstof expliciet aan. Dit sluit aan op onderzoeken van Van der Ploeg en Feenstra (Vermeer 2006). Zij tonen aan dat expliciet woordenschatonderwijs significant effect heeft op de inhaalslag van de woordenschat bij NT2-leerlingen. Kuiken en Vermeer (2005) geven aan dat aanbod met minstens 50 nieuwe woorden per week de belangrijkste factor is voor vooruitgang en succes. De methode *Mondeling Nederlands-nieuw* volgt dit principe. De theorie beschrijft dat bij beginnende leerlingen de receptieve taalvaardigheid groter is dan de productieve. Dit was herkenbaar bij leerling R.

5.2.7 De interventies met de methode *Mondeling Nederlands-nieuw*

De handleiding is duidelijk en alle in de checklist genoemde deelaspecten stemmen overeen met de beoordeling en zijn herkenbaar tijdens de interventies.

De methode is geschikt voor zij-instromers in het basisonderwijs. De aangeboden lessen sluiten echter niet altijd aan bij de interesse/leeftijd van leerling R. en behoeven regelmatig aanpassing. Bijvoorbeeld aanpassing van verhalen bij vertelplaten, het vervangen hiervan door filmpjes van Beeldbank en aanpassing van oefenactiviteiten.

De methode benoemt oefen- en consolideringvormen. Voor meer variatie zijn aanvullende spelletjes gezocht en gemaakt. De methode gaat ervan uit dat nieuw aangeleerde woorden zelfstandig worden herhaald/geconsolideerd met behulp van deze spelvormen. Uit de Toets score aan het eind van het onderzoek (*tabel paragraaf 4.4.8*) blijkt dat hiervoor niet genoeg tijd is ingepland. De consolideringsfase is fundamenteel bij het woordenschatonderwijs volgens het *Viertaktmodel* van Verhallen & Verhallen.

De vertelplaten nodigen uit tot woord en zinsvorming.

Woordwebben zijn vaker gebruikt, omdat deze als zinvol worden ervaren voor het leerproces van R.

De beoogde woorden van de woordenschatplaatjes zijn soms onduidelijk.

5.2.8 Toetsing

Het resultaat van de klankarticulatioetoets valt laag uit ondanks dat slechts 1 fout wordt gemaakt. In paragraaf 5.2.5 is toegelicht waardoor dit komt.

De methode *Mondeling Nederlands-nieuw* biedt goede mogelijkheden voor toetsing. Modules kunnen afzonderlijk en per vijf modules (één hele cursus) worden getoetst.

Ondanks R's beperkte motivatie, is de afname van de toetsen goed verlopen. Volgens de normen van de methode wordt aangenomen dat R. de woorden uit cursus 2 grotendeels aan zijn receptieve woordenschat heeft toegevoegd. R. heeft nog enige remediëring van de productieve woordenschat uit cursus 2. Na eindtoetsing is nagegaan waar hiaten zitten op niveau van de betekenis, niveau van klank en op niveau van grammatica, zodat gericht geremedieerd kan worden. (*bijlage 3.2 advies in onderzoeksverslag*)

5.2.9 Sociale taalvaardigheid

De observatie sociale taalvaardigheid van de *TAK-toets* laat een stijging in communicatie bevorderend gedrag zien (*zie bijlage 4.19 en 4.20*).

Iedere sessie heeft leerling R. een klasgenoot meegenomen. Er wordt graag met hem gewerkt.

5.2.10 Ervaringen van anderen vergeleken met ervaringen van de onderzoeker omtrent de methode *Mondeling Nederlands-nieuw*.

Verschillen:

- De ervaring uit het onderzoek dat methodelessen niet altijd aansluiten bij de leeftijd van de leerling wordt niet gesignaleerd door andere scholen. De leeftijd van kinderen in de taalklassen is lager, waardoor lessen beter aansluiten. Op de andere scholen wordt gewerkt met heterogene leeftijdsgroepen, waardoor problemen rond aansluiting minder spelen;
- De, volgens anderen soms onverwachte sprongen binnen een thema worden door onderzoeker niet als storend ervaren. Het heeft geen invloed op het leerproces van R;
- De onduidelijkheid van sommige woordenschatplaatjes wordt niet genoemd door andere scholen;
- In de taalklassen is voldoende tijd voor consolideren van woorden. Bij de school met geïntegreerde opvang is dit, net als op de school van onderzoek, niet het geval.

Overeenkomsten:

- De methode wordt als overzichtelijk en duidelijk ervaren;
- Ze is initieel bewerkelijk, vanwege vele kopieer- en lamineerwerk;
- Iedereen heeft aanvullende materialen bedacht en gemaakt;
- Er wordt vaker gebruik gemaakt van woordwebben, dan in methode wordt aangeboden, omdat dit als zinvol wordt ervaren voor het leerproces van R;
- De methodetoetsen zijn overzichtelijk en geven een helder beeld van de vorderingen.

5.2.11 Handreikingen voor de leerkracht van anderstalige leerlingen

De samengestelde handreikingen zijn door enkele collega's met ervaring in het begeleiden van NT2-leerlingen doorgelezen. Gebleken is dat deze goed tegemoet komen aan de handelingsverlegenheid van leerkrachten van anderstalige leerlingen. Met name de handreikingen die te maken hebben met het sociaal emotionele welbevinden van de leerling en het contact met ouders wordt als belangrijk ervaren.

5.3 Samenvatting van de conclusies op de data-analyse

Reflectie op de methodekeuze, gezien vanuit de theorie en praktijk, onderschrijft de keuze voor *Mondeling Nederlands-nieuw*.

Volledige aansluiting bij interesse en leefwereld van bovenbouwleerlingen behoeft aanpassing van de methode.

De methode biedt goede mogelijkheden tot interactie, zodat het aansluit bij de onderwijsbehoefte van leerling R.

Leerstof wordt expliciet aangeboden. Dit volgt de theorie dat expliciet aangeboden woordenschatonderwijs significant meer effect heeft op de inhaalslag van de woordenschat bij NT2-leerlingen (onderzoek(en) van Van der Ploeg-Feenstra in 2000 in Vermeer 2006).

Het *Viertaktmodel* van Verhallen & Verhallen wordt gehanteerd. Uit het onderzoek blijkt dat consolidering meer aandacht vraagt bij individueel gebruik buiten de klas. Deze fase van de viertakt heeft te weinig aandacht gekregen, terwijl het van cruciaal belang is dat er vaak geconsolideerd wordt. Woorden die slechts één keer behandeld zijn, worden zo weer vergeten (Verhallen & Verhallen 2001).

Escudero (2005) toont het belang aan van goede uitspraak en klankvorming. Er dienen daarom meer klankoefeningen ingelast te worden, mogelijk met inzet van logopedie.

De toetsen zijn goed bruikbaar.

Tegemoet komen aan de leerstijl van de leerling heeft een positief effect gehad op zijn welbevinden en daarmee op zijn Nederlandse woordenschatontwikkeling.

R. laat een stijging in communicatie bevorderend gedrag zien (*bijlage 4.19 en 4.20*).

R. waardeert het om na verloop van tijd (op eigen niveau), net als de groep, te werken met op school aanwezige methodes en materialen voor spelling, taal en lezen.

5.4 Beantwoording van de centrale onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag:

“Hoe kan ik als remedial teacher bij ons op school, in nauwe samenwerking met de leerkracht, bij NT2 zij-instromer R. in groep 6, het leerrendement verhogen door de Nederlandse woordenschatontwikkeling te versnellen en het overige onderwijs zoveel mogelijk aan laten sluiten bij de taalmogelijkheden van leerling R?”

Deze centrale vraag kan als volgt worden beantwoord:

Als remedial teacher heb ik, in samenwerking met de leerkracht, bij NT2 zij-instromer R. in groep 6, de woordenschatontwikkeling voldoende en naar verwachting versneld met behulp van de methode *Mondeling Nederlands-nieuw*. Deze methode beantwoordt goed aan de eisen die de theorie aan een methode voor Nederlands woordenschatonderwijs stelt.

Door het vergroten van de Nederlandse woordenschat is het gelukt R. meer deel te laten nemen aan het groepsonderwijs, aansluitend bij zijn taalmogelijkheden.

Ter ondersteuning van de leerkracht zijn handreikingen samengesteld.

Er heeft door dit onderzoek een ontwikkeling plaats gevonden op drie niveaus:

Op microniveau (leerling niveau):

- Ontwikkeling in begeleiding van een anderstalige leerling buiten de groep met behulp van de onderzochte methode;
- Ontwikkeling in mogelijkheden van het samen leren.

Op mesoniveau (groepsniveau):

- Ontwikkeling in deelname aan groepsactiviteiten.

Op macroniveau (schoolniveau):

- Ontwikkeling in handelingsbekwaamheid van leerkrachten om anderstalige kinderen te begeleiden en onderwijs te bieden.

5.5 Aanbevelingen voor de onderzoeksschool

Er zijn goede ervaringen opgedaan met de methode *Mondeling Nederlands-nieuw* en het is raadzaam deze methode in te zetten bij andere anderstalige kinderen in de midden- en bovenbouw.

Er moet extra tijd voor consolidering van woorden worden ingepland tijdens de weektaak. Bij gevorderde leerlingen moet aanvullend aandacht gegeven worden aan grammatica (op zinsniveau en tekstniveau) en zaakvakken (werken met beeldend materiaal, pre-teaching op school en thuis in de eigen taal).

Er dient een protocol opgesteld te worden voor intake van NT2 zij-instromers, dat wordt opgenomen in het zorgplan. Dit protocol kan een diagnostisch onderzoek bevatten om de ontwikkeling van deze kinderen te testen.

Indien mogelijk moet informatie worden ingewonnen bij de buitenlandse school. Op basis van deze diagnose kan worden bepaald in welke groep het kind geplaatst wordt en worden mogelijk dubblures voorkomen.

5.6 Wie heeft belang bij dit onderzoek en wat is de bijdrage aan de handelingsverlegenheid?

Dit onderzoek is belangrijk voor leerkrachten, remedial teachers, internbegeleiders en scholen die werken met anderstalige kinderen.

De methode *Mondeling Nederlands-nieuw* vergroot de handelingsbekwaamheid van de remedial teacher in de begeleiding van anderstalige leerlingen en ondersteunt hiermee de leerkracht in de klas.

Leerkrachten ontvangen handreikingen zodat zij zich handelingsbekwaam kunnen voelen om het onderwijs aan te laten sluiten bij de taalmogelijkheden van deze leerlingen. Zij hoeven zich niet bezwaard te voelen als leerlingen de eerste tijd niet volledig deel kunnen nemen aan het groepsonderwijs. Er is een geleidelijke opbouw mogelijk.

Het onderzoek heeft de theoretische en praktische kennis vergroot van de remedial teacher.

5.7 Terugblik op betrouwbaarheid en ethiek

De schoolleiding is geïnformeerd over dit onderzoek. Ouders is vooraf toestemming gevraagd. Ouders en leerling R. zijn in voor hen begrijpelijke taal ingelicht en hen is verteld dat het onderzoek verbetering van de beroepspraktijk beoogt. Gegevens van dit onderzoek zijn zorgvuldig, transparant en navolgbaar verzameld en gegevens zijn anoniem verwerkt. Toetsen zijn op correcte wijze afgenomen. Uitslagen zijn theoretisch onderbouwd. Alle geraadpleegde bronnen staan bij het literatuuroverzicht vermeld. Resultaten zijn met betrokkenen besproken en afspraken zijn nagekomen. Alle uitkomsten en resultaten zijn meegenomen in het onderzoek. De onderzoeksinstrumenten zijn zo gekozen dat aan een hoge mate van validiteit en betrouwbaarheid is voldaan. Ter voorkoming van bedrog, zelfbedrog en slordigheid zijn gebruikte instrumenten, zoals de gemaakte vragenlijst over methodes, de checklist om tot methodekeuze te komen en de hoofdstukken van het meesterstuk, gelezen door en besproken met medestudenten en docent.

Hoofdstuk 6 Evaluatie onderzoek-discussie

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft wat dit onderzoek mij heeft opgeleverd en hoe ik ben gegroeid in mijn professionaliteit.

Het verloop van het proces van het onderzoek wordt beschreven. Aan de hand van de competenties uit het beroepsprofiel van de remedial teacher ga ik na waar ik tijdens dit onderzoek aan heb gewerkt en wat ik hiervan heb geleerd.

6.2 Het verloop van het onderzoek.

Het schrijven van dit meesterstuk was een uitdaging, zeker het lezen van zoveel theorie. Ik heb veel tijd nodig om informatie op te nemen en te verwerken. Ik ben een perfectionist. Dit meesterstuk heeft me veel kruim gekost.

Als ik de reflectieve cyclus volgens Kolb gebruik bij het reflecteren op mijn handelen, herken ik (nog steeds) de doener in mezelf. Ik signaleer de omslag van de doener naar de denker die handelingsgericht te werk gaat na bestuderen van theorie. Dat is het belangrijkste wat deze opleiding en dit meesterstuk me heeft geleerd, altijd reflecterend kijken naar mijn handelen en dit voortdurend bijstellen.

Er is tijd nodig geweest om mijn onderzoek in te kaderen en de juiste deelvragen te formuleren. Hierbij hebben mijn critical friends een belangrijke rol gespeeld.

Hoofdstuk 2 heeft me de meeste energie gekost. Het was een goede oefening om hoofd- en bijzaken te scheiden. Van critical friends kreeg ik de tip eerst te brainstormen over de kernpunten in mijn verworven theoretische kennis en daarna een verhaallijn aan te brengen. Ik wilde te snel te veel en te perfect formuleren. Kort en bondig formuleren blijft voor mij een leerpunt. Ik heb veel moeten strepen en herschrijven.

Na het lezen van theorie en een opmerking van een critical friend, heb ik me gerealiseerd dat ik leerkrachtvaardigheden in mijn onderzoek moest meenemen, omdat die essentieel zijn binnen het NT2-onderwijs. Veel leerkrachten voelen zich handelingsverlegen in het werken met een anderstalige leerling in de groep. Ik ben daarom op zoek gegaan naar concrete handreikingen voor de leerkracht. Ze zijn voor mij een prominente rol gaan spelen. De uitwerking van deze handreikingen is steeds meer gebaseerd op doorleefde theorie gekoppeld aan eigen praktijk en ervaring. De eerder in hoofdstuk 2 beschreven theorie over handreikingen, is daarom verschoven naar volgende hoofdstukken.

Soms lag ik wakker, bijvoorbeeld over de keuze van de toets voor de nulmeting van de woordenschat. Ik heb toen contact opgenomen met de Universiteit Tilburg.

Ik heb lang gestoeid met de vraag of ik ‘het overige onderwijs’ van leerling R. moest betrekken bij mijn onderzoek. Ik heb besloten dit wel te doen, omdat leerling R. veel tijd doorbrengt in de klas. Een goede begeleiding van de leerkracht en advies van de remedial teacher is dan gewenst.

Vanwege ziekte en zwangerschap, heb ik zorg gehad over de ondersteuning door medestudenten (critical friends). Reacties kwamen later dan ik hoopte. In de planning en realisatie van dit meesterstuk liep ik voorop. Hierdoor was het lastig voor critical friends om feedback te geven. Als we gelijk op hadden gewerkt, hadden we meer aan elkaar kunnen hebben. Iedereen zit beter in de materie. Mijn critical friends hebben nu moeten schakelen naar volgende hoofdstukken. Zij hebben me geholpen door me te bevragen op theorie en onderzoeksinstrumenten, om consequent te formuleren en de lezer meer ‘te leiden’ door het geheel. Ik heb mijn ervaring met mijn leerling meer in dit meesterstuk verwerkt. Ze hebben me bevraagd hoe ik toetsen kwalitatief en kwantitatief kan staven. Op aanraden van een critical friend heb ik de ethiek van het doen van onderzoek uitgebreider beschreven. Zelf heb ik mijn critical friends ondersteund bij het structureren van hun hoofdstukken, omdat ikzelf dat proces al had doorlopen. Ik heb me objectief en als onwetende lezer opgesteld en collega studenten bevraagd op hun onderbouwing of op onduidelijkheden. Eén collega student heb ik gestimuleerd en ondersteund om door te zetten. Zij ondervonden mijn manier van feedback geven als prettig, omdat het motiverend werkte en er waardering uitsprak.

6.3 De ontwikkeling van mijn competenties als remedial teacher

6.3.1 Orthodidactisch competent

In dit onderzoek stond deze competentie centraal. In de volgende orthodidactische (deel)competenties heb ik me verder ontwikkeld:

- Het eigen maken en toepassen van theorieën rondom NT2-onderwijs;
- Het kennis nemen van verschillende NT2-methodes, materialen en toetsen;
- Het afstemmen van gebruikte materialen.

Dit was niet altijd het geval. Bij een evaluatie, tijdens het onderzoek had ik het inoefenen van woorden met een oefenprogramma niet goed afgestemd met de aanbieder van woorden in *Mondeling Nederlands-nieuw*;

- Het doen van didactisch onderzoek met daarvoor geëigende instrumenten en verslaglegging hiervan;
- Het samenstellen van een checklist voor de vergelijking van NT2-methodes. De intern begeleider heeft meegedacht over de ontwikkeling van deze checklist. Mijn critical friends hebben gereflecteerd. De gehanteerde criteria in deze checklist zijn daardoor beter toegespitst;
- Het opstellen van een vragenlijst over de ervaring van andere scholen met methodes voor Nederlands woordenschatonderwijs. Oefening in formuleren van vragen. De theorie van Harinck (2009) en Kallenberg (2007) kwam van pas. De concept vragenlijst was te lang, onvoldoende gericht op methodegebruik en ervaring. Te lange lijsten kunnen leiden tot een lage response;
- Het ontwerp van een op leerling R. afgestemde krachtige leeromgeving, door de keuze en het gebruik van een gestructureerde methode voor Nederlands woordenschat onderwijs;
- Het leren kennen van specifieke leer en hulpmiddelen op het gebied van NT2;
- Het door theoriestudie verwerven van kennis over verschillende leerstrategieën en hun toepasbaarheid. Als voorbeeld kan ik noemen het Viertaktmodel van Verhallen en Verhallen.

6.3.2 Inter-persoonlijk competent

Contact met leerling R.

R. was duidelijk in zijn feedback naar mij. Als activiteiten niet aansloegen of mogelijk veel van hem vroegen, liet hij dit merken met de opmerking ‘Go to class’. Met andere woorden: ‘Het is genoeg zo’. Hij daagde mij uit om mijn sessies goed aan te laten sluiten bij zijn interesses en mogelijkheden. Hierbij moest ik zorgen voor optimaal contact door op de juiste manier te communiceren en hem zo te stimuleren. Hierdoor werd ik me nog meer bewust van mijn manier van communiceren met kinderen.

R. was niet altijd gemotiveerd voor toetsen. Mogelijk dat hij hier tegenop zag. Dit was te merken aan mimiek en zuchten. Ik probeerde hierop in te spelen door hem gerust te stellen, rust te creëren door zelf rustig te blijven, te letten op mijn stemgebruik en hem te complimenteren of te belonen. Uiteindelijk werkte hij goed mee.

Contact met de leerkracht.

De samenwerking met de leerkracht heb ikzelf als heel prettig ervaren. Gesprekken verliepen in een open sfeer. De leerkracht denkt duidelijk mee en ziet de begeleiding van R. als een uitdaging. Het was voor mij als remedial teacher / onderzoeker, zoeken naar geschikte momenten van contact, vanwege het drukke programma van de leerkracht. In het begin aarzelde ik om kordaat op te treden en goede afspraken te maken. Mijn remming om me te profileren als professional (het gevoel nog maar beginnend te zijn) speelde mee. Ik wil me durven profileren als bekwaam remedial teacher.

Het is mij gelukt om objectief en met professionele afstand te kijken naar wat er gebeurde in de klas en dit met de leerkracht te bespreken. Zo viel het mij op dat zowel leerkracht als andere kinderen vaak overgingen op Engels in hun communicatie met R. Ik heb de leerkracht hiervan bewust gemaakt.

Bij de aanpassing van het lesprogramma, is samen naar oplossingen gezocht en heb ik geprobeerd de leerkracht bewust te laten kijken naar mogelijkheden voor aansluiting met de groep.

Met de leerkracht is het hele onderzoekstraject in een gesprek geëvalueerd met behulp van een evaluatieformulier (*bijlage 6.1*), in het bijzonder mijn houding en communicatie als remedial teacher. De leerkracht geeft aan zich ondersteund en gehoord te voelen.

Contact met de ouders.

Er zijn door de leerkracht en mij meerdere gesprekken (in het Engels) gevoerd met de ouders. Vader toont zijn vertrouwen in de begeleiding van zijn zoon en in het onderzoek het beste, in een gesprek in maart 2012, met de opmerking: "I always go home with more energy than I had when I came in" Dit was voor mij een teken dat het contact en onze communicatie goed verliep.

Ik was niet altijd goed voorbereid om in het Engels te communiceren. Het bracht echter humor in de gesprekken en kwam de open sfeer ten goede. Het werd duidelijk dat communiceren met handen en voeten niet alleen bruikbaar is voor leerling R., maar ook voor ons als ouders en begeleiders.

Contact met andere scholen.

Ik ben bekwaam om op adequate wijze te communiceren met externe organisaties.

De contacten met andere scholen over NT2-methodes verliepen goed. De vragenlijsten werden volledig en met zorg beantwoord. Ik vermoed dat de wijze waarop ik te werk ben

gegaan hiertoe heeft bijgedragen. Vooraf zijn respondenten telefonisch benaderd, is om medewerking gevraagd, is rekening gehouden met wensen van betrokkenen en is één school bezocht. Door me niet te beperken tot toezending van vragenlijsten, is de gewenste informatie efficiënt verkregen.

6.3.3 Orthopedagogisch competent

In de volgende orthopedagogische (deel)competenties heb ik me verder ontwikkeld:

- Het zorgen voor een goede voorbereiding van elke sessie;
- Het inbouwen van tijd voor informeel contact tijdens elke sessie;
- Het bespreken van het doel van de sessie;
- Het bespreken van de voortgang. De mening en eigen verantwoordelijkheid van R. vind ik belangrijk;
- Het inspelen op de sociaal-emotionele ontwikkeling van R. gebaseerd op door mij verwerkte theorie.

6.3.4 Organisatorisch competent

In de volgende organisatorische (deel)competenties heb ik me verder ontwikkeld:

- Het zorgen voor een veilige, overzichtelijke leeromgeving;
- Het opstellen, schriftelijk vastleggen en uitvoeren van een handelingsplan, gebruikmakend van pedagogische en orthodidactische kennis;
- Het evalueren en bijstellen van dit handelingsplan;
- Het nog meer op waarde schatten van theorie;
- Het op een planmatige manier eigen maken van theorie.

6.3.5 Ten slotte

Afronding van dit onderzoek betekent voor mij dat ik mijn professionaliteit heb vergroot om anderstalige zij-instromers te begeleiden en leerkrachten hierin te ondersteunen.

Momenteel werk ik op een reguliere school waar zij-instromers geïntegreerd worden opgevangen. Maar ik denk net als Kuiken en Vermeer dat je deze leerlingen meer recht doet, als zij het eerste jaar (deels) centraal worden opgevangen. In dat jaar kan intensief ingezet worden op Nederlandse taal. Daarna kunnen deze kinderen makkelijker meekomen in het regulier onderwijs.

Nawoord

Met het schrijven van dit nawoord komt er een eind aan het werken aan dit meesterstuk. Toen ik er aan begon en alle lege pagina's zag, kon ik me er geen voorstelling van maken al deze hoofdstukken en lege bladzijden gevuld te krijgen. Maar het is me gelukt! Heel wat uren heb ik gelezen en vooral doorgebracht achter de computer, wikkend en wegend hoe ik alles op papier zou zetten.

Het is een heel boekwerk geworden. Zeker omdat ik alle bescheiden bij wil voegen die bij dit onderzoek zijn gebruikt. Ik kijk er naar uit de uitgeprinte en gebonden versie in mijn handen te houden en er doorheen te bladeren. Wat een woorden, wat een tekst!

Ik heb het niet allemaal alleen hoeven doen. Ik heb veel ondersteuning en stimulans gehad. Allereerst natuurlijk mijn partner Peter, die op momenten dat ik het even niet meer zag zitten, me heeft ondersteund en alle hoofdstukken als niets wetende lezer heeft doorgelezen en me taalkundig heeft geadviseerd.

Mijn studiegenoten en docent die alle stukken van me hebben gelezen, van feedback voorzien en me hebben bevestigd op de goede weg te zijn.

Collega's van school hebben me geholpen, in het bijzonder de leerkracht die direct bij het onderzoek was betrokken, heeft zich enorm ingezet dit onderzoek goed te laten verlopen.

En nu, eindelijk weer tijd voor andere dingen. Voor activiteiten die niets te maken hebben met werk of opleiding, lekker tuinieren of uitgebreid de krant lezen zonder me schuldig te voelen dat ik eigenlijk Weer tijd om zomaar artikelen te lezen die interessant zijn voor mijn werk of me te verdiepen in andere interessante onderwerpen. Ik kijk er naar uit!

Emke Jansma

Heeswijk Dinther 11 juni 2012

Literatuurlijst

Boeken:

Claasen, W. e.a. (2009). *Inclusief Bekwaam. Generiek competentieprofiel inclusief onderwijs*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant

Kuiken, F. (red.), Vermeer, A. (red.) (2005, herzien). *Nederlands als tweede taal in het Basisonderwijs*. Utrecht: ThiemeMeulenhoff

Lernhout, B. en Provost, I. (2003). *Leuker leren. Een nieuw praktijkboek voor breinvriendelijke studie wil de spontane leerhonger van het menselijke brein opnieuw aanwakkeren, door de toepassing van recente inzichten in hoe onze hersenen het liefst leren*. Berchem (België): De Boeck

Kallenberg, T. e.a. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek. Een handreiking voor leraren*. Zutphen: ThiemeMeulenhoff

Pameijer, N. en Beukering, T. van den (2006). *Handelingsgericht werken. Een handreiking voor de interne begeleider*. Leuven/Apeldoorn: Acco

Verhallen, M. (1991). *Woordenschatuitbreiding bij anderstalige kinderen*. Amsterdam: Instituut voor Algemene Taalwetenschap

Verhallen, M. en Verhallen, S. (2001). *Woorden leren woorden onderwijzen. Handreiking voor leraren in het basis- en voortgezet onderwijs*. Hoevelaken: CPS

Vermeer, A. (2006). *Impliciet of expliciet woordenschatonderwijs bij eerste- en tweede-taalleerders. Hoe NT2 de weg moet blijven wijzen in taalonderwijsland*. WAP-symposium, Faculteit Communicatie en Cultuur Tilburg, 10 februari 2006

Papers, artikelen en relevante internetsites:

Asher, J. (2009). *The Total Physical Response (TPR). Review of the evidence. Definition of the Total Physical Response (TPR)*. Onderzoek naar effecten. Binnengehaald 25 oktober 2011 van <http://www.tpr.com/review-evidence.pdf>

Boerman, R. (2008). *Ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek* Fontys OSO.pdf. Binnengehaald 14 januari 2012 van [www.Fontys Mediatheek Wiki](http://www.FontysMediatheekWiki.org/Bestand:Boerman,%20R-1-) Bestand:Boerman, R-1-

Escudero, P. (2005). *Linguistic Perception and Second Language Acquisition. Explaining the attainment of optimal phonological categorization*. Binnengehaald 25 oktober 2011 van <http://www.lot.let.uu.nl/>

Fontys OSO. (2008) *Checklist vragenlijst*. Tilburg: Fontys OSO

Karaca, Ö., Ramaut, G., Sterckx, M. (2004). *De opvang van anderstalige nieuwkomers in de reguliere klas en de onthaalklas lager onderwijs. Praktische informatie en aandachtspunten*

bij het werken aan taalvaardigheid. Werkgroep Anderstalige Nieuwkomers Steunpunt NT2. Binnengehaald 22 november 2011 van <http://www.nt2.be>

Kips, L. (2006). *Theorie in de praktijk van het NT2-onderwijs. Een scriptieonderzoek naar de verwerking van theorieën over tweedetaalverwerving in het NT2-onderwijs*. Doctoraalscriptie. Taal- en Cultuurstudies. Universiteit Utrecht

Kolb *Leerstijltest* <http://www.thesis.nl/vier-leerstijlen/leerstijltest-va>

Kuiken, F. Muysken, P. (2009). *Doe je voordeel met meertaligheid*. Didaktief 6, 36 – 37.

Meervoudige intelligentietest http://www.migent.be/mi_testen

Wikipedia.org Litouwen *Litouwen van A tot Z* Wikibooks.org Litouws/Inhoudsopgave

Methodes en toets materiaal:

Batenburg, Th. A. van, e.a. (2004) *NSCCT-test (Toets Niet Schoolse Cognitieve Capaciteiten Test)*. Groningen: RUG-GION

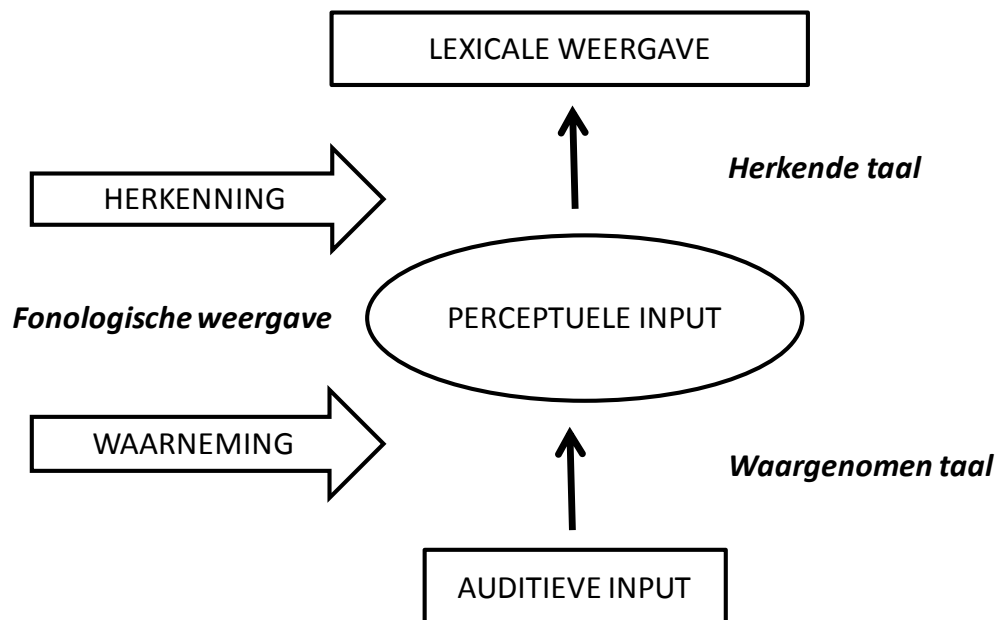
Berg, A. van den, e.a. (2009), *Mondeling Nederlands – nieuw*, Rotterdam: Centrum Educatieve Dienstverlening (CED)

Mulder-De Vree, E. (1999) *Horen, zien en schrijven. Een oefenprogramma voor NT2-leerlingen tussen 6 en 12 jaar*. Den Haag: Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding (HCO)

Coenen, J. e.a, (1982) *Van Horen Zeggen. Een basismethode voor anderstalige leerlingen in het basisonderwijs*. Den Haag: Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding (HCO)

Verhoeven, L. en Vermeer, A. (2001). *Taaltoets Alle Kinderen; groep 1 tot en met 4. (TAK-toets onderbouw) Een niet methode gebonden taal-en woordenschattoets*. Arnhem: Cito

Bijlage 2.1 Linguïstische Perceptie voor spraak begrip

De LP (Linguïstische Perceptie) elementen voor spraak begrip: auditieve input, twee koppelingen en twee niveaus van abstracte weergave (Escudero 2005).

Bijlage 2.2 Verschillen tussen de Nederlandse en de Litouwse taal

Litouws

Het Litouws wordt gezien als een van de meest archaïsche van de levende Indo-Europese talen. Samen met het Lets behoort het tot de familie van de Baltische talen. Het is de officiële taal van Litouwen en heeft ongeveer 3,5 miljoen sprekers. De Baltische talen zijn een subgroep binnen de Indo-Europese taalfamilie. Geschat wordt dat er ongeveer 7 miljoen sprekers wereldwijd zijn.

Grammatica en woordenschat

Het Litouws is van groot belang voor met name de historische linguïstiek (taalwetenschap) vanwege zijn conservatieve karakter, in die zin dat het moderne Litouws nog zeer veel verbuigingen kent, net als het Proto-Indo-Europees. (Verbuigingen: het veranderen van de vorm van een naamwoord om de grammaticale functies van dat woord in het zinsverband aan te duiden)

De overeenkomsten in woordenschat met het Nederlands blijkt verder duidelijk uit woorden als *durys* (deur), *akys* (ogen) en *naktis* (nacht).

Het Litouws kent enkele aanvullende letters: *ą, č, ę, è, į, š, ū* en *ž*.

Zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden worden verbogen volgens zeven naamvallen: nominatief, genitief, datief, accusatief, vocatief, locatief en instrumentalis. De taal kent een enkelvoud en een meervoud.

Het werkwoord in het Litouws kan worden vervoegd volgens drie conjugaties. Zoals veel Indo-Europese talen is het Litouws een pro-droptaal: het persoonlijk voornaamwoord wordt als onderwerp normaal gesproken weggelaten.

De doorsnee Nederlander beschikt over een actief vocabulaire van 10.000 woorden. Zijn receptieve of passieve woordenschat, de woorden die hij zelf niet gebruikt maar wel begrijpt varieert van 45 duizend tot een kwart miljoen.

Het Litouwse alfabet (Lietuviškoji abėcėlė) is wat anders dan het Nederlandse alfabet:

Het alfabet

A a, Ą ą B b C c (Ch ch) Č č D d E e, Ė ė, È è F f G g H h I i, Į į, Y y J j K k L l M m N n O o P p R r S s Š š T t U u, Ų ų, Ū ū V v Z z Ž ž

Uitspraak

Klinkers

- **a**: als korte a, zoals in 'kat' of als lange a, zoals in 'lading';
- **ą**: altijd als lange a;
- **e**: korte e zoals in *remmen* of als ee als in *heen*;
- **ę**: altijd als ee;
- **è**: een lang uitgesproken korte e, zoals in *remmen*;
- **i**: altijd als een korte i, zoals in *kit*;
- **į, y**: altijd als lange i, zoals in *televisie*;
- **o**: als lange o, zoals in *oom*;
- **u**: als korte u, zoals in *prut*;
- **ū, ū**: als lange u, zoals in *guur*;

Medeklinkers

- **ch**: als Nederlandse ch;
- **c**: als ts. (Duitse z);
- **č**: als tsj;
- **r**: als sterk rollende r;
- **š**: als sj;
- **v**: als w;
- **z**: stemhebbende s zoals in *stem*;
- **ž**: als franse g, zoals in *garage*.

De rest wordt net zo uitgesproken als in het Nederlands.

Tweeklanken

- **ai**: als ai of als eey, zoals in het Engelse *pay*. Staat voor 'ai' een i, wordt deze klank altijd als eey uitgesproken;
- **au**: als au of als een lange o;
- **ei**: als eey in *pay*;
- **ie**: als 'ia', maar de letters versmelten als het ware;
- **ui**: als ui;
- **uo**: als 'ua'.

Bijlage 2.3 Het Viertaktmodel van Verhallen

1. Voorbewerken

In deze fase wordt een gunstige beginsituatie gecreëerd. De voorkennis van de leerlingen wordt geactiveerd en ze worden betrokken bij het onderwerp. De leerkracht opent bij de kinderen als het ware dat gedeelte van het woordenschatnetwerk waar het aan te leren woord het beste kan worden ingebed. In het gunstige geval slaagt de leerkracht er ook in bij de leerlingen een leerbehoefte te scheppen.

2. Semantiseren

De leerkracht legt het woord helder uit. Dit gebeurt altijd in de context waarin het woord aan de orde is. De kinderen kennen op dat moment de betekenis, maar moeten zich de woorden nog eigen maken. Het is belangrijk om woorden niet als losse elementen, maar als onderdelen van clusters aan te bieden. De woordbetekenissen en woordrelaties moeten duidelijk worden gemaakt. De drie uitjes kunnen hierbij helpen:

- Uitleggen;
- Uitbeelden;
- uitbreiden.

Bij het uitbreiden worden er woorden toegevoegd, waardoor clusters ontstaan. De drie uitjes helpen leerkrachten elk woordcluster kort en krachtig te semantiseren en de betekenis helder te maken voor de kinderen.

3. Consolideren

Als de betekenis van een woord duidelijk is, moet het woord met de betekenis nog worden onthouden. Bij het consolideren worden deze inge oefend. De woorden krijgen een plekje in het geheugen. Het blijkt keer op keer dat deze fase van de viertakt te weinig aandacht krijgt. En dat terwijl het van cruciaal belang is dat er vaak geconsolideerd wordt. Woorden die slechts één keer behandeld zijn, worden zo weer vergeten. Leerlingen moeten dus de gelegenheid krijgen om veel te kunnen oefenen met de woorden.

4. Controleren

Om te weten of de kinderen de woorden ook werkelijk onthouden hebben, moet de leerkracht later het inge oefende woord terugvragen. Controleren is nagaan of de woorden en de behandelde betekenissen verworven zijn.

Bijlage 3.1 Vragenlijst NT2-onderwijs

Toelichting

Mijn naam is Emke Jansma en ik ben werkzaam als RT-er op Basisschool in In de afgelopen periode is er bij ons op school een belangrijke instroom van kinderen die het Nederlands als 2^e taal nog moeten leren, zogenaamde NT2 kinderen. Dit is de reden waarom wij, als school, op zoek zijn naar een onderwijsvorm met bijbehorende methodieken om met name kinderen in de groepen 4 t/m 8 zo optimaal mogelijk in de Nederlandse taal te onderwijzen.

Met de hier onderstaande vragenlijst, waar u uw kennis en ervaringen kunt beschrijven, hoop ik het onderwijs aan NT2 kinderen bij ons op school te optimaliseren.

Daarnaast zou ik deze informatie willen gebruiken voor het schrijven van mijn Meesterstuk aan de opleiding Special Educational Needs bij Fontys OSO. Ik vraag hiervoor uw toestemming.

Vragenlijst:

(u kunt uw antwoord onder iedere vraag invoegen)

1. Hoe groot is de groep waar u mee werkt?
2. Wordt er gebruik gemaakt van specifieke methodes voor woordenschatonderwijs aan anderstalige leerlingen?
3. Op grond waarvan is er voor specifieke methode(s) gekozen?
4. Hoeveel tijd per dag/week wordt er aan Nederlands taalonderwijs besteed?
5. Kunt u aangeven of/hoe deze methode(s) in de praktijk bevalt/bevallen? Ik ben benieuwd naar de positieve en de negatieve punten.
6. Wordt er gebruik gemaakt van speciale toetsen en zo ja welke?
7. Maakt u verschil in aanpak tussen kinderen wat betreft taal van herkomst?
8. Hoe verloopt het contact en op welke momenten is er contact met ouders?
9. Geeft u toestemming om deze informatie te gebruiken voor het schrijven van mijn Meesterstuk aan de opleiding Special Educational Needs bij Fontys OSO?

Hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst. Tijdens mijn mogelijke bezoek wil ik graag deze vragenlijst samen met u doornemen en eventuele onduidelijkheden bespreken.

Met vriendelijke groet,

Emke Jansma

Basisschool

Adres

Plaats

Emailadres

Bijlage 3.2 Verslaglegging Nederlandse taalonderzoek R.

BIOGRAFISCHE GEGEVENS:

Voornaam: R.
Geboortedatum: 30 – 07 - 2002
Actuele leeftijd: 9.5 jaar
Didactische leeftijd: DL: 35
Geslacht: mannelijk
Schooltype: Regulier Basisonderwijs
Huidige groep: groep 6
Schoolloopbaan: In Litouwen vanaf 3^e levens jaar normaal doorlopen
Onderzoeker en functie: E.F. Jansma, remedial teacher
Onderzoek data: januari/mei 2012

INTAKEFASE

Het onderzoek is gestart met intakegesprekken met leerkracht, leerling en ouders. Er is leerling informatie verzameld, specifiek rondom het Nederlandse taalonderwijs van R. Daarnaast is rapportage verkregen van de vorige school.

Reden van aanmelding:

R. spreekt weinig tot geen Nederlands.

Omschrijving van de hulpvraag:

R. wil beter Nederlands leren spreken, zodat hij kan communiceren met zijn leerkracht en medeleerlingen.

De leerkracht wil, in nauwe samenwerking met de remedial teacher, bij R. het spreken in de Nederlandse taal stimuleren met behulp van een efficiënte methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling. De leerkracht wil het overige onderwijs zoveel mogelijk aan laten sluiten bij de taalmogelijkheden van R.

De ouders vragen om extra begeleiding voor R., waardoor de achterstand in zijn Nederlandse taalontwikkeling ingehaald kan worden.

Leerling kenmerken:

Medische geschiedenis:

Geen bijzonderheden.

Motorische ontwikkeling:

Geen bijzonderheden.

R. is geen lid van een sportclub.

Spraaktaalontwikkeling:

R. heeft de ontwikkeling van zijn moedertaal Litouws normaal doorlopen.

Nu spreekt hij nog weinig. Hij uit zich met behulp van gebaren, Engels, een vertaalprogramma op de computer en met enkele woordjes Nederlands.

Sociaal-emotionele ontwikkeling:

R. gaat graag naar school. Ondanks communicatieve problemen heeft R. zijn plek gevonden in de groep. Hij heeft een goed contact met zijn klasgenoten. Tijdens de pauzes speelt hij mee met de groep. Na schooltijd spreekt hij af om samen te spelen.

R. is gemotiveerd en heeft ruim voldoende concentratie als hij zich betrokken voelt bij activiteiten. Hij heeft een snel werktempo, soms wat te snel, waardoor de afwerking slordig is. Hij kan zelfstandig werken en samenwerken.

Cognitieve ontwikkeling:

Er is een beknopte rapportage vanuit de school in Litouwen. Zie paragraaf schoolresultaten. Vanwege de taalachterstand kan R. in groep 6 nog niet deelnemen aan alle vakken die in de groep worden aangeboden. R. beschikt over een aangepast weekrooster. Taal/lezen/spelling worden voor een deel individueel begeleid en voor een deel zelfstandig op eigen niveau geoefend (o.a. *Veilig leren Lezen* en *Horen Zien en Schrijven, Doetaal*).

R. werkt zelfstandig met computer aan rekenen, woordenschat en aardrijkskunde (programma's Ambrasoft, WoordenStart, Wereld in getallen, Maxi Loco: tafelsommen, topo Nederland).

Schrijven, rekenen (*Wereld in getallen*) niveau groep 6, tekenen, handvaardigheid, muziek, verkeer, levensbeschouwing, Engels, lezen in de eigen taal en gym doet R. met de groep mee.

Omgevingskenmerken:

Het gezin bestaat uit 5 personen. R. heeft een vader, moeder, een zus van 13 jaar en een jonger broertje van 2 jaar. In de zomer van 2012 is het gezin verhuisd vanuit Litouwen naar huidige woonplaats in Nederland. Vader werkt. Moeder is thuis. Vader spreekt goed Engels. Beide ouders spreken Litouws. Ouders zijn bereid thuis aandacht te schenken aan de Nederlandse taalontwikkeling van R. door o.a. met hem te kijken naar Nederlandse tv-programma's zoals 'Het Klokhuis' en 'Jeugdjournaal'. Daarnaast hebben ouders een CD mee naar huis gekregen met oefeningen voor woordenschat, zinsbouw en grammatica in de Nederlandse taal.

Onderwijskenmerken:

School:

De school werkt met homogene groepen vanuit het leerstofjaarklassensysteem.

In groep 3 wordt gebruik gemaakt van de methode *Veilig leren lezen*. De methode bestaat uit diverse methode gebonden materialen voor leerling en leerkracht. Na iedere kern van 3 weken wordt getoetst.

Vanaf groep 4 t/m 8 wordt de methode 'Tekstverwerken' voor het voortgezet technisch lezen en begrijpend lezen gehanteerd. Deze methodes bestaan uit handleidingen voor de leerkracht, werkboeken en leesboeken. Bij deze methode horen 4 methode gebonden toetsen.

Bij alle genoemde methodes is het mogelijk gedifferentieerd te werken. Er wordt gebruik gemaakt van instructie, begeleidde oefening en zelfstandige verwerking.

Op school is geen goede gestructureerde effectieve methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling voor anderstalige kinderen in de midden-en bovenbouw aanwezig. Volgens het op school gehanteerde Cito- leerlingvolgsysteem en dyslexieprotocol wordt de leerontwikkeling vanaf groep 1 t/m groep 8 bij ieder kind gevolgd. Dit om bijzonderheden vroegtijdig te signaleren.

Op school gehanteerde toetsen voor taal, lezen en spelling:

- Voor taal/lezen
Cito Taal voor Kleuters, Cito Drieminutentoets (DMT) 1, 2 en 3, Leestempo, AVI-

Leestoetsen (indien nodig: Klepeltoets; Diagnostiek van technisch lezen en *aanvankelijk spellen* van Struiksma en van der Leij; *TAK-toets o.b* (Taaltoets Alle Kinderen voor de onderbouw); specifieke methode gebonden toetsen voor anderstalige kinderen (vb *Doetaal*);

- Voor begrijpend lezen *Cito LOVS*;
- Voor spelling: *Cito LOVS Spelling* (indien nodig *PI-dictee*);
- Methode gebonden toetsen Taal in Beeld en Spelling in Beeld.

Iedere groep wordt minimaal 2x per jaar met de intern begeleider doorgesproken in een groepsbespreking. Er zijn 3 rapportages naar ouders. Er volgt een overdrachtsgesprek met de leerkracht van de volgende groep.

Groep:

Er wordt in de groep gewerkt met groepsplannen en indien noodzakelijk met individuele handelingsplannen. De kinderen werken met weektaken waarbij samen kan worden gewerkt met werkmaatjes. In de tijd dat de kinderen aan de weektaak werken, kan de leerkracht tijd inplannen voor extra instructie en begeleiding in een kleine groep of individueel. Er zijn momenten ingebouwd waarbij een kind buiten de klas extra begeleiding kan krijgen.

Zorgniveau 1:

Enkele vakken volgt R. met de groep.

Zorgniveau 2:

R. volgt een eigen Nederlandse taalprogramma en heeft een eigen weekrooster. In verband met taalproblemen krijgt R. verlengde instructie bij het rekenen. Op momenten dat de klas zelfstandig aan het werk is krijgt R. individuele instructie op het gebied van taal/lezen en spelling. Er wordt gewerkt met maatjes.

Zorgniveau 3:

R. krijgt extra begeleiding buiten de klas op het gebied van uitbreiding Nederlandse woordenschat.

Leerkrachten:

R. heeft 1 leerkracht. Hij heeft begrip voor de problemen van R. en bouwt regelmatig tijd in voor extra begeleiding of instructie. De leerkracht zorgt ervoor dat R. zich prettig voelt in de les.

Tijdens klasse bezoeken is een goed beeld verkregen van de interactie tussen R. en de leerkracht. De leerkracht spreekt op een rustige en vriendelijke toon. Hij is duidelijk in zijn instructie en taalgebruik. Hij spreekt in korte zinnen en past indien nodig zijn woordgebruik aan. De leerkracht herhaalt regelmatig wat is aangeboden. Dit geeft duidelijkheid en structuur. Hij prijst de leerlingen als hij beurten geeft.

De leerkracht stemt zijn gedrag af op de taakbeleving van R. Hij reageert consequent. Hij heeft zicht op wat er gebeurt in de groep.

De leerkracht geeft leerlingen verantwoordelijkheid en betreft de leerlingen zoveel mogelijk bij de instructie.

De leerkracht bevordert competentiegevoelens van de leerlingen. De kinderen mogen zelfstandig werken en kiezen.

Er wordt tijd ingeruimd voor persoonlijke aandacht.

Bijzonderheden uit de schoolgeschiedenis:

R. heeft in Litouwen het normale schoolprogramma doorlopen. R. is in de zomer van 2011 verhuisd van Litouwen naar Nederland.

R. sprak geen Nederlands toen hij in augustus 2011 op school kwam.

Eerder genomen maatregelen en hulp:

Vanaf augustus is begonnen met Nederlandse taalonderwijs binnen en buiten de klas. Binnen de klas onder begeleiding van leerkracht en stagiaire en 4 dagen per week 30 tot 45 minuten Nederlandse woordenschatonderwijs buiten de klas door de remedial teacher.

Er is gewerkt met de volgende reeds op school aanwezige materialen:

- *Veilig Leren Lezen*. Methode voor aanvankelijk lees-en taalonderwijs;
- Enkele materialen van *Horen Zien en Schrijven*. Thematisch geordend oefenprogramma Nederlands als tweede taal voor nieuwkomers tussen de 6 en 12 jaar om de verwerving van mondelinge taalvaardigheid te ondersteunen door middel van kijk-, luister-, lees- en schrijfactiviteiten;
- Enkele materialen van *Doetaal*. Een Thematisch geordend programma Nederlandse taal voor anderstalige neveninstromers van 5 tot 12 jaar;
- *Woordenschat*. Een differentiërend computerprogramma voor woordenschatontwikkeling vanaf groep 4;
- *WoordenStart*. Een softwareprogramma voor woordenschatuitbreiding voor groep 1 en 2. Het behandelt basiswoorden die beheerst dienen te worden voordat een kind aan het aanvankelijk leesonderwijs kan beginnen.

Schoolresultaten:

Leerstof:	Datum:	Niveau:
Resultaten School Litouwen		
Morele opvoeding	13-06-2011	hoger niveau
Litouwse taal	13-06-2011	basisniveau
Wiskunde	13-06-2011	basisniveau
Kennis van de wereld	13-06-2011	basisniveau
Beeldende kunst en kunstnijverheid	13-06-2011	basisniveau
Muziek	13-06-2011	hoger niveau
Lichamelijke opvoeding	13-06-2011	basisniveau
 Bs het Mozaïek Groep 6: rapportage :	 25-11-2011	
Technisch lezen		niet beoordeeld
Begrijpend lezen		niet beoordeeld
Spreekvaardigheid (zich non-verbaal/verbaal kunnen uiten)		voldoende
Spelling		niet beoordeeld
Taal		niet beoordeeld
Opstel (in moedertaal)		ruim voldoende
Methodisch schrijven		7
Engels		niet beoordeeld
Hoofdrekenen		6
Beheersing tafels		5,5
Wereldoriëntatie		Niet beoordeeld
Expressievakken		ruim voldoende /goed
Lichamelijke oefening		ruim voldoende /goed
Werkhouding/gedrag		
- inzet		ruim voldoende/ goed
- concentratie		ruim voldoende/ goed
- werkverzorging		ruim voldoende

- werktempo - gedrag t.o.v. de leerkracht - gedrag t.o.v. leerlingen - belangstelling voor het leerproces		goed goed ruim voldoende goed
Resultaten Nederlandse woordenschatonderwijs t/m jan.2012: Doetaal:		
Thema A en B	06-10-2011	rs.* 100% goed
(Doe mee; Ga mee door de school))		
Thema 1 Eerste schooldag	06-10-2011	rs. 100% goed
Verder geen info beschikbaar		
Horen Zien en Schrijven:		
Thema 1 In de klas	10-10-2011	
Receptief		rs. > 80% ruim voldoende
productief		rs. > 80% ruim voldoende
Thema 2 Het huis	15-11-2011	
receptief		rs. 100% goed
productief		rs. > 80% ruim voldoende
Thema 3 het lichaam	18-10-2011	
receptief		rs. 100% goed
productief		rs. > 80% ruim voldoende
Thema 4 het weer	13-12-2011	
receptief		rs. 100% goed
productief		rs. > 60% voldoende
Thema 5 bij de school	16-12-2011	
receptief		rs. 90% goed
productief		-
voorzetsels		goed
daarna niet meer getoetst i.v.m. gebruik nieuwe methode.		
Veilig Leren Lezen		
Toets Kern 4 spelling	03-11-2011	voldoende
Klankvorming		onvoldoende
Toets Kern 6 spelling;	19-12-2011	voldoende
Klankvorming		onvoldoende
Toets Kern7	27-02-2012	
Verder geen info beschikbaar		
Nog moeite met klanken en spelling		
Spelling:		
PI-dictee	11-11-2011	niveau E3 dl10
Rek-Wisk. M6		-
Toets Wereld in getallen 6 Blok 1		4
Toets Wereld in getallen 6 Blok 2		6.4

Toets Wereld in getallen 6 Blok 3	6
Toets Wereld in getallen 6 Blok 6	6.9
Tafeltoets t/m 6 op tempo	6

* rs. = ruwe score

STRATEGIEFASE:

Belemmerende en beschermende factoren:

Beschermende factoren:	Belemmerende factoren:
Leerling niveau: Leerontwikkeling: • Vanuit de rapportage uit Litouwen blijkt dat R. tot nu toe zonder problemen zijn schoolloopbaan heeft doorlopen; • R. is tevreden over zijn schoolresultaten; • R. kan zich voldoende uiten met behulp van Engels, enkele woorden Nederlands, gebaren en vertaling vanuit het Litouws; • R. vordert in zijn Nederlandse woordenschatontwikkeling; • R. beschikt over een aangepast weekrooster dat aansluit bij zijn taalmogelijkheden. Werkhouding, taakgedrag en aanpak: • Goede motivatie; • Ruim voldoende concentratie; • Voldoende doorzettingsvermogen; • R. kan zelfstandig werken. Cognitief en intellectueel functioneren: • Uit rapportage vorige school blijkt geen twijfel over cognitief en intellectueel functioneren. Sociaal emotioneel functioneren: • R. gaat graag naar school. • R. kan samen werken; • R. spreekt regelmatig af met andere leerlingen.	Leerling niveau: Leerontwikkeling: • Resultaten Nederlandse woordenschatonderwijs zijn niet geheel duidelijk; • R. spreekt nog weinig Nederlands; • R. heeft een spelling- en taalachterstand; • R. kan niet volledig deelnemen aan het groepsonderwijs in alle vakken vanwege zijn Nederlandse taalachterstand. Werkhouding, taakgedrag en aanpak: • R. heeft een hoog werktempo, waardoor werkverzorging niet altijd voldoende is; • Betrokkenheid heeft veel invloed op zijn concentratie en beweeglijkheid; • R. heeft voor zijn Nederlandse woordenschatonderwijs individuele instructie en oefening nodig. Sociaal emotioneel functioneren: • Productieve taalvaardigheid in het Nederlands nog niet groot; • R. beleeft nog weinig succes - ervaringen bij gebruik van de Nederlandse taal;

Lichamelijk functioneren: • Geen bijzonderheden.	• R. gaat niet graag voor extra woordenschatonderwijs uit de groep.
Omgevingsniveau: • De gezinssituatie is stabiel; • Er is geen sprake van schoolverzuim; • Ouders tonen interesse in het leerproces, zijn betrokken en willen meewerken aan de ontwikkeling van R.	
Onderwijsleersituatie: • R. volgt een eigen weekrooster; • Er zijn enkele materialen aanwezig voor de Nederlandse taalontwikkeling voor anderstalige leerlingen; • R. krijgt 4x per week individuele instructie in Nederlandse woordenschat buiten de groep; • Er wordt in de groep gewerkt met groepsplannen en indien noodzakelijk met individuele handelingsplannen; • De kinderen werken met weektaken; • De leerkracht plant tijd in voor extra instructie en begeleiding in een kleine groep of individueel; • De leerkracht heeft begrip voor de taalproblemen van R. en bouwt regelmatig tijd in voor extra begeleiding of instructie; • Vanaf groep 1 t/m groep 8 wordt de leerontwikkeling bij ieder kind gevolgd volgens het Cito-leerlingvolgsysteem. Daarnaast worden methode gebonden toetsen gehanteerd.	Onderwijsleersituatie: • R. volgt niet alle lessen van het programma van groep 6; • Op school is geen goede gestructureerde effectieve methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling voor anderstalige kinderen in de midden- en bovenbouw aanwezig; • R. krijgt 4x per week individuele instructie in Nederlandse woordenschat buiten de groep; • R. kan vanwege taalproblemen niet deelnemen aan het op school gehanteerde Cito-leerlingvolgsysteem.

Ernsttaxatie:

De leerkracht heeft vanaf het moment dat R. op school is de intern begeleider en de remedial teacher ingeschakeld en er is informatie verzameld van de vorige school. Er is gestart met extra Nederlandse woordenschatonderwijs binnen en buiten de groep en het weekrooster van R. is aangepast aan zijn taalmogelijkheden. R. gaat niet graag voor extra woordenschatonderwijs uit de groep.

Gezien de achterstand in Nederlandse woordenschatontwikkeling lijkt vervolg van remediëring raadzaam. Voor een optimale begeleiding van R. is de aanschaf en gebruik van een gestructureerde effectieve methode voor Nederlandse woordenschat onderwijs raadzaam. Daarnaast is onderzoek noodzakelijk om het huidige niveau van de beheersing van de Nederlandse woordenschat vast te stellen bij R.

ONDERZOEKSFASE

Onderzoeksvragen:

Niveau	Onderzoeksvragen	Onderzoeksmethode
leerling	Welke leerstijl past bij deze leerling?	Afnemen in Litouws vertaalde MI-test door Emke Jansma
leerkracht	Wat is er bekend over het intelligentieniveau en cognitieve vaardigheden van deze jongen? Kan R. voldoende klanken onderscheiden om de Nederlandse taal te leren? Is R. in staat de klanken van de Nederlandse taal goed uit te spreken? Hoe sociaal taalvaardig is R. op moment start nieuwe methode Mondeling Nederlands-nieuw? Wat is het niveau Nederlandse woordenschat van R. op moment dat met de nieuwe methode voor Nederlandse woordenschat wordt gestart?	Gegevens vorige school en huidige schoolontwikkeling verzamelen; gesprek met leerling, ouders en leerkracht Afnemen Klankonderscheiding test van de TAK-toets door Emke jansma Afnemen Klankarticulatie test van de TAK-toets door Emke Jansma Invullen observatielijst sociale taalvaardigheid Nederlands TAK-toets door leerkracht Afnemen toetsen receptieve en productieve woordenschat m.b.v. methode gebonden toetsen van methode Mondeling Nederlands-nieuw door Emke Jansma
School	Welke aanpassingen in het onderwijsaanbod zijn voor R. noodzakelijk om tegemoet te komen aan zijn beperkte Nederlandse woordenschat? Is er voldoende tijd voor gerichte instructie en oefening taal en woordenschat in de klas? Zijn de onderwijs behoeften van R. duidelijk en is de aanpak van de leerkracht hierop afgestemd?	Overleg en samenwerking tussen leerkracht, leerling en remedial teacher Gesprek leerkracht, remedial teacher en intern begeleider en inventarisatie van de tijd voor taal en woordenschat in de groep
Gezin	De ouders van R. zijn betrokken bij de taalontwikkeling van R. Ze stimuleren en ondersteunen.	Gesprek met ouders

Afspraken en planning:

wat	wanneer	wie
Bekijken en beoordelen verschillende nieuwe methodes voor woordenschatonderwijs aan anderstalige kinderen m.b.v. checklist.	Vanaf september 2011 t/m december 2011.	Emke Jansma en intern begeleider
Verzamelen gegevens R. vorige school, huidige schoolontwikkeling, intelligentieniveau, cognitieve vaardigheden en overige informatie.	Vanaf september 2011	Ouders, intern begeleider, leerkracht en Emke Jansma
Gesprekken met leerling R. over het onderwijs in Nederlandse woordenschat.	Vanaf augustus tijdens begeleiding indien gewenst.	Leerling R. en Emke Jansma
Gesprekken met de leerkracht van groep 6.	23 augustus 2011 5 september 2011 Wekelijks kort overleg	Leerkracht groep 6 en Emke Jansma
Gesprekken met leerkracht en ouders over het onderwijs aan R.	8 september 2011 28 november 2011 In maart 2012 en aan het eind van het onderzoek.	Leerkracht groep 6 Ouders Emke Jansma
Inventarisatie en vaststelling tijd gerichte instructie en oefening taal en woordenschat binnen en buiten de klas. Vaststelling onderwijs behoeften van R en afstemming van de aanpak van de leerkracht hierop. Weekprogramma.	Augustus/september 2011 Februari 2012	Gesprek leerkracht, intern begeleider en Emke Jansma
Afnemen NSCCT-test (Toets niet schoolse cognitieve vaardigheden).	Deze wordt afgenomen bij twijfel over het intelligentieniveau van R.	Emke Jansma
Leerstijl test afnemen.	19-01-2012	Emke Jansma
Besluit aanschaf nieuwe methode voor woordenschatonderwijs aan anderstalige kinderen.	December / januari 2011	Directie, intern begeleider en Emke Jansma
Informatie verzamelen Nederlandse woordenschatonderwijs aan R. tot nu toe voor onderzoek.	Januari 2012	Emke Jansma
Afnemen methode gebonden toetsen Mondeling Nederlands-nieuw.	Januari 2012	Emke Jansma met leerling R.

Receptieve en productieve woordenschat)		
Afnemen Klankonderscheiding test van de TAK-toets	Januari 2012	door Emke Jansma
Afnemen Klankarticulatie test van de TAK-toets	Januari 2012	door Emke Jansma
Invullen observatielijst sociale taalvaardigheid Nederlands TAK-toets	Januari 2012	leerkracht
Afnemen toetsen receptieve en productieve woordenschat m.b.v. methode gebonden toetsen van methode Mondeling Nederlands-nieuw .	Januari 2012	door Emke Jansma
Schrijven handelingsplan.	Januari 2012	Emke Jansma
Starten met nieuwe NT2-methode.	Februari 2012	Emke Jansma met leerling R.
Methode gebonden toetsen afnemen om het effect van de geboden interventies te meten.	Vanaf februari 2012	Emke Jansma met leerling R.
Data- analyse en resultaten verwerken. Conclusies formuleren.	vanaf oktober 2011 vanaf mei 2012	Emke Jansma
Onderzoek afronden.	eind mei 2012	Emke Jansma
Resultaten bespreken met alle betrokkenen.	eind mei 2012	Ouders, leerling, leerkracht, intern begeleider

Beschrijving van het onderzoek:

Algemene indruk:

R. was niet altijd even gemotiveerd voor het afnemen van de toetsen. Dit was te zien aan zijn mimiek en te merken aan zijn zuchten vooraf. Uiteindelijk werkte hij altijd goed mee. Om het beginniveau vast te stellen van de Nederlandse woordenschat moesten meerdere toetsen worden afgenomen. Na interventie zijn toetsen herhaald als afsluiting van het onderzoek.

Toetsen meting januari en april:

Toets:	Datum:	Score:	%%:	Datum:	Score:	%%:	Max:
Test spreekvaardigheid							
Losse woorden	12 januari	7		10 april	5		
Tweewoordzinnen	12 januari	1		10 april	1		
Driewoordzinnen	12 januari	0		10 april	0		
Meerwoordzinnen	12 januari	0		10 april	8		
Klankonderscheiding test van de TAK-toets							
	10 januari	43	86,0%	12 april	50	100%	50
Klankarticulatie test van de TAK-toets							
	10 januari	43	95,6%	12 april	44	97,8%	45
Mondeling Nederlands-nieuw							
Toets cursus 1:							
Receptieve woordenschat	26 januari	43	86,0%				50
Toets cursus 2:							
Receptieve woordenschat	30 januari	33	66,0%	2 april	46	92,0%	50
Productieve woordenschat	6 februari	11	22,0%	3 april	29	58,0%	50

Kwalitatieve analyse toetsen *Mondeling Nederlands-nieuw april 2012*:

R. heeft na de interventie met de methode Mondeling Nederlands-nieuw bij het toets onderdeel receptieve woordenschat zijn woordenschat ruimvoldoende uitgebreid.

Wat betreft het toets onderdeel productieve woordenschat (cursus 2) is een vooruitgang te zien in vergelijking met de instaptoets afgenomen in februari 2012. Zeker gezien het soort fouten dat is gemaakt (uitspraakfouten en halve antwoorden), mag gesproken worden van een goede vooruitgang.

Kwantitatieve analyse toetsen *Mondeling Nederlands-nieuw april 2012*:

R. heeft na de interventie met de methode Mondeling Nederlands-nieuw (cursus 2) bij het toets onderdeel receptieve woordenschat 46 items goed beantwoord (>80% = ruim voldoende). Dit is een vooruitgang in vergelijking met de score (33) van de instaptoets in januari 2012.

Wat betreft het toets onderdeel productieve woordenschat heeft R. 29 items goed beantwoord (>45% en <60% = matig). Dit is een vooruitgang in vergelijking met de score (11) (< 45% = onvoldoende) van de instaptoets in februari 2012. Fouten zijn gemaakt op niveau van de betekenis, op niveau van klank en op niveau van grammatica. Deze fouten zijn afgeleid van het scoreformulier.

Fouten analyse op niveau van betekenis:

schooltas (beantwoord als tas); beker (beantwoord als kop); dik en ... zwaar (beantwoord als groot); pad (beantwoord als tak); OV-chipkaart (beantwoord als kaartje); poetsen (beantwoord als borstel); voorlezen (beantwoord als lezen); Kin (?); strand (?); blazen (?).

4 van de 10 woorden zijn onbekend. De andere fouten zijn afgeleide fouten, waarbij de betekenis wel duidelijk is.

Fouten analyse op niveau van klank:

hoed (beantwoord als hut) De betekenis is bekend. In hoofdstuk 2 is beschreven dat problemen met het produceren van klanken in een tweede taal grotendeels veroorzaakt worden doordat de tweede-taalleerders deze klanken anders waarnemen dan mensen voor wie deze taal de moedertaal is (Escudero 2005).

Fouten analyse op niveau van grammatica:

tong uitsteken (beantwoord als tong uitdoen); deze jongen loopt helemaal ... vooraan (beantwoord als eerste)

Antwoord op de onderzoeksvraag met argumenten:

Niveau	Onderzoeksvragen	Antwoord op de onderzoeksvraag
Leerling	Welke leerstijl past bij deze leerling? Wat is er bekend over het intelligentieniveau en cognitieve vaardigheden van deze jongen? Kan R. voldoende klank onderscheiden om de Nederlandse taal te leren? Is R. in staat de klanken van de Nederlandse taal goed uit te spreken	Uit de meervoudige intelligentietoets blijkt dat R. interpersoonlijk het meest competent is. Dit betekent dat hij gericht is op anderen, graag samenwerkt, activiteiten onderneemt met anderen of iets wil leren van anderen. Uit de gesprekken en verzamelde gegevens blijkt geen twijfel over het intelligentieniveau van R. Er is daarom geen NSCCT-test afgenomen. Uit de klankonderscheidings toetsen blijkt dat R. nog niet alle klanken kan onderscheiden. Uit de klankarticulatietoetsen blijkt dat R. nog niet alle klanken goed kan uitspreken.
Leerkracht	Hoe sociaal taalvaardig is R. na interventie met methode <i>Mondeling Nederlands-nieuw</i> in vergelijking met moment van start? Wat is het niveau Nederlandse woordenschat van R. op moment dat met de nieuwe methode voor Nederlandse woordenschat wordt gestart? Wat is het niveau Nederlandse woordenschat van R. nadat met de nieuwe methode voor Nederlandse woordenschat is gewerkt? Welke aanpassingen in het onderwijsaanbod zijn voor R. noodzakelijk om tegemoet te komen aan zijn beperkte Nederlandse woordenschat?	De observatielijst sociale taalvaardigheid van de TAK-toets laat een toenemende stijging in communicatie bevorderend gedrag zien. Instaptoetsen van de methode <i>Mondeling Nederlands-nieuw</i> laten zien dat R. de woordenschat op niveau van cursus 1 beheerst(>80%), maar het niveau van cursus 2 nog niet (receptieve woordenschat < 80%; productieve woordenschat <45%). Toetsen <i>Mondeling Nederlands-nieuw</i> laten zien dat het niveau van de receptieve woordenschat van cursus 2 wordt beheerst (>80%), de productieve woordenschat van cursus 2 wordt nog niet beheerst (<60% maar >45%). In overleg tussen leerkracht, leerling en remedial teacher wordt zo vaak als nodig bekeken aan welke groepsactiviteiten R. mee kan doen en het weekrooster van R. wordt hieraan aangepast.

Niveau	Onderzoeksvragen	Antwoord op de onderzoeksvraag
School	Is er voldoende tijd voor gerichte instructie en oefening taal en woordenschat in de klas?	R. krijgt 4x per week 45 minuten tot een uur buiten de klas Nederlandse woordenschat onderwijs, daarnaast maakt de leerkracht tijdens de weektaak dagelijks 15 minuten vrij voor individuele begeleiding. R oefent zelfstandig met diverse materialen.
Gezin	De ouders van R. zijn betrokken bij de taalontwikkeling van R. Ze stimuleren en ondersteunen.	Ouders komen regelmatig naar school voor gesprekken over de leerontwikkeling van hun zoon. Ouders kijken samen met R. naar tv-programma's als Klokhuis en het jeugdjournaal.

INTEGRATIE- EN ADVIESFASE

Conclusies (samenvattend integratief beeld):

R. gaat graag naar school. Hij vindt aansluiting bij de groep en spreekt regelmatig af met andere leerlingen. Hij is goed gemotiveerd, kan zich voldoende concentreren en zelfstandig werken.

Uit de test blijkt R. interpersoonlijk het meest competent. Dit betekent dat hij gericht is op anderen, graag samenwerkt, activiteiten onderneemt met anderen of iets wil leren van anderen. De leerstijl van R. heeft zwaar meegewogen in de keuze van de methode en de begeleidingsvorm. Vooral omdat R. niet graag uit zijn groep gaat voor extra woordenschatonderwijs mag hij altijd een klasgenoot mee nemen naar de individuele begeleiding.

R. heeft een hoog werktempo, waardoor werkverzorging niet altijd voldoende is.

Hij heeft tot nu toe zonder doublures zijn schoolloopbaan doorlopen. Er bestaat geen twijfel over zijn intelligentieniveau.

R. laat een toenemende stijging in communicatie bevorderend gedrag zien.

Er is voldoende tijd voor gerichte instructie en oefening taal en woordenschat binnen en buiten de groep.

Er is een goede gestructureerde effectieve methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling voor anderstalige kinderen in de midden-en bovenbouw aangeschaft.

R. vordert in zijn Nederlandse taalontwikkeling. Hij heeft na de interventie met de nieuwe methode *Mondeling Nederlands-nieuw* ruim voldoende van de woorden uit cursus 2 aan zijn receptieve woordenschat toegevoegd. Wat betreft het toets onderdeel productieve woordenschat is R. vooruitgegaan in vergelijking met de instaptoets vóór het onderzoek.

Volgens de interpretatie van de toets gegevens van de methode mag worden aangenomen dat R. nog enige remediëring behoeft van de productieve woordenschat uit cursus 2. R. kan nog niet alle klanken onderscheiden

en uitspreken. Er is nagegaan waar de hiaten zitten, zodat gericht geremedieerd kan worden.

R. en zijn ouders zijn tevreden over zijn Nederlandse taalontwikkeling.

Het is belangrijk dat R. succeservaringen beleeft bij gebruik van de Nederlandse taal, zodat hij zich steeds vrijer voelt om Nederlands te spreken..

R. kan (nog) niet volledig deelnemen aan het groepsonderwijs in alle vakken vanwege zijn Nederlandse taalachterstand. In overleg tussen leerkracht, leerling en remedial teacher wordt zo vaak als nodig bekeken aan welke groepsactiviteiten R. mee kan doen en het weekrooster van R. wordt hieraan aangepast.

R. kan vanwege taalproblemen (nog) niet deelnemen aan het op school gehanteerde Cito-leerlingvolgsysteem.

Ouders tonen interesse in het leerproces, zijn betrokken en willen meewerken aan de ontwikkeling van R.

Antwoord op de hulpvraag:

R. heeft beter Nederlands leren spreken, zodat zijn communicatieve vaardigheden zijn toegenomen.

Er is een efficiënte methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling aangeschaft waarmee de leerkracht, in nauwe samenwerking met de remedial teacher, bij R. het spreken in de Nederlandse taal kan stimuleren.

De leerkracht kan het onderwijs zoveel mogelijk aan laten sluiten bij de taalmogelijkheden van leerling R.

De ouders zijn tevreden over de extra begeleiding voor R., waardoor de achterstand in zijn Nederlandse taalontwikkeling wordt ingehaald.

Advies:

Om de Nederlandse taalontwikkeling van R. te stimuleren en te versnellen zal directe expliciete instructie noodzakelijk blijven. Naast het onderwijs en zelfstandig werken binnen de groep onder begeleiding van de leerkracht is het raadzaam buiten de groep extra Nederlandse taalonderwijs aan te bieden onder begeleiding van de remedial teacher. Het is belangrijk dat R. zoveel mogelijk succeservaringen opdoet en plezier beleeft aan taalactiviteiten.

De eerste week na de toetsing als afsluiting van het onderzoek zal de begeleiding van R. gericht moeten zijn op remediëring van de productieve woordenschat uit cursus 2.

Tijdens vervolgsessies en enkele keren in de klas (tijdens de weektaak), woorden herhalen en consolideren door middel van spelvormen, zoals memory of pictionary.

Daarnaast worden in de sessies die volgen op het onderzoek een week lang de klanken herhaald die nog moeite geven. De klank 'oe' wordt geoefend door het na laten zeggen van woorden met deze meerteken klank. Ook woorden met 'u' en 'eu' worden geoefend om het klankverschil met de 'oe' te laten horen en te laten ervaren. Na deze herhalingsessies wordt opnieuw gecontroleerd in hoeverre deze woorden en klanken worden beheerst en kan worden gestart met cursus 3. Indien nodig worden woorden en klanken blijvend herhaald. Indien nodig wordt logopedie ingeschakeld.

Om er voor te zorgen dat nieuwe woorden die worden aangeboden in cursus 3 aan het eind van de cursus voldoende worden beheerst, wordt iedere sessie structureel begonnen met 5 à tien minuten herhalen van aangeboden woorden. In de klas wordt tijdens de weektaak nadrukkelijker aandacht besteed aan consolidering.

R. kan met de aangeleerde woordenschat steeds beter communiceren in de Nederlandse taal.

R. kan de aangeleerde woordenschat op school en thuis (met zijn zus en ouders) oefenen en gebruiken. R. ondervindt plezier in het communiceren in het Nederlands.

Thuis kan R. samen met ouders en/of zus kijken naar tv-programma's als Klokhuis en het jeugdjournaal en praten met zijn zus en ouders in het Nederlands over de tv-programma's en dagelijkse dingen. R. kan Nederlandse boeken lezen.

Door succeservaringen op te doen krijgt R. steeds meer zelfvertrouwen en blijft hij gemotiveerd om te oefenen in de Nederlandse taal.

Op de lange termijn kan R. correct communiceren in het Nederlands met zijn omgeving.

Bijlage 3.3 Handelingsplan

Naam: R.	Groep: 6.	Groepsleerkracht: M	Behandelperiode: februari '12 t/m maart '12
Didactische leeftijd: 35	Vak: Nederlandse woordenschat	Behandelaar: Emke Jansma	Aantal sessies: 4x per week

Omschrijving van het probleem:

R. spreekt weinig tot geen Nederlands.

Hij spreekt nog met losse woorden en een enkele keer met tweewoordzinnen.

Omschrijving van de hulpvraag:

R. wil beter Nederlands leren spreken, zodat hij kan communiceren met zijn leerkracht en medeleerlingen.

De leerkracht wil, in nauwe samenwerking met de remedial teacher, bij R. het spreken in de Nederlandse taal stimuleren met behulp van een efficiënte methode voor Nederlandse woordenschatontwikkeling.

De ouders vragen om extra begeleiding voor R., waardoor de achterstand in zijn Nederlandse taalontwikkeling ingehaald kan worden.

Leerling	School:	Gezin:
Beginsituatie: R. spreekt weinig tot geen Nederlands. R. krijgt 4x per week extra Nederlands woordenschatonderwijs buiten de klas. Daarnaast werkt R. dagelijks binnen en buiten de klas met onderdelen van de methodes 'Veilig Leren Lezen', een methode voor aanvankelijk lees-en spellingsonderwijs en met 'Horen Zien en Schrijven'. Een thematisch geordend oefenprogramma	Beginsituatie: In de groep wordt gebruik gemaakt van de methodes 'Taal in Beeld', 'Tekstverwerken voor het voortgezet technisch lezen' en 'Tekstverwerken voor begrijpend lezen'. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van het computerprogramma 'Woordenschat Taal/Lezen'. Alle genoemde methodes bieden de mogelijkheid om gedifferentieerd te werken,	Beginsituatie: De ouders van R. zijn betrokken bij de ontwikkeling van hun zoon. Ze willen hem stimuleren en ondersteunen.

Nederlands als tweede taal. R. oefent meerdere keren per week 20 minuten zelfstandig met WoordenStart, een softwareprogramma voor woordenschat - uitbreiding voor groep 1 en 2. Het behandelt basiswoorden die beheerst dienen te worden voordat een kind aan het aanvankelijk leesonderwijs kan beginnen. R. is gemotiveerd om de Nederlandse taal te leren. R. kan zich goed concentreren en zelfstandig werken.	maar sluiten niet aan bij het niveau van R..	
Doel: Korte termijn: (12 weken) R. beheerst de woordenschat op niveau cursus 2 van de methode <i>Mondeling Nederlands-nieuw</i> zowel receptief als productief op voldoende niveau (totaalscore > 80% goed) R. doet succeservaringen op. Lange termijn: (half jaar) R. kan communiceren in het Nederlands. R. scoort op 2 vervolgcursussen zowel receptief als productief op voldoende niveau. (totaalscore > 80% goed)	Doel: Korte termijn: R. kan vanaf de eerste handelingssessie de aangeleerde woordenschat binnen de groep oefenen en gebruiken. Door succeservaringen blijft R. gemotiveerd om zelfstandig of met anderen te oefenen in woordenschat. Lange termijn: R. kan communiceren in het Nederlands met de leerkracht en zijn groepsgenoten.	Doel: Korte termijn: R. kan de aangeleerde woordenschat met zijn zus oefenen en gebruiken. Door succeservaringen blijft R. gemotiveerd om te oefenen in woordenschat. R. ondervindt plezier in het communiceren met zijn gezinsleden in het Nederlands. Lange termijn: R. kan correct communiceren in het Nederlands met zijn omgeving.
Inhoud: Woordenschatontwikkeling van receptief naar productief. Van voorzeggings- en/of voordoen door de leerkracht naar actief spreken van de aangeleerde woordenschat.	Inhoud: Woordenschatontwikkeling van receptief naar productief. Van voorzeggings- en/of voordoen door de leerkracht of een groepsgenoot, naar actief spreken van de aangeleerde	Inhoud: Zelfvertrouwen krijgen door succeservaringen. Plezier ondervinden in het communiceren in het Nederlands.

	woordenschat.	
Instructie en begeleidingsmethodieken Voorlezen; vertellen; voordoen, nazeggen; navertellen; bespreken; controleren; stimuleren; verduidelijken; ondersteunen, geven van concrete feedback, succeservaringen opdoen. Bij het uitbreiden van de woordenschat worden 4 fasen doorlopen (de viertakt): voorbewerken, semantiseren, consolideren en controleren.	Instructie en begeleidingsmethodieken Voorlezen; vertellen; voordoen, nazeggen; navertellen; bespreken; controleren; stimuleren; verduidelijken; ondersteunen, geven van concrete feedback, succeservaringen opdoen. Bij het uitbreiden van de woordenschat worden 4 fasen doorlopen (de viertakt): voorbewerken, semantiseren, consolideren en controleren.	Instructie en begeleidingsmethodieken Samen met ouders en/of zus kijken naar tv- programma's als Klokhuis en het jeugdjournaal. Samen praten met zijn zus en ouders in het Nederlands over de tv-programma's en dagelijkse dingen. Lezen
Middelen: Handleiding, vertelplaten, woordenschatplaten, werkbladen, eigen verzamel map woordenschat, woordenschatkaartjes, woordkaartjes, woordmuurplaten, woordenlijsten van de dag, consolideringsspel en collages van de methode 'Mondeling Nederlands nieuw'	Middelen: Onderdelen van de methodes 'Veilig Leren Lezen', een methode voor aanvankelijk lees-en spellingsonderwijs t/m kern 9. Werkbladen en CD 'Horen Zien en Schrijven'. Een thematisch geordend oefenprogramma Nederlands als tweede taal. Computerprogramma 'Woordenschat Taal/lezen'	Middelen: t.v. ; gesprek; zelfgekozen leesboeken
Organisatie: R. krijgt 4x per week individueel samen met een groepsgeenoot naar keuze extra Nederlands woordenschatonderwijs buiten de klas. Dit onder begeleiding van de remedial teacher. Een sessie duurt ongeveer drie kwartier. Het is van belang rekening te houden met mogelijke faalangst, waardoor actief spreken in het Nederlands bedreigend kan overkomen.	Organisatie: R. oefent de aangeleerde woordenschat binnen de groep d.m.v. consolideringsspelletjes en herhalen van verhalen m.b.v. vertelplaten. R. werkt dagelijks binnen de klas met onderdelen van de methodes 'Veilig Leren Lezen', een methode voor aanvankelijk lees-en spellingsonderwijs en met 'Horen Zien en Schrijven'. Een thematisch geordend oefenprogramma Nederlands als tweede taal. Dit onder begeleiding van de leerkracht of een	Organisatie: Iedere dag samen t.v. kijken, spreken. Lezen leesboeken

Na 12 weken, na het doorlopen van cursus 2 wordt de aangeleerde woordenschat opnieuw getoetst.	stagiaire. R. oefent meerdere keren per week 20 minuten zelfstandig met het computerprogramma 'Woordenschat Taal/lezen' op niveau groep 4. In de klas hangt een woordmuur met recent aangeleerde woorden Na 12 weken, na het doorlopen van cursus 2 wordt de aangeleerde woordenschat opnieuw getoetst.	
Voortgangsregistratie: Het verloop van de sessies, met observaties en aandachtspunten voor de volgende sessie worden schriftelijk vastgelegd. Indien van toepassing worden afspraken schriftelijk vastgelegd.	Voortgangsregistratie: Indien nodig is er wekelijks contact tussen leerkracht en remedial teacher en wordt de voortgang besproken. Indien van toepassing worden afspraken schriftelijk vastgelegd	Voortgangsregistratie: Tijdens rapportagegesprekken 3x per jaar en indien nodig vaker wordt met ouders de voortgang thuis en op school doorgesproken. Belangrijke informatie wordt schriftelijk vastgelegd.
Evaluatie: Wekelijks een gesprekje met R. over de begeleiding en de inhoud van de begeleiding. Wekelijks contact tussen leerkracht en remedial teacher en wordt het proces en de voortgang besproken. Na 12 weken, na het doorlopen van cursus 2 wordt de aangeleerde woordenschat opnieuw getoetst en besproken met R. en de leerkracht.	Evaluatie: Procesmatige vooruitgang in de gaten houden. Indien nodig handelingsplan eerder bijstellen. Na 12 weken, na het doorlopen van cursus 2 wordt de aangeleerde woordenschat opnieuw getoetst en besproken met R. en de leerkracht.	Evaluatie: Ouders bespreken met R. de woordenschat begeleiding op school en thuis. Zij houden de motivatie mee in de gaten. Dit wordt tijdens rapportagegesprekken en indien nodig vaker met de leerkracht en de remedial teacher besproken.

Bijlage 3.4 Sessies methode Mondeling Nederlands-nieuw

Mondeling Nederlands – nieuw

cursus 2, module 7

Thema 'Feest'

Cursus 2

module 7 - dag 1: Samen naar de winkel

In deze les

Luisteren de leerlingen naar het verhaal 'Samen naar de winkel'. Verder doen de leerlingen een luisteroefening met de woorden van de woordenschat.

Materialen

- de verhaalplaten van het verhaal 'Samen naar de winkel';
- een boodschappentas;
- diverse boodschappen waaronder een paprika, een paar tomaten, drop, een banaan, een pot jam en een blik bonen of soep;
- een keukenweegschaal;
- voor iedere leerling een kopie van werkblad 2.7.1 en 2.7.2;
- voor iedere leerling kleurpotloden.

Voorbereiding

Vul de boodschappentas met in ieder geval een paprika, een banaan, tomaten, drop en nog wat extra boodschappen.

Woordenschat

de banaan	inpakken
de boodschappentas	kosten
de drop	boodschappen doen
de kassa	(geld) betalen
de lijn	verkopen
het nummer	
de paprika	jong (h)
het pond	
de portemonnee	
het snoep	
de tomaten	
de verkoopster	
de weegschaal	
de winkel	

Woord van de dag

de winkel

Taalfuncties

- Bestellen: - Een pond tomaten alstublieft.
- Betalen: - Hoeveel kost het?
- Bedanken: - Dank je wel.

- Groeten: - Dag.

Verloop van de les

Introductie

1. Laat de leerlingen één voor één een product uit de boodschappentas halen. Pols of ze de producten kennen. Vraag steeds: 'Wat is dit?' De leerlingen moeten hun zin steeds beginnen met: 'Dit is een...' Stimuleer de leerlingen de woorden in context te laten begrijpen. Bijvoorbeeld door vragen te stellen als: 'Heb je dit wel eens gegeten?' 'Vind je dit lekker?' 'Waar zit dit in?' Geef zelf voorbeelden van gerechten die u wel eens maakt, of graag eet.

2. Stel vervolgens een aantal vragen aan de leerlingen rondom **boodschappen doen**.

Wie gaat er wel eens met zijn vader en/of moeder, broer en/of zus naar de winkel? Weten ze hoe die winkel heet? Laat de leerlingen vertellen of ze het wel of niet leuk vinden om boodschappen te doen en laat hen proberen te vertellen waarom ze dat vinden.

Kern

1. Lees het verhaal 'Samen naar de winkel' voor. Leg hierbij de nadruk op de woorden uit de woordenschat. Wijs deze woorden aan op de verhaalplaten, teken ze, beeld ze uit of laat ze zien met behulp van concrete voorwerpen.

Stel tijdens het voorlezen van het verhaal een aantal vragen, bijvoorbeeld:

- Wie is er morgen jarig?
- Waarom hoeft mama geen nummer te trekken in de winkel?
- Wat kopen mama en Djandro in de winkel?
- Wat krijgt Djandro van **de verkoopster**?
- Voor wanneer zijn de snoepjes die ze kopen?

2. Doe vervolgens een luisteroefening met de leerlingen. Gebruik hiervoor de boodschappen die op tafel liggen (zie 'Introductie'). Noem steeds een woord op en laat de leerlingen om de beurt het betreffende product aanwijzen of omhoog houden. Herhaal deze oefening zo nodig een paar keer.

3. Pak nu **de weegschaal**. Benoem het. Vraag een leerling een van de boodschappen te pakken. Laat de leerling het op de weegschaal leggen om te wegen. Kijk samen met de leerlingen hoeveel het weegt. Als de leerlingen het gewicht af kunnen lezen, laat u hen dit zelf doen, anders doet u het. Laat de leerlingen dingen wegen die apart (of samen) ongeveer **een pond** wegen.

4. Tot slot maken de leerlingen werkblad 2.7.1 en 2.7.2. Ze trekken een **lijn** tussen het plaatje en het juiste woord. Doe het trekken van een lijn eventueel voor op het bord. Laat de leerlingen voor elk plaatje een andere kleur gebruiken.

Afsluiting

Kijk met de leerlingen kort terug op het verhaal en de woorden die in deze les aan bod zijn gekomen. Stimuleer de leerlingen ook om de woorden zelf te gebruiken. Welke woorden vinden de leerlingen nog moeilijk? Ruim de boodschappen op of doe ze terug in de boodschappentas. Laat de leerlingen de artikelen die terug in de tas gaan een voor een benoemen.

Thema 'Feest'

Cursus 2

module 7 - dag 3: Djandro is jarig

aangepast !!

In deze les

Luisteren de leerlingen naar het verhaal 'Djandro is jarig' en praten de leerlingen over jarig zijn.

Materialen

- de verhaalplaten van het verhaal 'Djandro is jarig';
- een verjaardagskalender; → kalender (maanden herhalen)
- een aantal verjaardagskaarten;
- foto's/plaatjes van een verjaardagsfeest (via www.google.nl -> afbeeldingen of uit een prentenboek);
- een exemplaar van werkblad 2.7.3;
- een slinger;
- cadeaupapier en plakband;
- eventueel de verjaardagskalender die de leerlingen hebben gemaakt in cursus 2, module 6, dag 3.

Vorbereiding

- Pak de verhaalplaten van het verhaal 'Djandro is jarig' in met het cadeaupapier.
- Leg de ingepakte verhaalplaten, de slinger, werkblad 2.7.3 en de verjaardagskaarten op de instructietafel klaar.

Woordenschat

het bezoek	ophalen
het cadeautje	oprapen
de kaarsjes	snijden
het kopje	
het schoteltje	hoeveel
de slinger	jarig
het snoep (h)	
het stuk(je)	
de taart (h)	
de vorm (h)	

Woord van de dag

jarig

Taalfunctie

Feliciteren: - Van harte gefeliciteerd met je verjaardag.

Verloop van de les**Introductie**

1. Laat de leerlingen reageren op de voorwerpen die op tafel liggen. Kunnen de leerlingen ze benoemen? Als dit niet het geval is, doe dit dan zelf. Weten de leerlingen waar de voorwerpen

mee te maken hebben? (feest, of verjaardag vieren). Activeer de voorkennis van de leerlingen over verjaardag vieren:

- Waar denk je aan bij verjaardag vieren?
- - Hoe gebeurt dat in het land waar je hebt gewoond?
- Wat doe je dan? Zijn er dan **slingers**? Of komt er **bezoek**?
- Krijg je ook **cadeautjes**? Wat eet je met je verjaardag? Enzovoort.

Vertel eventueel hoe u zelf meestal uw verjaardag viert, of hoe kinderen in Nederland dat doen.

2. Vraag één van de leerlingen het cadeautje van de tafel te pakken en het uit te pakken. Als de verhaalplaten zijn uitgepakt, vertelt u de leerlingen dat u een verhaal gaat voorlezen over Djandro uit de klas van juf Elly. Hij is jarig en er komt veel bezoek voor zijn verjaardag.

Kern

1. Lees het verhaal 'Djandro is jarig' voor. Leg hierbij de nadruk op de woorden uit de woordenschat. Wijs deze woorden aan op de verhaalplaten, beeld ze uit of laat ze zien met behulp van concrete voorwerpen. Stel tijdens het voorlezen een aantal vragen om na te gaan of de leerlingen het verhaal begrijpen, zoals:

- Hoe is de kamer versierd voor Djandro's verjaardag?
- Wat heeft Djandro voor zijn verjaardag gekregen?
- Hoe oud is Djandro geworden?
- Wat vindt Djandro het allerleukste van jarig zijn?
- Welke vorm heeft de taart? En welke vorm heeft de piñata?

2. Laat de leerlingen reageren op het verhaal. Als u Antilliaanse of Zuid-Amerikaanse kinderen in de groep heeft, zullen zij de traditie van de piñata zeker herkennen. Stimuleer hen er kort iets over te vertellen. Lijkt het de andere leerlingen leuk om op je verjaardag een piñata te krijgen?

3. Laat de verjaardagskalender zien en benoem het. Waar is het voor? Hebben de leerlingen thuis ook een verjaardagskalender? Vertel wanneer u jarig bent. Kunnen de leerlingen die datum vinden op de kalender? Wanneer zijn de leerlingen jarig? Wie in de groep is het eerst jarig?

Afsluiting

Kijk met de leerlingen kort terug op het verhaal en de woorden die in deze les aan bod zijn gekomen. Noem de woorden van de woordenschat en laat de leerlingen deze woorden aanwijzen op de verhaalplaten of bij de concrete voorwerpen die op tafel liggen. Stimuleer de leerlingen ook om de woorden zelf te gebruiken.

Suggesties

1. De leerlingen maken een verjaardagskalender en vullen daarop de verjaardagen van elkaar en van hun familieleden in (dat is mogelijk al een keer eerder in de klas gedaan).

Voor voorbeelden van kalenderbladen: zie <http://www.pinkelotje.nl/kalender/>

2. Maak extra kopieën van werkblad 2.7.3 en laat de leerlingen deze inkleuren. Eventueel kunt u de ingekleurde werkbladen laten uitknippen en op gekleurde driehoekige stukken papier opplakken. Bevestig de driehoeken aan een stuk touw. Zo wordt het een 'vlaggetjesslinger' die in de klas opgehangen kan worden.

Thema 'Feest'

Cursus 2

module 7 - dag 4: Soep maken

In deze les

Maken de leerlingen zelf soep.

Materialen

- een grote pan;
- een snijplank;
- een (aardappelschil)mesje;
- een speelgoedmesje (bijvoorbeeld uit de speelhoek bij de kleuters);
- een houten pollepel;
- een soeplepel;
- voor elke leerling een eetlepel;
- een paar soepkommen of schaaltes (eventueel wegwerpsoepkommen);
- ingrediënten voor het maken van soep: water, bouillonblokjes, tomaten, prei, paprika, worst.
(Het is aan te raden 'halal'-worst te kopen, zodat ook de moslimkinderen mee kunnen eten van de soep. Hou er ook rekening mee dat hindoe-kinderen geen rundvlees eten);
- een elektrisch kookplaatje;
- eventueel een afbeelding van een aanrecht (bijv. uit een keukenfolder, of via www.google.nl);

Voorbereiding

- Koop van te voren de ingrediënten die nodig zijn voor het maken van de soep. Als er voldoende tijd beschikbaar is, of bijvoorbeeld een klassenassistent, kunt u er ook voor kiezen de ingrediënten samen met de leerlingen te kopen. Start dan met het maken van een boodschappenlijstje: schrijf of teken de dingen die nodig zijn op een briefje.
- Doe de ingrediënten in een boodschappentas en leg de gevulde tas op de instructietafel klaar.
- Leg ook de overige materialen klaar en zorg ervoor dat het kookplaatje op een veilige plaats in de klas staat.
- Verzin een reden waarom het deze dag een feestelijke dag is of kan zijn, bijvoorbeeld omdat het mooi weer is, omdat uw huisdier jarig is, omdat het bijna vakantie is, omdat de klas een leuk uitje gaat maken, enzovoort.

Woordenschat

het aanrecht	blazen
de boodschappentas (h)	koken (h)
de pan	opscheppen
de paprika (h)	snijden (h)
de rest	roeren
de soep	wassen (groenten)
de soepkom	
de soeplepel	bot - scherp
het stukje (h)	heet
de tomaat (h)	hoeveel (h)
de worst	

Woord van de dag

de soep

Verloop van de les**Introductie**

Vertel de leerlingen dat het vandaag een feestelijke dag is, en geef ook aan waarom dat zo is.

Bij feest hoort lekker eten, en daarom gaat u vandaag lekkere **soep** maken. Willen de leerlingen u daarbij helpen?

Laat de leerlingen vervolgens om de beurt iets uit de **boodschappentas** halen en laat hen het benoemen. Als een leerling het niet weet, mag een andere leerling het zeggen. Stal alle spullen die uit de tas komen uit op de tafel.

Kern

1. Maak samen met de leerlingen de soep. Betrek de leerlingen hier zo veel mogelijk bij door hen opdrachten te geven en hen te laten helpen met het **wassen** en **snijden** van de groenten en de **worst**. Als u een **aanrecht** in de klas heeft, laat u de leerlingen daar de groenten wassen. Loop anders even naar de keuken in de school en wijs het aanrecht aan. Is dit niet mogelijk, laat de leerlingen dan een afbeelding zien van een aanrecht.

Het verschil tussen 'scherp' en 'bot' kunt u duidelijk maken met het speelgoedmesje en het echte mes. Probeer **de paprika** eerst te **snijden** met het speelgoedmesje. Concludeer dat dit niet gaat, omdat het mes **bot** is. Met het echte mesje lukt het wel om de paprika te snijden, want dit mes is **scherp**.

Vraag de leerlingen of ze van de groenten die gesneden zijn een **stukje** los willen proeven.

Laat de leerlingen vervolgens de gesneden groenten en de worst in de **soeppan** doen. **De rest** (het afval) kan worden weggegooid.

2. Besteed bij het **koken** van de soep aandacht aan de woorden **roeren**, **heet** en **blazen**.

Vraag de leerlingen, als de soep klaar is, wie er een beetje soep wil. **Hoeveel** soepkommen zijn er nodig? **Schep** vervolgens met de **soeplepel** de soep **op**, en doe de soep in de **soepkommen**.

Is de soep nog heet? Is het nodig om te blazen? Vinden de leerlingen de soep lekker?

Afsluiting

Vraag de leerlingen te vertellen wat er allemaal in de soep zit. Hoe is de soep gemaakt? Ruim vervolgens alle spullen die gebruikt zijn bij het maken van de soep samen met de leerlingen op. Benadruk hierbij nogmaals de woorden uit de woordenschat.

Bijlage 4.1 Schoolresultaten

Leerstof:	Datum:	Niveau
<u>Resultaten School Litouwen</u>		
Morele opvoeding	13-06-2011	hoger niveau
Litouwse taal	13-06-2011	basisniveau
Wiskunde	13-06-2011	basisniveau
Kennis van de wereld	13-06-2011	basisniveau
Beeldende kunst en kunstnijverheid	13-06-2011	basisniveau
Muziek	13-06-2011	hoger niveau
Lichamelijke opvoeding	13-06-2011	basisniveau
<u>Bs het Mozaïek Groep 6:</u>		
<u>rapportage :</u>	25-11-2011	
Technisch lezen		niet beoordeeld
Begrijpend lezen		niet beoordeeld
Spreekvaardigheid (zich non-verbaal/verbaal kunnen uiten)		voldoende
Spelling		niet beoordeeld
Taal		niet beoordeeld
Opstel (in moedertaal)		ruim voldoende
Methodisch schrijven		7
Engels		niet beoordeeld
Hoofdrekenen		6
Beheersing tafels		5,5
Wereldoriëntatie		Niet beoordeeld
Expressievakken		ruim voldoende /goed
Lichamelijke oefening		ruim voldoende /goed
Werkhouding/gedrag		
- inzet		ruim voldoende / goed
- concentratie		ruim voldoende / goed
- werkverzorging		ruim voldoende
- werktempo		goed
- gedrag t.o.v. de leerkracht		goed
- gedrag t.o.v. leerlingen		ruim voldoende
- belangstelling voor het leerproces		goed
<u>Resultaten Nederlandse</u>		
<u>woordenschatonderwijs t/m jan.2012:</u>		
Doetaal:		
Toets thema A en B (Doe mee; Ga mee door de school))	06-10-2011	rs.* 100% goed
Toets thema 1 Eerste schooldag	06-10-2011	rs. 100% goed
Geen informatie beschikbaar van resultaten behandeling overige thema's		
Horen Zien en Schrijven:		
Toets thema 1 In de klas	10-10-2011	
receptief		rs. > 80% ruim voldoende
productief		rs. > 80% ruim voldoende
Toets thema 2 Het huis	15-11-2011	

receptief productief Toets thema 3 het lichaam	18-10-2011	rs. 100% goed rs. > 80% ruim voldoende
receptief productief Toets thema 4 het weer	13-12-2011	rs. 100% goed rs. > 80% ruim voldoende
receptief productief Toets thema 5 bij de school	16-12-2011	rs. 100% goed rs. > 60% voldoende
receptief productief Gebruik voorzetsels daarna niet meer getoetst i.v.m. gebruik nieuwe methode.		Rs. 90% goed - goed
Veilig Leren Lezen: Toets kern 4 Spelling; klankvorming	03-11-2011	voldoende onvoldoende
Toets kern 6 Spelling Klankonderscheiding	19-12-2011	voldoende moeite met 'g'; 'eu'; 'oe' en 'aa'
Toets kern 7 Spelling; Klankonderscheiding	27-02-2012	matig / voldoende onvoldoende moeite met 'ng'
Verder geen info beschikbaar		
Spelling: PI-dictee	11-11-2011	niveau E3 dl10
Rekenen: Rek-Wisk. M6		-
Toets Wereld in getallen 6 Blok 1		4
Toets Wereld in getallen 6 Blok 2		6.4
Toets Wereld in getallen 6 Blok 3		6
Toets Wereld in getallen 6 Blok 6		6.9
Tafeltoets t/m 6 op tempo	30-11-2012	6

* rs. = ruwe score

Bijlage 4.2 Voor start onderzoek aanwezige materialen

Op school aanwezige materialen, waarmee is gewerkt vóór het onderzoek aan Nederlandse taal- en woordenschatontwikkeling:

Vanuit een handelingsplan is gestart met Nederlandse taalonderwijs binnen en buiten de klas. Er is gewerkt met de volgende reeds op school aanwezige materialen:

- *Woordkaartjes* verspreid in de klas, hal en wc, om de Nederlandse woorden van allerlei dingen te leren;
- *Veilig Leren Lezen*. Methode voor aanvankelijk lees-en taalonderwijs;
- *Horen Zien en Schrijven*. Thematisch geordend oefenprogramma Nederlands als tweede taal voor nieuwkomers tussen de 6 en 12 jaar om de verwerving van mondelinge taalvaardigheid te ondersteunen door middel van kijk-, luister-, lees- en schrijfactiviteiten;
- *Doetaal*. Een Thematisch geordend programma Nederlandse taal voor anderstalige neveninstromers van 5 tot 12 jaar;
- *Woordenschat*. Een differentiërend computerprogramma voor woordenschatontwikkeling vanaf groep 4;
- *WoordenStart*. Een softwareprogramma voor woordenschatuitbreiding voor groep 1 en 2. Het behandelt basiswoorden die beheerst dienen te worden voordat een kind aan het aanvankelijk leesonderwijs kan beginnen;
- *CD NT2* (WSNS Uden) met oefeningen voor taalontwikkeling en woordenschat;
- *Woordenschatplaatjes*.

Bijlage 4.3 Vertaling meervoudige intelligentietest

MI bandymų vaikas

Pasitikrink savo daug žvalgybos

1. Jums patinka kryžiažodžiai, loto ir kitus žodiniai žaidimai
Ne tiek daug
2. Matematika yra jūsų mėgstamiausia tema mokykloje.
Ne tiek daug
3. Jūs, pavyzdžiui, knygų, kad daug nuotraukų į jį.
Ne tiek daug
4. Kai jūs kalbate, jūs dažnai padaro gestai su savo rankas.
Ne tiek daug
5. Jūs dažnai dūzgiantis arba švilpimas dažnai dainuoti.
Ne tiek daug
6. Jums patinka žaisti stalo žaidimus.
Ne tiek daug
7. Jūs turite hobbis ar suinteresuota, kad norite tai padaryti vieni.
Ne tiek daug
8. Jūs priežiūros, pavyzdžiui, augalai ir gėlės.
Ne tiek daug
9. Jūs skaitote beveik viskas: knygos, žurnalai, laikraščiai, brošiūros, ...
Ne tiek daug
10. Galite dirbti su kompiuteriu.
Ne tiek daug
11. Piešiama ir dažų pan.
Ne tiek daug
12. Jūs šokio daug ir būti laimingas.
Ne tiek daug
13. Jūs galite lengvai dainuoti dainą, jei jūs girdėjote ją kelis kartus.
Ne tiek daug
14. Jūs mieliau žaisti su savo draugais, nei jūs vien tik žiūrėti televizorių.
Ne tiek daug
15. Jūs galite dirbti savarankiškai.
Ne tiek daug

- 16 Jums patinka ištirti, kaip gyvūnai gyvena ir ką jie buvo iki.
Ne tiek daug
- 17 Jūs kalbate kaip ir siūlo daug klausimų.
Ne tiek daug
- 18 Jūs esate gerai psichikos aritmetinės.
Ne tiek daug
- 19 Čia galite rasti paprastą būdą.
Ne tiek daug
- 20 Jei norite žinoti, telefono, tiesiog jį išbandyti, pirma, vietoj vadovo.
Ne tiek daug
- 21 Kai išgirsite muziką, jums negali padėti, judėti kartu.
Ne tiek daug
- 22 Vaikai ateina pas jus, kai jie turi problemų.
Ne tiek daug
- 23 Jūs einate į atostogas nori, ramioje vietoje, o ne su daug žmonių vietoje.
Ne tiek daug
- 24 Jūs dievina žiūrėti pobūdžio filmus.
Ne tiek daug
- 25 Įsiklausymas į žmonių pasakoti istorijas, rasite labai gražus.
Ne tiek daug
- 26 Jūs galite apskaičiuoti atstumus taip pat.
Ne tiek daug
- 27 Jūs mylėtis paveikslėlius.
Ne tiek daug
- 28 Jūs esate patogus ir kaip skardinimo.
Ne tiek daug
- 29 Jūs galite žaisti kaip muzikos instrumentą.
Ne tiek daug
- 30 Jūs susidraugauti lengvai.
Ne tiek daug
- 31 Jūs labai gerai žinome, turite gerų ir blogų pusių.
Ne tiek daug
- 32 Jūs žinote, keletą paukščių rūšių pavadinimus.
Ne tiek daug

33. Mokykloje rasite gražus olandų dėžutę. Jūs išmoksite mylėti naujus žodžius.
Ne tiek daug
34. Jūs meilės žaidimai, kur jūs turite galvoti apie veiksmus, pavyzdžiui, kortelės, šaškės, šachmatai, ar mūšio.
Ne tiek daug
35. Galite skaityti žemėlapius ir visus gerus dalykus su Lego blokai, kneckx rūšių.
Ne tiek daug
36. Jums patinka sportuoti.
Ne tiek daug
37. Jūs dažnai klausytis muzikos. Per savo namų priėmimo išlaikyti juos foninės muzikos žaisti.
Ne tiek daug
38. Jums patinka dirbti su kitais.
Ne tiek daug
39. Jūs laimingas galvoti apie dalykus.
Ne tiek daug
40. Jūs manote, svarbu, kad skardinių ir popieriaus surenkama atskirai, kad jie gali būti perdirbamos.

Bijlage 4.4 Test meervoudige intelligentie

Test je meervoudige intelligentie

Lees elke vraag aandachtig.

Kleur dan het bolletje dat het meest op je van toepassing is

1. Je houdt van kruiswoordraadsels, scrabble en andere woordspelletjes.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

2. Rekenen is je lievelingsvak op school.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

3. Je houdt van boeken waar veel foto's in staan.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

4. Als je spreekt, maak je vaak gebaren met je handen.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

5. Je neuriet vaak of loopt vaak te fluiten of te zingen.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

6. Je speelt graag gezelschapsspelletjes.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

7. Je hebt een hobby of interesse die je liefst alleen doet.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

8. Je verzorgt graag de planten en bloemen.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

9. Je leest zo goed als alles: boeken, tijdschriften, kranten, folders, ...

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

10. Je kunt goed met de computer werken.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

11. Je tekent en schildert graag.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

12. Je danst veel en graag.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

13. Je kunt gemakkelijk een liedje nazingen, wanneer je het een aantal keer gehoord hebt.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

14. Je speelt liever samen met je vrienden dan dat je alleen naar tv kijkt.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

15. Je kunt goed zelfstandig werken.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

16. Je onderzoekt graag hoe dieren leven en wat ze zoal doen.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

17. Je praat graag en stelt veel vragen.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

18. Je bent goed in hoofdrekenen.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

19. Je vindt gemakkelijk de weg.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

20. Wanneer je een toestel wilt leren kennen, probeer je het gewoon uit in plaats van eerst de handleiding te lezen.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

21. Wanneer je muziek hoort, kan je het niet laten om mee te bewegen.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

22. Kinderen komen naar je toe als ze problemen hebben.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

23. Je gaat liefst op vakantie naar een rustig plekje in plaats van naar een plaats met een massa volk.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

24. Je kijkt graag naar natuurfilms.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

25. Luisteren naar mensen die verhalen vertellen, vind je heel leuk.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

26. Je kan goed afstanden schatten.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

27. Je maakt graag foto's.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

28. Je bent handig en knutselt graag.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

29. Je bespeelt graag een muziekinstrument.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

30. Je maakt gemakkelijk vrienden.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

31. Je kent heel goed je goede en minder goede kanten.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

32. Je kent de namen van verschillende soorten vogels.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

33. Op school vind je Nederlands een leuk vak. Je leert graag nieuwe woorden bij.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

34. Je houdt van spelletjes waarbij je in stapjes moet denken zoals kaarten, dammen, schaken, of zeeslag.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

35. Je kan goed plannetjes lezen en allerlei dingen bouwen met legoblokken, kneckx.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

36. Je doet graag aan sport.

☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

37. Je luister vaak naar muziek. Ook tijdens het maken van je huiswerk hou je ervan om muziek op de achtergrond te laten spelen.

☐ Neen ☒ Een beetje ☐ Veel

38. Je werkt graag samen met anderen.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

39. Je zit graag na te denken over de dingen.

☒ Neen ☐ Een beetje ☐ Veel

40. Je vindt het belangrijk dat blikjes en papier apart verzameld worden zodat ze gerecycleerd kunnen worden.

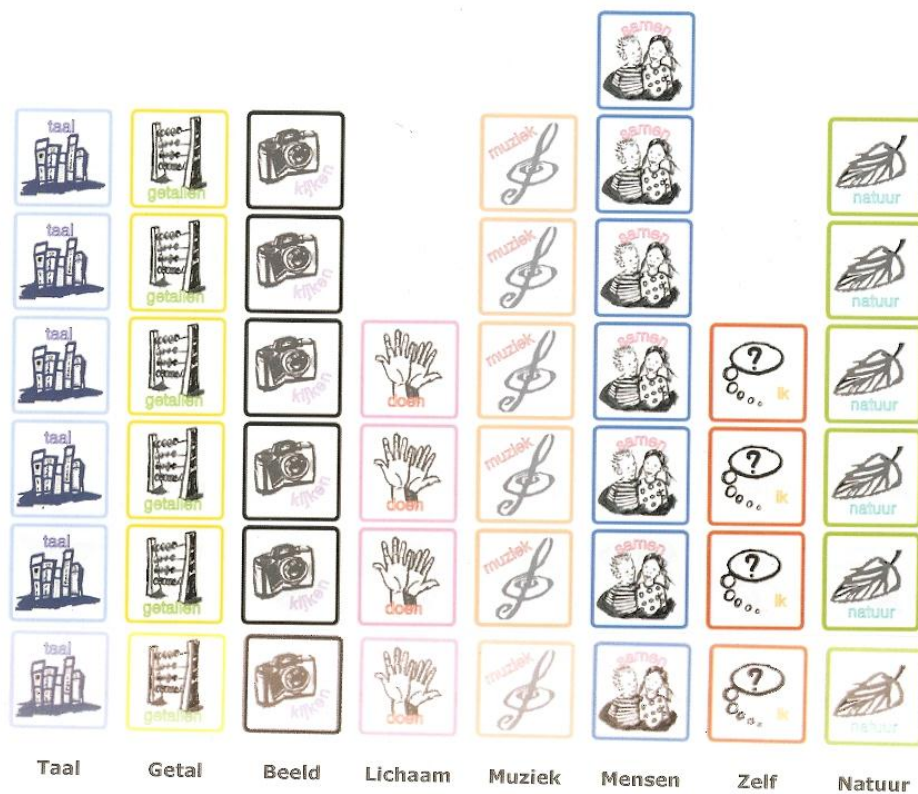
☐ Neen ☐ Een beetje ☒ Veel

Bereken mijn meervoudige intelligentie !

Bijlage 4.5 Uitslag meervoudige intelligentietest

<http://www.migent.be/sites/all/files/mitest/miresultkind.php?R1=6&R2=6&R3=6&R4=4&R5=6&R6=7&R7=4&R8=6>

19-1-2012

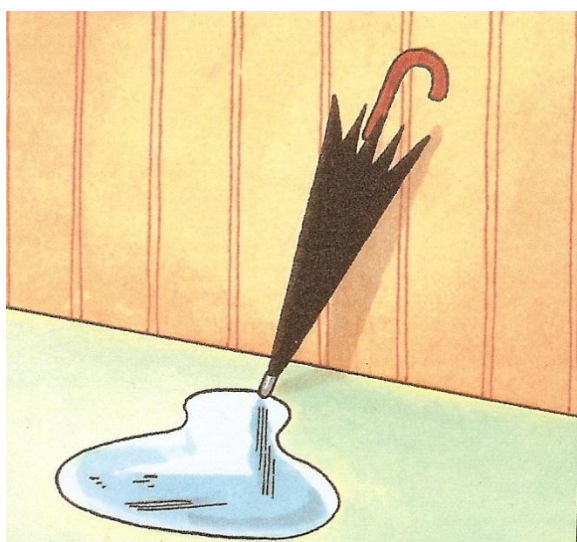

Bijlage 4.6 Voorbeeld van een aangepast weekrooster

Lesrooster gr.6, 2011-2012

Maandag		Extra Instructie
8.30-9.00	Taal (weekopening)	• 8.30 HP R... consoliderings spelletjes (zie envelop)
9.00-9.15	Circuit (3ll. Verkeer; Klaar Over op PC)	• 9.00 HP R... Speciale Leesbegeleiding (leerkracht)
		• GP lezen
		• GP spelling
9.15-10.15	Rekenen	• GP rekenen
10.15-10.30	Pauze	
10.30-11.00	Schrijven	
11.00-12.00	Computer	• 11.00 HP R... Mondeling Nederlands Nieuw (juf Emke)
		• 11.40 HP R... VLL (stagiaire)
		• GP lezen
		• GP spelling
13.15-14.15	Taal	• 13.15 HP R... rekenen n.a.v. meth./ HZS (stagiaire)
		• 13.45 HP R... Woordenstart (PC)
14.15-15.15	Biologie	• 14.15 HP R... WIG (PC)
		• 14.45 HP R... Ambrasoft (PC)
Dinsdag		
8.30-8.45	Circuit (3ll. Verkeer; Klaar Over op PC)	• 8.30 HP R... Speciale Leesbegeleiding (leerkracht)
		• GP lezen
		• GP spelling
8.45-9.45	Rekenen	• GP rekenen
9.45-10.15	Taal	• 9.45 HP R... Ambrasoft (PC)
10.15-10.30	Pauze	• 10.00 HP R... consoliderings spelletjes (zie envelop)
10.30-11.00	Taal	• 10.30 HP R... VLL (stagiaire)
		• 10.50 HP R... HZS (PC)
11.00-12.00	Aardrijkskunde	• 11.15 HP R... Mondeling Nederlands Nieuw (juf Emke)
13.15-14.15	Spelling	• 13.15 HP R... WIG (PC)
		• 13.30 HP R... GP lezen (juf Emke)
		• 13.45 HP R... Woordenstart (PC)
14.15-15.15	Gym	
Woensdag		
8.30-8.45	Circuit (3ll. Verkeer; Klaar Over op PC)	• 8.30 HP R... Speciale Leesbegeleiding (leerkracht)
		• 8.30 HP R... Joey; lezen (Debbie)
		• GP lezen
		• GP spelling
8.45-9.45	Rekenen	• GP rekenen
9.45-10.15	Technisch lezen	• 9.30 HP R... consoliderings spelletjes (zie envelop)
		• 9.45 HP R... WIG (PC)
		• 10.00 HP R... verhaal vertellen "Mondeling Nederlands Nieuw"
10.15-10.30	Pauze	
10.45-11.15	Schrijven	
11.15-12.15	Taal	• 11.15 HP R... Horen, zien en schrijven (zelfst.)
		• 11.45 HP R... VLL (groepsleerkracht)
Donderdag		
8.30-8.45	Circuit (3ll. Verkeer; Klaar Over op PC)	• 8.30 HP R... Speciale Leesbegeleiding (leerkracht)
		• 9.45 HP R... WIG (PC)
		• GP lezen
		• GP spelling
8.45-9.45	Rekenen	• GP rekenen
9.45-10.15	Spelling	• 9.45 HP R... consoliderings spelletjes (zie envelop)
		• 10.00 HP R... WoordenStart
10.15-10.30	pauze	
10.30-11.30	Taal	• 10.30 HP R... Horen, zien en schrijven (zelfst.)
		• 11.00 HP R... Mondeling Nederlands Nieuw (juf Emke)
11.30-12.00	Weektaak afm. / extra instructiemom.	• 11.40 HP R... VLL (groepsleerkracht)
13.15-14.15	Begrijpend lezen	
14.15-15.15	Tekenen	
Vrijdag		
8.30-9.30	Geschiedenis	• 8.30 HP R... consoliderings spelletjes (zie envelop)
9.30-10.15	Gym	• 8.50 HP R... HZS (PC)
10.15-10.30	pauze	
10.30-11.00	Muziek / Verkeer	• 10.00 HP R... verhaal vertellen "Mondeling Nederlands Nieuw"
11.00-12.00	Computer / Weektaak afm. / extra instructiemom.	• 11.00 HP R... WoordenStart
		• GP lezen
		• Gp spelling
13.15-14.15	Levensbeschouwing / Engels	
14.15-15.15	Handvaardigheid	

Bijlage 4.7 Plaatjes spreekvaardigheid toets

Bijlage 4.8 Uitwerking test spreekvaardigheid n.a.v. een plaatjesverhaal

Test 12-01-2012:

Datum:	Criteria:	Uitwerking
12-01-2012	Aantal benoemde woorden: 7	Water; hond; paraplu; nee; kijk; pet; ja;
	Aantal tweewoord zinnen: 1	Is water.
	Aantal driewoordzinnen: geen	–
	Aantal meer woordzinnen: geen	–

Test 10-04-2012:

Datum:	Criteria:	Uitwerking
10-04-2012	Aantal benoemde losse woorden: 4	ja; oké; de regen; water;
	Aantal tweewoord zinnen: 1	Doei-doei vriendje
	Aantal driewoordzinnen: geen	Hier is niks.
	Aantal meer woordzinnen: 7	Deze, deze en deze. Vogel komt die vriend. En hij vriendje heeft de paraplu. Hij pakt naar daar. En paraplu is allemaal water. En hij gaan naar thuis vriendje. Vogel komt hier en kijken hu. Niet goed hond, niet goed hond, jij doet plassen.

Bijlage 4.9 Klankonderscheiding toets

Klankonderscheiding

N.B. Voor de cursieve woordparen is het goede antwoord: hetzelfde.
Voor de andere woordparen is het goede antwoord: niet hetzelfde.

NT2 onderwerp $\pm 1/2$ jaar ± 8 maanden
Afnamedatum 10-01-12 12-04-12 _____
Leeftijd bij afname 9.5 jaar 9.9 jaar _____
Afnamedoor E. Jansma E. Jansma _____

Voorbeelden

- a bel - bal
b kat - kat

Opgaven

	Geleke paren	Medeklinkers	Klinkers	Klankdistributie	Geleke paren	Medeklinkers	Klinkers	Klankdistributie	Geleke paren	Medeklinkers	Klinkers	Klankdistributie	Geleke paren	Medeklinkers	Klinkers	Klankdistributie	Geleke paren	Medeklinkers	Klinkers	Klankdistributie
1 voer - vuur			☐				☐				☐				☐				☐	
2 weg - weeg			☐				☐				☐				☐				☐	
3 pan - pan	☐				☐				☐				☐				☐			
4 boos - poos		☐				☐				☐				☐				☐		
5 krans - kans				☐				☐				☐				☐				☐
6 beek - beet		☐				☐				☐				☐				☐		
7 boer - boer	☐				☐				☐				☐				☐			
8 das - tas		☐				☐				☐				☐				☐		
9 mier - muur			☐				☐				☐				☐				☐	
10 reuk - rook			☐				☐				☐				☐				☐	
11 wip - wip	☐				☐				☐				☐				☐			
12 zoon - zoen			☐				☐				☐				☐				☐	
13 hak - haak			☐				☐				☐				☐				☐	
14 lijn - lijn	☐				☐				☐				☐				☐			
15 ton - tong				☒				☐				☐				☐				☐
16 buik - beuk			☐				☐				☐				☐				☐	
17 vals - vlas				☐				☐				☐				☐				☐
18 maag - maag	☒				☐				☐				☐				☐			
19 stop - top				☐				☐				☐				☐				☐
20 goud - goot			☐				☐				☐				☐				☐	
21 poes - poes	☐				☐				☐				☐				☐			
22 maan - naam				☐				☐				☐				☐				☐
23 groep - geroep				☐				☐				☐				☐				☐
24 blok - bok				☐				☐				☐				☐				☐
25 bus - bus	☐				☐				☐				☐				☐			
26 pin - peen			☐	☐			☐				☐				☐				☐	
27 rus - reus			☒				☐				☐				☐				☐	
28 hoed - goed	☐	☒			☐				☐				☐				☐			
29 pet - pet	☐				☐				☐				☐				☐			
30 dorp - drop				☐				☐				☐				☐				☐
31 koets - koest				☐				☐				☐				☐				☐
32 huis - huis	☐				☐				☐				☐				☐			
33 veer - weer		☒				☐				☐				☐				☐		
34 praat - piraat			☐				☐				☐				☐				☐	
35 teen - tien				☐				☐				☐				☐				☐
36 jas - jas	☐				☐				☐				☐				☐			
37 heg - hek		☐				☐				☐				☐				☐		
38 rok - lok		☐				☐				☐				☐				☐		
39 muis - mus			☐				☐				☐				☐				☐	
40 kool - kool	☐				☐				☐				☐				☐			

	Gelijke paren	Medeklinkers	Klinkers	Klankdistributie	Gelijke paren	Medeklinkers	Klinkers	Klankdistributie	Gelijke paren	Medeklinkers	Klinkers	Klankdistributie	Gelijke paren	Medeklinkers	Klinkers	Klankdistributie	Gelijke paren	Medeklinkers	Klinkers	Klankdistributie
41 rok - rook			☐				☐				☐				☐				☐	
42 pijn - peen			☐				☐				☐				☐				☐	
43 mos - mos	☒				☐				☐				☐				☐			
44 trein - terrein				☐				☐				☐					☐			
45 beuk - deuk		☐				☐				☐				☐				☐		
46 zeur - zuur			☐				☐				☐				☐				☐	
47 wit - wit	☐				☐				☐				☐				☐			
48 rem - ren		☐				☐				☐				☐				☐		
49 bleven - beleven				☐				☐				☐				☐				☐
50 bang - bank			☒				☐					☐				☐				☐
Totaal aantal opgaven		50				50				50				50				50		
Aantal fout	2	2	1	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Totaal aantal fout		7																		
Toetsscore		43				50														
Niveau normgroep		E				B														
Niveau eigen groep		laag				hoog														

Bijlage 4.11 Toets receptieve woordenschat cursus 1 nulmeting

Modeling Nederlands - nieuw

Stimuluszinnen en scoreformulier receptieve woordenschattoets cursus 1

26 januari '12

naam leerling

totaal score

R

43

< 80%

voorbeeldzinnen

g	a	b	c	d	a	Waar zie je een hoed?
g	a	b	c	d	b	Wie is aan het knippen?

opdrachten

☐ g	a	b	c	d	1	Waar zie je een speelplaats?
☐ g	a	b	c	d	2	Waar zie je een CD-speler?
☐ g	a	b	c	d	3	Waar zie je een gieter?
☐ g	a	b	c	d	4	Waar zie je lijm?
g	a	b	c	☐ d	5	Wie is aan het plassen?
☐ g	a	b	c	d	6	Wie zie je staan?
g	a	b	c	☐ d	7	Wie is aan het verven?
☐ g	a	b	c	d	8	Waar zie je een tafel?

6

deelscore module 1

☐ g	a	b	c	d	9	Waar zie je een dak?
☐ g	a	b	c	d	10	Waar zie je een bed?
☐ g	a	b	c	d	11	Waar zie je een douche?
☐ g	a	b	c	d	12	Waar zie je een gymzaal?
☐ g	a	b	c	d	13	Wie is aan het koken?
☐ g	a	b	c	d	14	Waar zie je een negen?
☐ g	a	b	c	d	15	Waar zie je een wc?
☐ g	a	b	c	d	16	Wie is aan het geven?

8

deelscore module 2

☐ g	a	b	c	d	17	Waar zie je een dokter?
☐ g	a	b	c	d	18	Waar zie je een knie?
☐ g	a	b	c	d	19	Wie is aan het luisteren?
☐ g	a	b	c	d	20	Waar zie je een oor?
g	a	☐ b	c	d	21	Waar zie je een tong?
g	a	b	c	☐ d	22	Wie is aan het wijzen?

4

deelscore module 3

opdrachten (vervolg)

☒ g	a	b	c	d	23	Waar zie je een want?
☒ g	a	b	c	d	24	Waar zie je een boom?
☒ g	a	b	c	d	25	Wie zie je hangen?
☒ g	a	b	c	d	26	Waar zie je een muts?
☒ g	☒ a	b	c	d	27	Waar zie je onweer?
☒ g	a	b	c	d	28	Waar zie je een raam?
☒ g	a	b	c	d	29	Wie zie je springen?
☒ g	a	b	c	d	30	Waar is het warm?

7

deelscore module 4

☒ g	a	b	c	d	31	Wie zie je verstoppertje spelen?
☒ g	a	b	c	d	32	Wie heeft pijn?
☒ g	a	b	c	d	33	Waar zie je een poes?
☒ g	a	b	c	d	34	Waar zie je een slee?
☒ g	a	b	c	d	35	Waar zie je een springtouw?
☒ g	a	b	c	d	36	Wie is aan het scheppen?
☒ g	a	b	c	d	37	Waar zie je een stoep?
☒ g	a	b	c	d	38	Wie zie je weggaan?

7

deelscore module 5

☒ g	a	b	c	d	39	Wie is alleen?
☒ g	a	b	c	d	40	Waar zie je een bad?
☒ g	a	b	c	d	41	Wie is aan het lachen?
☒ g	a	b	c	d	42	Waar zie je kleren?
☒ g	a	b	c	d	43	Waar zie je een oma?
☒ g	a	b	c	d	44	Waar zie je een zandbak?

6

deelscore module 6

☒ g	a	b	c	d	45	Waar zie je boter?
☒ g	a	b	c	d	46	Waar zie je een vork?
☒ g	a	b	c	d	47	Waar zie je patat? <i>fruit</i>
☒ g	a	b	c	d	48	Wie is aan het proeven?
☒ g	☒ a	b	c	d	49	Waar zie je een vuist?
☒ g	a	b	c	d	50	Waar zie je muziek?

5

deelscore module 7

Bijlage 4.12 Toets receptieve woordenschat cursus 2 nulmeting

Mondeling Nederlands - nieuw

Stimuluszinnen en scoreformulier receptieve woordenschattoets cursus 2

datum 6 februari '12

naam leerling

R [redacted]

50 = 100 %

totaal score

33

score onvoldoende

voorbeeldzinnen

g	a	b	c	d	a	Waar zie je een hoed?
g	a	b	c	d	b	Wie is aan het knippen?

opdrachten

☒ g	a	b	c	d	1	Wie zie je voetballen?
g	☒ a	b	c	d	2	Waar zie je een doel?
g	a	b	☒ c	d	3	Wie is iets aan het ophangen?
☒ g	a	b	c	d	4	Waar zie je een jongen?
☒ g	a	b	c	d	5	Waar zie je een prullenbak?
☒ g	a	b	c	d	6	Wie is aan het opruimen?
☒ g	a	b	c	d	7	Wie zijn samen?
☒ g	a	b	c	d	8	Wie is aan het vertellen?

6

deelscore module 1

☒ g	a	b	c	d	9	Wie is aan het fietsen?
☒ g	a	b	c	d	10	Waar zie je een cavia?
☒ g	a	b	c	d	11	Wie zie je denken?
☒ g	a	b	c	d	12	Wie zie je ramen lappen / ramen zemen?
g	☒ a	b	c	d	13	Wie zie je sjouwen?
☒ g	a	b	c	d	14	Waar zie je een pet?
☒ g	a	b	c	d	15	Waar zie je een vrachtwagen?

6

deelscore module 2

☒ g	a	b	c	d	16	Waar zie je een masker?
☒ g	a	b	c	d	17	Waar zie je een onderbroek?
g	a	b	☒ c	d	18	Waar zie je pantoffels?
g	a	☒ b	c	d	19	Waar zie je een pak?
☒ g	a	b	c	d	20	Wie zie je iets uittrekken?
☒ g	a	b	c	d	21	Wie is aan het vegen?
☒ g	a	b	c	d	22	Wie is aan het vissen?

5

deelscore module 3

opdrachten (vervolg)

☒ g	a	b	c	d	23	Waar zie je een dier?
☒ g	a	b	c	d	24	Waar zie je een bos?
g	a	b	c	☒ d	25	Waar zie je gras?
☒ g	a	b	c	d	26	Waar zie je een kat?
☒ g	a	b	c	d	27	Waar zie je een pony?
☒ g	a	b	c	d	28	Waar zie je een schommel?
g	a	☒ b	c	d	29	Wie is aan het wrijven?

5

deelscore module 4

g	a	b	☒ c	d	30	Waar zie je een zebrapad?
☒ g	a	b	c	d	31	Waar zie je een badpak?
g	a	b	☒ c	d	32	Wie zie je drijven?
☒ g	a	b	c	d	33	Waar zie je een fles?
g	a	b	☒ c	d	34	Wie zie je glijden?
☒ g	a	b	c	d	35	Waar zie je hout?
g	a	b	c	d	36	Waar zie je een lucifer?

3

deelscore module 5

☒ g	a	b	c	d	37	Waar zie je een meneer?
g	a	☒ b	c	d	38	Waar zie je een flat?
☒ g	a	b	c	d	39	Waar zie je een bloem?
g	a	b	c	☒ d	40	Wie is vrolijk?
g	☒ a	b	c	d	41	Wie zie je ruzie maken?
g	a	b	☒ c	d	42	Wie is aan het schommelen?
☒ g	a	b	c	d	43	Waar zie je een station?
g	a	b	☒ c	d	44	Waar zie je een washand?

3

deelscore module 6

g	a	b	c	☒ d	45	Waar zie je een aanrecht?
☒ g	a	b	c	d	46	Wie zie je boodschappen doen?
☒ g	a	b	c	d	47	Waar zie je drop?
☒ g	a	b	c	d	48	Wie is aan het inpakken?
g	a	b	c	d	49	Waar zie je een kooi?
☒ g	a	b	c	d	50	Waar zie je een ster?

5

deelscore module 7

Bijlage 4.13 Toets productieve woordenschat cursus 2 nulmeting

Mondeling Nederlands - nieuw

Stimuluszinnen en scoreformulier productieve woordenschattoets cursus 2	
datum 6 febr '12 naam leerling [REDACTED]	totaal score 11

voorbeelden

- a Dit is een (bed)
- b Deze jongen is aan het (verven)

score	opdrachten	foute/afwijkende antwoorden
1 0	1 Deze kinderen zijn aan het (gymmen)	gym doen
1 0	2 Deze mevrouw is een (juf)	
1 0	3 Deze kinderen zitten in een (kring)	
1 0	4 Wat maakt deze mevrouw schoon? / Dit is de (vloer) Aanwijzen!	
1 0	5 Dit is een (schooltas)	
1 0	6 Dit is een (bel) Aanwijzen!	
4		
deelscore module 1		

Stimuluszinnen en scoreformulier productieve woordenschattoets cursus 2 (vervolg)

score	opdrachten		foute/afwijkende antwoorden
1 (0)	7	Dit meisje is aan het (ruiken)	ruik
1 (0)	8	Dit is een (beker)	Kop (cup)
1 (0)	9	Dit is een (huisnummer) Aanwijzen!	nummer
1 (0)	10	Deze man is een doos aan het (ophijzen)	-
1 (0)	11	Dit is een (spons) Aanwijzen!	-
1 (0)	12	Wat doet dit meisje? (thee drinken)	drink
1 (0)	13	Deze meneer is dik en (zwaar)	-

deelscore module 2

score	opdrachten		foute/afwijkende antwoorden
1 (0)	14	Deze jongen is zijn schoenen aan het (aantrekken)	-
1 (0)	15	Dit is een (hoed)	pet
1 (0)	16	Dit is (kleding) Duidelijk aanwijzen dat het hier om meer dan één kledingstuk gaat.	jas
1 (0)	17	Deze jongen is aan het (pompen)	
(1) 0	18	Dit is een (spiegel)	
1 (0)	19	Wat doet deze jongen? (tong uisteken)	de tong

deelscore module 3

Stimuluszinnen en scoreformulier productieve woordenschat cursus 2 (vervolg)

score	opdrachten		foute/afwijkende antwoorden
1 (0)	20	Dit is een (pad) Aanwijzen	-
1 (0)	21	Deze jongen loopt helemaal (achteraan) Achterste jongen aanwijzen!	-
(1) 0	22	Dit is een (leeuw)	
1 (0)	23	Deze jongen eet een ijsje. Wat doet hij met zijn tong? (likken)	-
1 (0)	24	Dit is een (olifant)	-
1 (0)	25	Dit zijn drie (veren)	-
1 (0)	26	Deze jongen loopt helemaal (vooraan) Voorste jongen aanwijzen!	voor
1 (0)	27	Deze jongen is aan het (zwemmen)	zwem
1			deelscore module 4

Stimuluszinnen en scoreformulier productieve woordenschattoets cursus 2 (vervolg)

score	opdrachten	foute/afwijkende antwoorden
1 (0)	28 Deze jongen loopt op het zebrapad. Hij is de straat aan het (oversteken)	-
1 (0)	29 Dit kind rijdt mee op de fiets. Hij zit (achterop)	-
1 (0)	30 Dit is een (strippenkaart/OV-chipkaart)	kaartje
1 (0)	31 Dit is een (tram)	trein
1 (0)	32 Dit is een (agent)	-
1 (0)	33 Deze meneer is een (badmeester)	-
1 (0)	34 Dit is een (koelkast)	-
1 (0)	35 Dit is een pak (melk)	-
1 (0)	36 Hij is zijn tanden aan het (poetsen)	poets
1 (0)	37 De juf is de kinderen aan het (voorlezen)	lezen
1 (0)	38 Dit is een (zwembad)	zwempool
2		deelscore module 5

Stimuluszinnen en scoreformulier productieve woordenschattoets cursus 2 (vervolg)

score	opdrachten	foute/afwijkende antwoorden
1 (0)	39 Deze jongen is stout geweest. Hij moet (in de hoek staan)	hoek
1 (0)	40 Dit is een (kin) Aanwijzen!	-
1 (0)	41 Dit is een (koffer)	-
1 (0)	42 Hier zie je het Of: In de zomer gaan veel mensen naar het (strand)	water
(1) 0	43 Dit is een (trein)	
1 (0)	44 Deze mensen gaan op (vakantie)	vaneger

1

deelscore module 6

score	opdrachten	foute/afwijkende antwoorden
(1) 0	45 Dit is een (banaan)	
1 (0)	46 Deze meneer heeft iets gekocht. Hij is nu aan het (betalen). Degene die geld geeft aanwijzen!	geeft money
1 (0)	47 Deze jongen is aan het (blazen)	-
1 (0)	48 Dit is een (kopje)	kop
1 (0)	49 Dit is een (pan)	-
(1) 0	50 Dit is een (paprika)	

2

deelscore module 7

Bijlage 4.14 Onderzoek NT2-methodes

Voor het opstellen van criteria voor onderzoek naar NT2-methodes gericht op woordenschatontwikkeling is voor dit onderzoek voor een deel gebruik gemaakt van de criteria beschreven in de checklist die is ontwikkeld vanuit een samenwerking tussen uitgeverij Malmberg en onderwijsbegeleidingsdienst Eduniek: “Kies een taalmethode die bij je school past”. Checklist voor het kiezen van een taalmethode.

Toelichting op het gebruik van de checklist

Met de checklist kan worden nagegaan of alle belangrijke aspecten voorkomen in de methodes en kunnen deze aspecten worden voorzien van een beoordeling. Het is dus behalve een checklist ook een beoordelingsformulier.

De beoordeling wordt gegeven op een vierpuntschaal:

1 slecht

2 onvoldoende

3 voldoende

4 goed

Er worden in totaal 8 hoofdaspecten beoordeeld, die elk verdeeld zijn in meerder deelaspecten. Steeds wordt van elk hoofdaspect de gemiddelde score berekend en genoteerd. Al deze scores bij elkaar vormen de uiteindelijke totaalscore.

In de checklist worden begrippen gebruikt die onder aan de checklist worden toegelicht.

De volgende methodes zijn onderzocht:

Methode 1: Horen Zien en Schrijven

Ontwikkelaar: HCO, Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding regio Den Haag

Methode 2: Mondeling Nederlands-nieuw

Ontwikkelaar: CED-Groep, Rotterdam

Methode 3: Van Horen Zeggen

Ontwikkelaar: HCO, Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding regio Den Haag

Checklist NT2-methodekeuze	Methode 1	Methode 2	Methode 3	Toelichting
1. Uitgangspunten				
Methode is niet ouder dan 10 jaar.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
Methode is compleet leverbaar.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
Methode is gericht op woordenschat onderwijs aan nieuwe zij-instromers* in midden- en bovenbouw van het basisonderwijs.				
De methode is gericht op mondelinge taalvaardigheid.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	HZS is bedoeld als verwerkingsprogramma. Koppeling met één of meer programma's voor mondelinge taalvaardigheid is een vereiste.
De methode wordt goed gestructureerd aangeboden.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De methode biedt mogelijkheden voor toetsing.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De methode biedt mogelijkheden voor interactie.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De methode schenkt aandacht aan klankoefeningen.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De aanschaf van de methode valt binnen de begroting.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	De school beschikt reeds over kopieerbladen van HZS.
<i>gemiddelde score</i>	2.3	4	3.3	
2. Leerstof				
De leerstof is thematisch-cursorisch geordend.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
Het woordenschatonderwijs bevat voldoende woorden* per leerjaar.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De methode richt zich ook op taaldomeinen lezen	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	

De methode richt zich ook op taaldomeinen spelling	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	HZS en VHZ geven aandacht aan het schrijven van woorden en zinnen, maar biedt geen spellingsmethodiek.
De methode richt zich op woord en zinsvorming	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	In HZS gaat het om inoefenen en toepassen van grammaticaconstructies.
<i>Gemiddelde score</i>	2.8	2.8	2.4	
3. Didactiek				
woordenschat wordt aangeboden door middel van expliciete instructie.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
Er is gekozen voor een opbouw van receptief naar productief taalgebruik.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De methode kent gevarieerde oefenvormen.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
In de methode wordt gebruik gemaakt van de viertakt van Verhallen.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
In de methode wordt TPR (Total Physical Response) ingezet	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
Het woordenschatonderwijs gaat uit van het principe van beheersingsleren*.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
<i>Gemiddelde score</i>	2.2	4	2.8	
4. Organisatie				
De methode biedt voldoende tijd* aan taalonderwijs per week.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De methode kent leerkracht gebonden en zelfstandige lessen.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De methode biedt voldoende materiaal voor zelfstandig werken.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De methode biedt mogelijkheden tot samenwerken	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	

<i>Gemiddelde score</i>	2.8	3.3	3.3	
5. Onderwijs op maat				
Er is leerstof om te differentiëren naar tempo.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
Er is leerstof om te differentiëren naar niveau.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	HZS en MNN Er kan worden ingezet op verschillende niveaus van woordenschatbeheersing
De methode houdt rekening met de verschillende leerstijlen van kinderen.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
<i>Gemiddelde score</i>	3	3.6	3	
6. Toetsing				
Na elke leerstofeenheid (blok, thema) zijn er toetsen.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De getoetste leerstof is in voldoende mate in de lessen aan bod gekomen.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De methode biedt passende vervolgacties na de toetsen (herhaling, verrijking).	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De registratie is eenvoudig en overzichtelijk.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
Voor de mondelinge doelen (spreken en luisteren) zijn er bruikbare observatieformulieren.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	De observatieformulieren bij MNN zijn de toets registraties receptieve en productieve woordenschat.
<i>Gemiddelde score</i>	1	3.2	2.6	
7. Handleiding				
De handleiding biedt een duidelijke theoretische verantwoording.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De handleiding geeft beknopte, gefaseerde lesbeschrijvingen inclusief de benodigde onderwijstijd.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	

In de lesbeschrijving is het leerdoel (in termen van leerling vaardigheden) opgenomen.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De voorbereidingstijd is acceptabel*.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
<i>Gemiddelde score</i>	2.5	4.0	2.8	
8. Leerling materiaal				
De methode maakt gebruik van informatiemiddelen (waaronder ICT).	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
De software registreert de vorderingen op overzichtelijke wijze.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
Het materiaal ziet er aantrekkelijk uit.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	Van horen zeggen is oud materiaal
Het leerling materiaal kent duidelijk omschreven opdrachten.	1 2 3 4	1 2 3 4	1 2 3 4	
<i>Gemiddelde score</i>	2.5	2.8	2.5	
9. Overige aspecten				
Totaalscore	19.1	27.7	22.7	

Toelichting op het gebruik van de checklist

Zij-instromers kinderen die op latere leeftijd (vanaf zes jaar) vanuit het land van herkomst het Nederlandse onderwijs binnenkomen.

Voldoende woorden NT2-leerlingen en leerlingen uit taalarme milieus hebben veelal een grote woordenschatachterstand. Om de achterstand in te lopen moeten ze per jaar wel 1000 woorden extra leren. Dat zijn er 5 per schooldag.

Beheersingsleren	De leerstof is opgedeeld in kleine leerstofeenheden. Na elke eenheid volgt een toets. Na de toets krijgen de leerlingen die de leerstof nog niet beheersen extra uitleg en oefening tot ze de stof wel onder de knie hebben. Daarna volgt voor de hele groep de volgende leerstofeenheid.
Voldoende tijd aan taal- Onderwijs per week	Op scholen met veel leerlingen met een taalachterstand moet de tijd die aan taal/lezen en rekenen besteed wordt de helft van de schooltijd bedragen. Dit komt neer op ca. 9 uur taal/lezen per week.
Vorbereidingstijd is acceptabel	Een ervaren leerkracht heeft gemiddeld aan 10 minuten genoeg om een les voor te bereiden.

Bijlage 4.15 Beschrijving: Mondeling Nederlands - nieuw

Samenvatting

Mondeling Nederlands - nieuw is een programma Nederlands voor nieuwkomers van 6 tot en met 11 jaar in het basisonderwijs, gericht op mondelinge taalvaardigheid en woordenschat. Het programma biedt leerstof voor het vergroten van de mondelinge taalvaardigheid (receptief en productief). Luistervaardigheid gaat vooraf aan spreekvaardigheid. Alledaagse en schoolse taalfuncties worden met het programma geoefend. Cursus 1 en 2 bieden klankoefeningen. Doelstelling is leerlingen zo snel mogelijk taalvaardig te maken zodat zij het onderwijs in de reguliere groep kunnen volgen. Het accent ligt vooral op de verwerving van hoogfrequente basiswoorden en het stimuleren van beginnende mondelinge interactie tussen leerling en leerkracht en leerlingen onderling. Zeven thema's zorgen voor een betekenisvolle context waarin de leerstof wordt aangeboden. *Mondeling Nederlands - nieuw* biedt een lesstofaanbod voor 36 lesweken, verdeeld over vier cursussen. Elke cursus staat op een cd-rom. Deze bevat de algemene handleiding, moduleoverzichten, lesbeschrijvingen, werkbladen, verhaalplaten, woordenschatplaatjes, woordkaartjes en woordenlijsten. Alle onderdelen moeten door de leerkracht geprint worden. De verhaalplaten en woordenschatplaatjes zijn in te zetten via een digitaal schoolbord. De verhalen zijn additioneel als luisterverhalen verkrijgbaar, zodat de leerlingen zelf de verhalen kunnen beluisteren. Ze worden visueel ondersteund door stripboekjes waarin de verkleinde verhaalplaten zijn opgenomen. Bij elke cursus is een receptieve en een productieve woordenschattoets (bij cursus 1 alleen receptieve toets). Ook is er een receptieve en een productieve eindtoets. *Mondeling Nederlands - nieuw* is de opvolger van het Prisma-programma *Mondeling Nederlands*. Het aantal lesweken is teruggebracht; verhalen en woordkaarten zijn vernieuwd.

Samenstelling

Mondeling Nederlands - nieuw is een lespakket om nieuwkomers in het basisonderwijs mondeling taalvaardig te maken in het Nederlands en hen een basiswoordenschat in het Nederlands aan te bieden. Het basispakket bestaat uit vijf cd-roms: vier met alle materialen van cursus 1 tot en met 4; één met toetsen. Voor elke cursus bevat de cd-rom de algemene handleiding, moduleoverzichten, lesbeschrijvingen, werkbladen, verhaalplaten, woordenschatplaatjes, woordkaartjes en woordenlijsten (per

cursus en een totale woordenlijst). De toetscd-rom bevat een handleiding, de receptieve en de productieve woordenschattoetsen en scoreformulieren. Aanvullend is een cd-rom met luisterverhalen in mp3-formaat, met daarbij een set van vier stripboekjes verkrijgbaar.

Vormgeving

Alle materialen zijn op A4-formaat en dienen door de leerkracht zelf geprint te worden. In de handleidingen worden kopjes en belangrijke aandachtspunten met een vet lettertype weergegeven. De verhaalplaten en de woordkaarten bevatten tekeningen in kleur. Bij de werkbladen komen ook foto's voor. De toetsen bestaan uit tekeningen in zwart-wit. De zestig voorleesverhalen staan op cd-rom (mp3-formaat) en worden visueel ondersteund door stripboekjes waarin de verkleinde verhaalplaten (per vier plaatjes een half A4) in kleur zijn opgenomen.

Didactische uitgangspunten en doelstellingen

"Goed (tweede) taalonderwijs gaat uit van interactie, betekenisvolle contexten, afwisselende werkvormen en samenwerking tussen leerlingen. *Mondeling Nederlands - nieuw* sluit aan bij deze uitgangspunten. Daarnaast wordt in *Mondeling Nederlands - nieuw* veel aandacht besteed aan het opbouwen en uitbreiden van de Nederlandse woordenschat van de leerlingen. De woorden worden zoveel mogelijk in betekenisvolle contexten en in voor de leerlingen herkenbare situaties aangeboden en geoefend." "Het algemeen doel van *Mondeling Nederlands - nieuw* is het stimuleren van de beginnende mondelinge taalvaardigheid van nieuwkomers. Daartoe leren de leerlingen woorden, luisteren ze naar verhalen, oefenen ze met luisteren en spreken (...). Het accent ligt hierbij op de verwerving van hoogfrequente basiswoorden en het stimuleren van de (beginnende) mondelinge interactie tussen de leerling en de leerkracht en tussen de leerlingen onderling." Er worden vijf specifieke doelen geformuleerd, zowel op leerling- als leerkrachtniveau. De leerlingen: "worden gestimuleerd zich mondeling te gaan uiten in het Nederlands; kennen een aantal (basale en schoolse) taalfuncties; bouwen een basiswoordenschat (van ongeveer 2000 woorden) in het Nederlands op; verstaan de Nederlandse klanken en kunnen deze uitspreken; scoren voldoende op de woordenschattoetsen van *Mondeling Nederlands* aan het eind van een cursus." Het programma is ontwikkeld voor nieuwkomers in het basisonderwijs van 6 tot en met 11 jaar en wordt specifiek gebruikt in de eerste opvang.

Verschillen met de oude versie van *Mondeling Nederlands*: alle lesstof in pakket opgenomen (geen gebruik meer van andere pakketten); lestijd terug gebracht tot 36 weken; thema 'Rondom school' is vervallen; nieuwe verhalen waarin kinderen van meer verschillende leeftijden voor komen. De aangeboden woorden zijn grotendeels gelijk gebleven; wel zijn enkele eigentijdse woorden toegevoegd. De handleiding bevat meer handvatten voor het aanbieden van woorden. De categorie rekenwoorden is komen te vervallen; deze wordt nu aangeboden in het rekenprogramma *Kwint*.

Leerstofinhoud

Mondeling Nederlands - nieuw biedt leerstof voor het vergroten van de mondelinge taalvaardigheid (receptief en productief). Luistervaardigheid gaat vooraf aan spreekvaardigheid. Er wordt aandacht besteed aan begrijpend luisteren en taalbegrip. Het pakket is gericht op het aanleren van een basiswoordenschat. Over het algemeen gaat het om hoogfrequente woorden, gekoppeld aan de zeven thema's van het pakket (School, Wonen, Lichaam, Natuur, Werk en vrije tijd, Gevoelens en Feest). Naast de themagebonden woorden worden ook voornaamwoorden, begrippen van ruimte en tijd (waaronder voorzetsels), woorden die afmeting of hoeveelheid uitdrukken en woorden die eigenschappen uitdrukken (waaronder bijvoeglijke naamwoorden) aangeboden. Wekelijks worden zestig tot zeventig woorden aangeboden. In een schooljaar verwerven leerlingen hierdoor ongeveer tweeduizend woorden. Cursus 1 en 2 bieden klankoefeningen. In cursus 1 worden per module steeds twee (in module 7 drie) klanken aangeboden. Het betreft alleen klinkers; eventuele aanbieding van medeklinkers dient door de leerkracht zelf te gebeuren. In cursus 2 worden de klanken herhaald en als klankparen die voor veel anderstalige leerlingen moeilijk zijn, aangeboden. De volgorde van aangeboden klanken is van makkelijk op het gehoor te herkennen naar moeilijk op het gehoor te herkennen (gebaseerd op volgorde van de map Fonemisch bewustzijn van het CPS). In de eerste twee cursussen staat het oefenen van alledaags taalgebruik centraal. Taalfuncties zoals vertellen hoe je heet, iemand begroeten of om hulp vragen komen hierbij aan bod. Vanaf cursus 2 wordt er meer aandacht besteed aan schools taalgebruik.

Leerstofordening

Mondeling Nederlands - nieuw biedt een lesstofaanbod voor 36 lesweken, verdeeld over vier cursussen. Elke cursus bestaat uit zeven modules van vijf lessen, een toetsmodule en herhalings/verrijkingsmodule.

In elke lesmodule staat een thema centraal. Een thema komt in elke cursus terug. De cursussen en daarbij ook de thema's klimmen op in moeilijkheidsgraad. De zeven thema's zijn: School, Wonen, Lichaam, Natuur, Werk en vrije tijd, Gevoelens en Feest. Deze thema's zorgen voor een betekenisvolle context waarin de woorden aangeboden worden. In elke les worden ongeveer tien tot vijftien woorden aangeboden. Eén van de woorden is 'het woord van de dag', het kernwoord van de les. Woorden worden ook zoveel mogelijk in relatie met elkaar aangeboden. Er wordt gebruik gemaakt van verhalen die worden ondersteund met verhaalplaten, concrete materialen en afbeeldingen (woordenschatplaatjes met woordkaartjes). Vanaf cursus 3 worden belangrijke woorden zoveel mogelijk aangeboden met behulp van woordspinnen. In de algemene handleiding worden aanwijzingen en oefeningen voor het consolideren van de woorden gegeven. Deze consolideringsoefeningen moeten, net als de klankoefeningen, naast de reguliere lessen uitgevoerd worden. De herhalings/verrijkingsmodule wordt wel in de lesopzet genoemd; een uitwerking ervan is niet terug te vinden in het programma. Leerkrachten geven hier zelf invulling aan.

Planning/tijdsinvestering

Mondeling Nederlands - nieuw biedt een lesstofaanbod voor 36 lesweken, verdeeld over vier cursussen.

Elke cursus bestaat uit zeven modules, een toetsmodule en een module met herhalings- en verrijkingsstof.

Een module bestaat uit vijf lessen, voor elke schooldag van de week één. Een les duurt ongeveer twintig tot dertig minuten. Sommige activiteiten duren langer. Dit staat bij de lesbeschrijvingen aangegeven.

Didactiek (instructie en werkvormen)

Het leren van woorden wordt zoveel mogelijk visueel ondersteund: concrete materialen, foto's (vaak door

de leerkracht zelf te maken), illustraties (waaronder de woordkaartjes), uitbeelden, filmpjes.

Indien

mogelijk wordt hierbij het digitale schoolbord ingezet. Ook wordt gebruik gemaakt van allerlei

mogelijkheden om relaties tussen woorden te visualiseren, zoals woordwebben. Woorden krijgen een

plaats op de woordmuur waardoor ze voor leerlingen zichtbaar blijven na de les. Verhalen spelen een

belangrijke rol om inhoud te geven aan de thema's en om woorden in een betekenisvolle context aan te

bieden. Per thema zijn er twee verhalen (bij 'Gevoelens' drie). De verhalen gaan over leerlingen die in een

opvangklas zitten bij juf Elly. Ze zijn afkomstig uit verschillende landen en hebben verschillende leeftijden. De verhalen worden ondersteund met vier verhaalplaten en bevatten (een deel van) de doelwoorden. Bij de verhalen wordt het principe van interactief voorlezen gehanteerd. In de handleiding staan hiervoor aanwijzingen en richtvragen. In het moduleoverzicht worden per dag de benodigde materialen, een eventuele afwijkende locatie (les buiten de klas) en een woordenlijst, inclusief aan te bieden taalfuncties, vermeld. Ook staat aangegeven welke klanken in de module worden behandeld. Daarna volgen uitgewerkte lesbeschrijvingen. Iedere les is op dezelfde wijze opgebouwd: introductie, kern en afsluiting. In de introductie wordt het onderwerp van de les, veelal aan de hand van concrete voorwerpen, geïntroduceerd of wordt teruggeblikt op eerdere lessen. In de kern wordt het verhaal voorgelezen, worden woorden aangeboden en oefenen de leerlingen de woorden of taalfuncties. *Mondeling Nederlands - nieuw* wil afwisselende, activerende, interactieve werkvormen aanbieden om zo leerlingen gemotiveerd te houden. In cursus 1 is dit vanwege geringe productieve taalvaardigheid nog beperkt; bij de volgende cursussen wordt het aantal werkvormen steeds verder uitgebreid. Bij een aantal lessen hoort een werkblad. Meestal worden er meerdere activiteiten of oefeningen in de kern van de les gedaan. In de afsluiting vindt reflectie plaats. Dit kan met de leerlingen die de betreffende les hebben gehad maar ook voor alle leerlingen die in de groep zitten. Bij enkele lessen worden suggesties voor vervolgactiviteiten gegeven. Klankoefeningen en consolideringsoefeningen vinden buiten de reguliere lessen plaats. In een groep kunnen volgens het programma meerdere cursussen gelijktijdig plaats vinden. Dit is afhankelijk van het taalniveau van de leerlingen. De organisatie hiervan is niet in het programma uitgewerkt.

Zelfstandig werken

Lessen vinden steeds onder begeleiding van de leerkracht plaats.

Differentiatie

In een groep kunnen leerlingen, afhankelijk van hun taalniveau, met verschillende cursussen aan de slag zijn. In het programma wordt niet uitgewerkt hoe dit georganiseerd dient te worden. De thema's zijn wel voor elke cursus gelijk.

Het materiaal geeft de suggestie om leerlingen een eigen woordenboek te laten maken. Hierin krijgen de woorden van de dag een plek, maar ook de woorden die de leerlingen zelf moeilijk vinden. Voor verdere informatie wordt verwezen naar materialen die hiervoor elders zijn uitgegeven.

Evaluatie/toetsing

De woorden die in het programma worden aangeboden, worden aan het eind van een cursus zowel

receptief als productief getoetst. Na cursus 1 wordt er alleen receptief getoetst. Ook is er een receptieve

en productieve eindtoets (af te nemen nadat alle cursussen zijn doorlopen). In de productieve eindtoets

zijn ook woorden uit cursus 1 opgenomen. Bij de receptieve toets moet uit vier tekeningen de juiste

woorden gekozen. Bij de productieve toets moet de afbeelding benoemd worden. Bij beide toetsen leest de

leerkracht de opdracht voor. Toetsen worden individueel afgenomen.

De toetsen bestaan elk uit vijftig items, verdeeld over de zeven leerstofmodules van een cursus. De

resultaten worden op het scoreformulier weergegeven (goed/fout, foute/afwijkende antwoorden). Op een

totaaloverzicht kunnen de resultaten van alle leerlingen worden vermeld. De lay-out van het formulier is

echter niet helemaal juist. In de handleiding worden aanwijzingen gegeven voor interpretatie van de

toetsgegevens.

De toetsen zijn in principe gelijk aan de toetsen uit de oude versie van *Mondeling Nederlands*, alleen de

volgorde verschilt. Alle toetsen en registratieformulieren staan op een aparte toetscd-rom. De afbeeldingen

van de toetsen kunnen geprint worden, maar ook kan de leerkracht de afbeeldingen vanaf de computer

aan de leerling tonen.

Aan het eind van cursus 4 vindt een 'diploma-uitreiking' plaats.

ICT

Alle materialen worden geleverd op cd-roms. De leerkracht dient zelf het lesmateriaal te printen.

Verhaalplaten en de woordenschatplaatjes kunnen ook via het digitale schoolbord aangeboden worden.

Op een aparte cd-rom staan de teksten van alle verhalen in mp3-formaat.

Op de website van CED-Groep staan nieuwe consolideringsoefeningen en enkele verbeteringen op de

woordkaartjes. Deze kunnen gedownload worden.

Aansluiting/afstemming en implementatie

Standaardbenodigdheden om goed te werken met het programma zijn: een (kleuren)printer, een digitale

camera met daarbij de mogelijkheid om foto's te printen, handspiegels (voor klankoefeningen), knutselmaterialen en een prikbord e.d. om aangeboden woorden op te hangen. *Mondeling Nederlands - nieuw* is onderdeel van het Prisma-project. Andere onderdelen zijn niet herzien waardoor er kleine verschillen gaan ontstaan tussen *Mondeling Nederlands - nieuw* en de andere programma's. In de handleiding worden beknopte aanwijzingen gegeven hoe hiermee met betrekking het programma *Lezen, Zelfstandig werken* en *Zorgleerlingen* moet worden omgegaan. Overigens kan het programma *Mondeling Nederlands - nieuw* los van andere onderdelen van het Prisma-project worden aangeboden. Er wordt geen overzicht van het totale Prisma-project gegeven; ook worden geen verdere aanwijzingen voor gelijktijdig gebruik van meerdere pakketen gegeven. De categorie rekenwoorden zit niet in het pakket *Mondeling Nederlands - nieuw*. Voor deze woorden is bij CED-Groep het programma *Kwint* ontwikkeld, bedoeld voor leerlingen die behoefte hebben aan het opfrissen van de basisvaardigheden van realistisch rekenen of als opstap naar de reguliere rekenlessen.

Bijlage 4.16 Uitwerking vragenlijst bevindingen andere scholen

De vragenlijst is ingevuld door leerkrachten van 2 taalklassen uit Veghel en Hapert en door een remedial teacher uit Oss die individueel anderstalige kinderen begeleid buiten de klas op verschillende scholen.

1. Hoe groot is de groep waar u mee werkt?
 - Taalklas: 11 leerlingen; 18 leerlingen;
 - Individueel: 1 tot 7 leerlingen per niveau.
2. Wordt gebruik gemaakt van specifieke methodes voor woordenschatonderwijs aan anderstalige leerlingen?
 - In de taalklassen wordt met verschillende methodes gewerkt, waaronder *Mondeling Nederlands-nieuw*. Bij de individuele begeleiding wordt uitsluitend met deze methode gewerkt;
 - Zowel bij de individuele begeleiding als in de 2 taalklassen wordt met verschillende extra materialen gewerkt.
3. Op grond waarvan is er voor deze methode gekozen?
 - Op grond van ervaringen van andere scholen met deze methode;
 - Er is kort studie gemaakt van mogelijke bruikbare materialen. *Mondeling Nederlands-nieuw* stond goed aangeschreven en leek heel bruikbaar;
 - De methode werkt heel handelend en concreet.
4. Hoeveel tijd per dag/week wordt aan de methode besteed?
 - In de taalklassen dagelijks t/m cursus 4;
 - Als RT buiten de klas individueel 2x per week 3 kwartier t/m cursus 3. Daarna met eigen schoolmaterialen.
5. Positieve en negatieve ervaringen met de methode.

Positief:

- overzichtelijk, duidelijk;
- concreet;
- uitgebreid;
- elke les is herkenbaar;
- per module dezelfde thema's;
- opklimmend in moeilijkheid qua verhaal en woordenschat uitbreiding;
- verhalen komen overeen met de belevingswereld van deze groep leerlingen;
- toetsen zijn overzichtelijk en geven een goed beeld van de vorderingen;
- goede volgorde van aanbieden thema's;
- sluit aan bij thema's van Schooltaal;
- woorden worden vaak herhaald;
- materialen spreken aan;
- Veel doe-activiteiten;
- Taalfuncties komen ook aan bod.

Negatief:

- het eerste jaar heel bewerkelijk om alles te kopiëren, in mappen te doen, woordkaartjes te plastificeren e.d;
- plaatjes en verhalen soms wat uit de tijd;
- zelf de nodige aanvullende materialen bedacht en gemaakt;
- we missen de verbanden, binnen een thema soms rare sprongen;
- Weinig gebruik gemaakt van woordvelden;
- bij individuele begeleiding buiten de klas zou meer tijd moeten worden besteed aan consolideren in de klas.

6. Wordt er gebruik gemaakt van andere speciale woordenschattoetsen dan die van de methode?

- ja , behorend bij andere woordenschatmethodes die worden gehanteerd;
- TAK-toets (Taaltoets Alle Kinderen) naar verloop van tijd;
- Nee.

7. Wordt er verschil gemaakt in aanpak tussen kinderen wat betreft taal van herkomst?

- nee;
- nee, maar wel per kind met zijn achtergrond. Ieder kind komt met een eigen rugzakje met bagage. Dit is het uitgangspunt voor het verdere onderwijs op maat;
- nee, wel blijkt dat de kinderen diverse problemen hebben met de klanken, dus ook bij spelling en lezen.

8. Hoe verloopt het contact en op welke momenten is er contact met ouders?

Hierbij is een duidelijk verschil tussen de werkwijze van de taalklassen en de scholen met individuele begeleiding buiten de klas.

Taalklassen:

- 4 x per jaar tijdens rapport en portfoliobespreking en meer indien nodig.
- Altijd als eerste een intake;
- Na elk blok van 9 weken een uitnodiging voor gesprek en de mogelijkheid om mee te komen kijken;
- Er wordt uitleg en ondersteuning geboden bij het verwerven van de taal thuis door bijvoorbeeld huiswerk;
- Ouders worden betrokken bij de vieringen en andere activiteiten binnen de school. Ouderparticipatie vinden we belangrijk.

Scholen met individuele begeleiding buiten de klas:

- Contacten lopen alleen via de eigen leerkrachten van de school.

9. Alle benaderde scholen gaven toestemming voor het gebruik van verkregen informatie voor het schrijven van mijn meesterstuk aan de opleiding Special Educational Needs bij Fontys OSO.

Bijlage 4.17 Toets receptieve woordenschat cursus 2 eindmeting

Mondeling Nederlands - nieuw

Stimuluszinnen en scoreformulier receptieve woordenschattoets cursus 2

datum 2 april '12
naam leerling

50 = 100 %
totaal score

R

46

voorbeeldzinnen

g	a	b	c	d	a	Waar zie je een hoed?
g	a	b	c	d	b	Wie is aan het knippen?

opdrachten

(g)	a	b	c	d	1	Wie zie je voetballen?
(g)	a	b	c	d	2	Waar zie je een doel?
(g)	a	b	c	d	3	Wie is iets aan het ophangen?
(g)	a	b	c	d	4	Waar zie je een jongen?
(g)	a	b	c	d	5	Waar zie je een prullenbak?
g	a	b	(c)	d	6	Wie is aan het opruimen?
(g)	a	b	c	d	7	Wie zijn samen?
(g)	a	b	c	d	8	Wie is aan het vertellen?

7

deelscore module 1

(g)	a	b	c	d	9	Wie is aan het fietsen?
(g)	a	b	c	d	10	Waar zie je een cavia?
(g)	a	b	c	d	11	Wie zie je denken?
(g)	a	b	c	d	12	Wie zie je ramen lappen / ramen zemen?
g	a	b	c	(d)	13	Wie zie je sjouwen?
(g)	a	b	c	d	14	Waar zie je een pet?
(g)	a	b	c	d	15	Waar zie je een vrachtwagen?

6

deelscore module 2

(g)	a	b	c	d	16	Waar zie je een masker?
(g)	a	b	c	d	17	Waar zie je een onderbroek?
(g)	a	b	c	d	18	Waar zie je pantoffels?
(g)	a	b	c	d	19	Waar zie je een pak?
(g)	a	b	c	d	20	Wie zie je iets uittrekken?
(g)	a	b	c	d	21	Wie is aan het vegen?
(g)	a	b	c	d	22	Wie is aan het vissen?

7

deelscore module 3

opdrachten (vervolg)

☒ a	b	c	d	23	Waar zie je een dier?
☒ a	b	c	d	24	Waar zie je een bos?
g	a	☒ b	c	25	Waar zie je gras?
☒ a	b	c	d	26	Waar zie je een kat?
☒ a	b	c	d	27	Waar zie een pony?
☒ a	b	c	d	28	Waar zie je een schommel?
g	a	b	☒ c	29	Wie is aan het wrijven?

5

deelscore module 4

☒ a	b	c	d	30	Waar zie je een zebrapad?	
☒ a	b	c	d	31	Waar zie je een badpak?	
g	☒ a	b	c	32	Wie zie je drijven?	
☒ a	b	c	d	33	Waar zie je een fles?	
☒ a	b	c	d	34	Wie zie je glijden?	
☒ a	b	c	d	35	Waar zie je hout?	
g	a	b	c	☒ d	36	Waar zie je een lucifer?

5

deelscore module 5

g	☒ a	b	c	d	37	Waar zie je een meneer?
g	a	b	c	☒ d	38	Waar zie je een flat?
☒ a	b	c	d	39	Waar zie je een bloem?	
☒ a	b	c	d	40	Wie is vrolijk?	
☒ a	b	c	d	41	Wie zie je ruzie maken?	
☒ a	b	c	d	42	Wie is aan het schommelen?	
☒ a	b	c	d	43	Waar zie je een station?	
g	a	☒ b	c	d	44	Waar zie je een washand?

5

deelscore module 6

☒ a	b	c	d	45	Waar zie je een aanrecht?
☒ a	b	c	d	46	Wie zie je boodschappen doen?
☒ a	b	c	d	47	Waar zie je drop?
☒ a	b	c	d	48	Wie is aan het inpakken?
☒ a	b	c	d	49	Waar zie je een kooi?
☒ a	b	c	d	50	Waar zie je een ster?

6

deelscore module 7

Bijlage 4.18 Toets productieve woordenschat cursus 2 eindmeting

Mondeling Nederlands - nieuw

Stimuluszinnen en scoreformulier productieve woordenschattoets cursus 2

datum: 3 april '12

naam leerling

totaal score

R

29

voorbeelden

- a Dit is een (bed)
b Deze jongen is aan het (verven)

score	opdrachten	foute/afwijkende antwoorden
1 0	1 Deze kinderen zijn aan het (gymmen)	
1 0	2 Deze mevrouw is een (juf)	
1 0	3 Deze kinderen zitten in een (kring)	
1 0	4 Wat maakt deze mevrouw schoon? / Dit is de (vloer) Aanwijzen!	-
1 0	5 Dit is een (schooltas)	tas
1 0	6 Dit is een (bel) Aanwijzen!	

4

deelscore module 1

Stimuluszinnen en scoreformulier productieve woordenschattoets cursus 2 (vervolg)

score	opdrachten		foute/afwijkende antwoorden
1 0	7	Dit meisje is aan het (ruiken)	
1 0	8	Dit is een (beker)	kop
1 0	9	Dit is een (huisnummer) Aanwijzen!	
1 0	10	Deze man is een doos aan het (ophijzen)	
1 0	11	Dit is een (spons) Aanwijzen!	-
1 0	12	Wat doet dit meisje? (thee drinken)	
1 0	13	Deze meneer is dik en (zwaar)	groot

4

deelscore module 2

score	opdrachten		foute/afwijkende antwoorden
1 0	14	Deze jongen is zijn schoenen aan het (aantrekken)	
1 0	15	Dit is een (hoed)	hut
1 0	16	Dit is (kleding) Duidelijk aanwijzen dat het hier om meer dan één kledingstuk gaat.	
1 0	17	Deze jongen is aan het (pompen)	
1 0	18	Dit is een (spiegel)	
1 0	19	Wat doet deze jongen? (tong uisteken)	tong uit doen

3

deelscore module 3

Stimuluszinnen en scoreformulier productieve woordenschat cursus 2 (vervolg)

score	opdrachten	foute/afwijkende antwoorden
1 0	20 Dit is een (pad) Aanwijzen	de tal
1 0	21 Deze jongen loopt helemaal (achteraan) Achterste jongen aanwijzen!	-
1 0	22 Dit is een (leeuw)	
1 0	23 Deze jongen eet een ijsje. Wat doet hij met zijn tong? (likken)	
1 0	24 Dit is een (olifant)	
1 0	25 Dit zijn drie (veren)	
1 0	26 Deze jongen loopt helemaal (vooraan) Voorste jongen aanwijzen!	eerste
1 0	27 Deze jongen is aan het (zwemmen)	

4

deelscore module 4

Stimuluszinnen en scoreformulier productieve woordenschattoets cursus 2 (vervolg)

score	opdrachten	foute/afwijkende antwoorden
1 (0)	28 Deze jongen loopt op het zebrapad. Hij is de straat aan het (oversteken)	
1 (0)	29 Dit kind rijdt mee op de fiets. Hij zit (achterop)	-
1 (0)	30 Dit is een (strippenkaart/OV-chipkaart)	kaartje
(1) 0	31 Dit is een (tram)	
(1) 0	32 Dit is een (agent)	
(1) 0	33 Deze meneer is een (badmeester)	
(1) 0	34 Dit is een (koelkast)	
(1) 0	35 Dit is een pak (melk)	
1 (0)	36 Hij is zijn tanden aan het (poetsen)	borstel
1 (0)	37 De juf is de kinderen aan het (voorlezen)	lezen
(1) 0	38 Dit is een (zwembad)	
6		deelscore module 5

Stimuluszinnen en scoreformulier productieve woordenschattoets cursus 2 (vervolg)

score	opdrachten	foute/afwijkende antwoorden
1 0	39 Deze jongen is stout geweest. Hij moet (in de hoek staan)	
1 0	40 Dit is een (kin) Aanwijzen!	
1 0	41 Dit is een (koffer)	
1 0	42 Hier zie je het Of: In de zomer gaan veel mensen naar het (strand)	
1 0	43 Dit is een (trein)	
1 0	44 Deze mensen gaan op (vakantie)	

4

deelscore module 6

score	opdrachten	foute/afwijkende antwoorden
1 0	45 Dit is een (banaan)	
1 0	46 Deze meneer heeft iets gekocht. Hij is nu aan het (betalen). Degene die geld geeft aanwijzen!	
1 0	47 Deze jongen is aan het (blazen)	
1 0	48 Dit is een (kopje)	
1 0	49 Dit is een (pan)	
1 0	50 Dit is een (paprika)	

4

deelscore module 7

Bijlage 4.19 Observatielijst sociale taalvaardigheid nulmeting

Observaties sociale taalvaardigheid Nederlands

Datum: 12-1-2012 Door: Mc

De volgende 24 beweringen hebben betrekking op het gedrag van het kind.

In elke bewering staan twee uitspraken tegenover elkaar die een tegenstelling vormen, bijvoorbeeld:

is altijd erg oplettend.

1 2 3 4 5

is altijd snel afgeleid.

Door het rondje zwart te maken kunt u aangeven of het gedrag van de leerling meer door de linker dan door de rechter uitspraak wordt getypeerd. Per bewering maakt u altijd maar één rondje zwart.

1	vertelt vrijuit wat het denkt en voelt	1 2 3 4 5	houdt gevoelens bij het spreken voor zich
2	voegt zich tijdens schoolpauzes makkelijk bij een groep	1 2 3 4 5	is tijdens schoolpauzes geremd in het leggen van contacten
3	stelt vragen wanneer het iets niet begrijpt	1 2 3 4 5	roept geen hulp in als iets niet begrepen wordt
4	maakt elke dag wel een grapje	1 2 3 4 5	maakt nooit grappen
5	kent verschillende aanspreekvormen	1 2 3 4 5	gebruikt tegen iedereen dezelfde aanspreekvorm
6	weet zijn taal met populaire uitdrukkingen binnen de groep te verlevendigen	1 2 3 4 5	hanteert nooit woorden die populair zijn
7	laat door zijn lichaamshouding de spreker merken geïnteresseerd te zijn	1 2 3 4 5	neemt tijdens het luisteren een ongeïnteresseerde lichaamshouding aan
8	voegt zich dicht bij de ander tijdens het spreken	1 2 3 4 5	bewaart duidelijke afstand tegenover de ander tijdens het spreken
9	heeft vaak tempowisselingen	1 2 3 4 5	praat steeds in hetzelfde tempo
10	probeert met klemtoon gebruik zijn bedoeling kracht bij te zetten	1 2 3 4 5	maakt geen gebruik van klemtoon om nadruk te geven
11	neemt vaak van anderen de beurt over als die het niet meer weten	1 2 3 4 5	neemt nooit van anderen de beurt over om aan te vullen
12	is flexibel in het veranderen van onderwerp als de situatie daarom vraagt	1 2 3 4 5	verandert tijdens het spreken moeilijk van onderwerp, ook als dat nodig is
13	kan in eigen woorden goed weergeven wat een ander heeft gezegd	1 2 3 4 5	is nauwelijks in staat tot het weergeven van andermans verhaal
14	kan met handen en voeten spreken	1 2 3 4 5	maakt geen gebruik van gebaren om zijn bedoeling te verduidelijken
15	ondersteunt het gesprek door middel van gelaatsuitdrukkingen	1 2 3 4 5	toont geen variatie in uitdrukking van het gezicht
16	laat vaak door middel van uitingen als mm, ja ja, tuurlijk zien in een gesprek geïnteresseerd te zijn	1 2 3 4 5	gebruikt zelden zulke uitingen om te laten merken dat een gesprek op de voet gevolgd wordt
17	spant zich bij het voorlezen in om het verhaal te volgen	1 2 3 4 5	doet bij het voorlezen weinig moeite het verhaal te volgen
18	kan zich goed inleven in de fantasie van anderen	1 2 3 4 5	gaat niet mee in fantasiespelletjes van anderen
19	kan een verhaal met wisselende vertelstijlen goed volgen	1 2 3 4 5	heeft moeite met het volgen van verhaal met wisselende vertelstijlen
20	kijkt de toehoorder(s) aan als het zelf spreekt	1 2 3 4 5	ontwijkt bij spreken de ogen van de toehoorder(s)
21	heeft een boeiende toon van spreken	1 2 3 4 5	sprekt monotoon
22	laat zich tijdens het spreken niet in de rede vallen	1 2 3 4 5	laat zich gemakkelijk een spreekbeurt ontnemen
23	weet bij onduidelijkheden de ander te bewegen het nog eens te zeggen	1 2 3 4 5	doet geen moeite voorkomende onduidelijkheden te laten ophelderen
24	weet spanningen/verwachtingen op te wekken in een verhaal door tussen-zinnetjes als:
en weet je wat er toen gebeurde?
en wat dacht je dat er toen ...?	1 2 3 4 5	gebruikt zulke zinnetjes nooit

Bijlage 4.20 Observatielijst sociale taalvaardigheid eindmeting

Observaties sociale taalvaardigheid Nederlands

Datum: 12-4-2012 Door: M

De volgende 24 beweringen hebben betrekking op het gedrag van het kind.

In elke bewering staan twee uitspraken tegenover elkaar die een tegenstelling vormen, bijvoorbeeld:

is altijd erg opletend.

① ② ③ ④ ⑤

is altijd snel afgeleid.

Door het rondje zwart te maken kunt u aangeven of het gedrag van de leerling meer door de linker dan door de rechter uitspraak wordt getypeerd. Per bewering maakt u altijd maar één rondje zwart.

1	vertelt vrijuit wat het denkt en voelt	① ② ③ ④ ⑤	houdt gevoelens bij het spreken voor zich
2	voegt zich tijdens schoolpauzes makkelijk bij een groep	① ② ③ ④ ⑤	is tijdens schoolpauzes geremd in het leggen van contacten
3	stelt vragen wanneer het iets niet begrijpt	① ② ③ ④ ⑤	roept geen hulp in als iets niet begrepen wordt
4	maakt elke dag wel een grapje	① ② ③ ④ ⑤	maakt nooit grappen
5	kent verschillende aanspreekvormen	① ② ③ ④ ⑤	gebruikt tegen iedereen dezelfde aanspreekvorm
6	weet zijn taal met populaire uitdrukkingen binnen de groep te verlevendigen	① ② ③ ④ ⑤	hanteert nooit woorden die populair zijn
7	laat door zijn lichaamshouding de spreker merken geïnteresseerd te zijn	① ② ③ ④ ⑤	neemt tijdens het luisteren een ongeïnteresseerde lichaamshouding aan
8	voegt zich dicht bij de ander tijdens het spreken	① ② ③ ④ ⑤	bewaart duidelijke afstand tegenover de ander tijdens het spreken
9	heeft vaak tempowisselingen	① ② ③ ④ ⑤	praat steeds in hetzelfde tempo
10	probeert met klemtoon gebruik zijn bedoeling kracht bij te zetten	① ② ③ ④ ⑤	maakt geen gebruik van klemtoon om nadruk te geven
11	neemt vaak van anderen de beurt over als die het niet meer weten	① ② ③ ④ ⑤	neemt nooit van anderen de beurt over om aan te vullen
12	is flexibel in het veranderen van onderwerp als de situatie daarom vraagt	① ② ③ ④ ⑤	verandert tijdens het spreken moeilijk van onderwerp, ook als dat nodig is
13	kan in eigen woorden goed weergeven wat een ander heeft gezegd	① ② ③ ④ ⑤	is nauwelijks in staat tot het weergeven van andermans verhaal
14	kan met handen en voeten spreken	① ② ③ ④ ⑤	maakt geen gebruik van gebaren om zijn bedoeling te verduidelijken
15	ondersteunt het gesprek door middel van gelaatsuitdrukkingen	① ② ③ ④ ⑤	toont geen variatie in uitdrukking van het gezicht
16	laat vaak door middel van uitingen als mm, ja ja, tuurlijk zien in een gesprek geïnteresseerd te zijn	① ② ③ ④ ⑤	gebruikt zelden zulke uitingen om te laten merken dat een gesprek op de voet gevolgd wordt
17	spant zich bij het voorlezen in om het verhaal te volgen	① ② ③ ④ ⑤	doet bij het voorlezen weinig moeite het verhaal te volgen
18	kan zich goed inleven in de fantasie van anderen	① ② ③ ④ ⑤	gaat niet mee in fantasiespelletjes van anderen
19	kan een verhaal met wisselende vertelstijlen goed volgen	① ② ③ ④ ⑤	heeft moeite met het volgen van verhaal met wisselende vertelstijlen
20	kijkt de toehoorder(s) aan als het zelf spreekt	① ② ③ ④ ⑤	ontwijkt bij spreken de ogen van de toehoorder(s)
21	heeft een boeiende toon van spreken	① ② ③ ④ ⑤	sprekt monotoon
22	laat zich tijdens het spreken niet in de rede vallen	① ② ③ ④ ⑤	laat zich gemakkelijk een spreekbeurt ontnemen
23	weet bij onduidelijkheden de ander te bewegen het nog eens te zeggen	① ② ③ ④ ⑤	doet geen moeite voorkomende onduidelijkheden te laten ophelderen
24	weet spanningen/verwachtingen op te wekken in een verhaal door tussen-zinnetjes als:
en weet je wat er toen gebeurde?
en wat dacht je dat er toen ...?	① ② ③ ④ ⑤	gebruikt zulke zinnetjes nooit

Bijlage 4.21 Handreikingen

Handreikingen voor de leerkracht van anderstalige kinderen.

geïntegreerd opgevangen
binnen het reguliere onderwijs

Ontleend aan:

De opvang van anderstalige nieuwkomers in de reguliere klas en de onthaalklas lager onderwijs. Praktische informatie en aandachtspunten bij het werken aan taalvaardigheid.

Werkgroep Anderstalige Nieuwkomers Steunpunt NT2. (2004)

Bewerkt door:

Emke Jansma. Remedial teacher basisschool

INLEIDING:

Op veel basisscholen in Nederland is een toename te zien van anderstalige leerlingen, zogenaamde NT2-leerlingen. Zij beheersen de Nederlandse taal niet of nauwelijks. Door de beperkte Nederlandse woordenschat verloopt de communicatie moeizaam en de lesstof is voor deze kinderen niet of in onvoldoende mate te volgen. Leerkrachten voelen zich handelingsverlegen om deze kinderen optimaal onderwijs te bieden.

De in dit document beschreven handreikingen wil tegemoet komen aan deze handelingsverlegenheid. Ze zijn bedoeld als ondersteuning van leerkrachten die geen of weinig ervaring hebben in de opvang van en het geven van onderwijs aan een anderstalige leerling in de groep. Het zijn handreikingen op het gebied van veiligheid en vertrouwen, communicatie, organisatie en praktische tips voor de eerste periode van onderwijs aan anderstalige kinderen.

PRAKTISCHE ORGANISATIE OP SCHOOL

Als er individuele taalbegeleiding buiten de klas gegeven wordt, is het belangrijk om te bekijken wanneer de leerling uit de klas gaat. Uiteraard zijn er een aantal praktische overwegingen die hierin

een rol zullen spelen, maar er zijn toch enkele tips:

- Haal de anderstalige leerling het begin van het schooljaar vooral uit de klas op momenten waarop het voor hen moeilijk is om te volgen, omwille van de vereiste voorkennis, of het ontbreken van visuele ondersteuning.
- Haal de leerling niet uit de klas tijdens gymlessen en beeldend vormen. Dit zijn de vakken waar ze zeker in het begin het snelste bij kunnen aansluiten en ook heel wat taal kunnen oppikken, wanneer de leerkracht of leerlingen handelingen voordoen en tegelijkertijd verwoorden wat ze doen.

EEN VEILIGE EN ZORGZAME KLASOMGEVING

Zorg voor veiligheid

Een belangrijke voorwaarde voor het werken aan taalvaardigheid in de klas is dat leerkracht en leerlingen zich veilig en goed voelen op school. De voorgeschiedenis van de leerlingen en

het feit dat de leerkracht en de (meeste) andere leerlingen een andere taal spreken, maakt het voor de anderstalige (NT2) kinderen vaak moeilijk om te wennen.

Anderstalige leerlingen hebben net als andere nieuwkomers een introductie nodig binnen de klas en de school, maar deze introductie zal veel minder talig zijn. Geef een rondleiding op school zodat ze weten waar wat te vinden is.

Maak veel gebruik van gebaren en concreet aanwijzen.

Klasinrichting

- Maak zelf eerst duidelijk wat de gewoonten zijn in de klas door dingen voor te doen of te laten voordoen (bijvoorbeeld 'waar moet het afval')
- Voorzie in de klas een plek waar de nieuwkomer (of een andere leerling) zich even kan terugtrekken als hij er behoefte aan heeft om tot rust te komen.
- Een manier om de leerlingen te helpen om aan de klas te wennen of elkaar beter te leren kennen, is het maken van een 'muur' ('familiemuur', 'mijn thuismuur', 'leukste dingenmuur'), waarbij de leerlingen zelf iets meebrengen over het onderwerp van de muur. De muur kan een onderwerp van gesprek vormen, de foto's van vertrouwde dingen en personen kunnen de leerlingen veiligheid bieden.
- Geef de nieuwkomer iets waar hij verantwoordelijk voor is: bijvoorbeeld planten in de klas water geven, het bord afvegen, met andere woorden: betrek de leerling bij de taken van de klas.
- Bij vluchtelingen die nare dingen hebben meegemaakt en die zich onveilig voelen, kan het bijvoorbeeld helpen om met open deur les te geven. Zo weten ze dat ze op elk moment naar buiten kunnen.

Communicatie

- Geef een overzicht met de structuur van de dag en de week. Hang het ook op in de klas en verduidelijk het met pictogrammen zodat de leerlingen begrijpen hoe de dag/de week in elkaar zit.
- Geef leerlingen het gevoel dat ze welkom zijn en zichzelf mogen zijn. Wees geduldig, en stel je verwachtingen niet te hoog in de beginperiode.
- In de beginperiode kan je afbeeldingen, gebaren, mimiek en uitleg d.m.v. voordoen gebruiken. Door foto's en plaatjes te gebruiken kan je aan de kinderen vragen wat ze nodig hebben. Zo gauw de leerlingen zonder afbeeldingen kunnen uitleggen wat ze nodig hebben, kun je hiermee stoppen. Anders worden ze een vervangmiddel voor taal.

Maak zelf de gewoonten in de klas of op school duidelijk door ze voor te doen.

Let op lichaamstaal van de kinderen. Wachten ze op een bemoedigend woord, of willen ze liever geen aandacht waar de andere leerlingen bij zitten? Zijn ze te bang om aan een bepaalde activiteit deel te nemen, of hebben ze wat meer uitleg nodig? Observatie is heel belangrijk.

- Verbied de kinderen niet om hun eigen taal te spreken. Ga er positief mee om. Laat in de beginperiode een leerling die dezelfde moedertaal spreekt indien nodig een aantal dingen vertalen (bijvoorbeeld een opdracht die je na veel moeite toch niet uitgelegd krijgt). Herhaal de opdracht of het vertaalde woord na de vertaling in het Nederlands, zodat de nieuwkomers dezelfde inhoud opnieuw in het Nederlands te horen krijgen. Bouw vertalingen geleidelijk af, zodat de nieuwkomers er niet afhankelijk van worden. Je kan als leerkracht je anderstalige leerling ook laten zien dat je hun taal belangrijk vindt door, indien mogelijk, enkele basiswoorden uit hun taal op te pikken.
- Praat met de andere kinderen over het feit dat anderstalige leerlingen nog geen Nederlands kennen, en het dus kan gebeuren dat de anderstalige leerling bepaalde klasse regels of afspraken niet of verkeerd begrijpt zonder zich daarvan bewust te zijn. Werk aan een verdraagzame en begripsvolle sfeer in de klas. Je kan de situatie concretiseren door je leerlingen te confronteren met een taal die ze zelf (nog) niet beheersen, door bijvoorbeeld een spel uit te leggen in het Frans of het Engels.

Tips voor de beginperiode

- Voor de cognitieve ontwikkeling van de anderstalige kinderen is het belang van de moedertaal groot als ouders nog geen of beperkt Nederlands spreken. Zolang de tweede taal nog niet wordt beheerst zal de moedertaal belangrijk blijven voor de verdere cognitieve ontwikkeling van deze kinderen.
- Anderstalige kinderen moeten eerst wennen aan onze taal. Dit vraagt tijd. Respecteer het feit dat veel nieuwkomers een ‘stille periode’ doormaken waarin ze niets zeggen, maar wel veel oppikken. Deze periode kan soms een dag, maar soms ook maanden duren. Geef de leerlingen de tijd om door de ‘stille periode’ te geraken, en probeer dit niet te forceren.
- Sta de leerling toe om iets waar ze de woorden nog niet voor kennen, non-verbaal uit te leggen, door iets aan te wijzen, te halen, te gebaren, na te doen, ... Stel in het begin geen vragen waarop je een antwoord verwacht met volzinnen. Eén of twee woorden als antwoord kunnen al voldoende zijn. Het antwoord van de anderstalige leerling opnieuw in een zin

verwoorden voor het kind zelf (en de rest van de klas) versnelt de Nederlandse taalontwikkeling.

- Ga vooral aan de slag rond concrete materialen, situaties, opdrachten., ... Maak uitstapjes met de klas of breng voorwerpen binnen in de klas, zodat de kinderen taal aan het visuele kunnen koppelen. Zet de anderstalige leerling actief aan het werk met doe opdrachten en verwoord de handelingen terwijl je ze zelf voor doet.

- Bewegingsactiviteiten bieden een uitstekende kans om de leerlingen op een natuurlijke manier vertrouwd te maken met organisatorische instructies (Straks ben jij aan de beurt) en enkele elementaire schoolse begrippen en uitdrukkingen (links, rechts, eerst, naar omhoog, wachten, recht, blauw, langs de lijn...). Leerlingen kunnen een duidelijk verband leggen tussen wat er te zien is, en wat gezegd wordt; waardoor ze taal snel oppikken.

Ondersteun ook opdrachten met concrete voorbeelden, gebaren, meer uitleg, herhaling van dezelfde informatie.

- Let erop dat visuele ondersteuning geen vervangmiddel wordt voor taal. Probeer aan te voelen wat de leerling al wel begrijpt. Onderschat ze niet, maar daag ze uit.

Organisatorische aandachtspunten

- Je kunt een sterk taalvaardige leerling in de klas de rol van maatje geven. Hierbij kan de anderstalige leerling terecht om wegwijs te worden op school, of om hulp te vragen tijdens de les. Het kiezen van een maatje moet zorgvuldig gebeuren: de twee leerlingen moeten het goed met elkaar kunnen vinden, en het maatje mag het niet tegen zijn zin doen. Kinderen kunnen bij toerbeurt maatje zijn.

- Leerlingen per twee laten werken of in groep heeft het voordeel dat leerlingen hierbij van elkaar kunnen leren en elkaar kunnen ondersteunen. Het is echter geen vervanging van expliciet aangeboden tweede taalonderwijs door de leerkracht of remedial teacher.

Betrek de anderstalige leerling zoveel mogelijk bij alle opdrachten (door bijvoorbeeld een afbeelding te tonen, iets voor te doen en te laten herhalen), zonder overdreven de aandacht op hen te vestigen. Dat is niet leuk voor henzelf noch voor de andere leerlingen.

- Neem regelmatig deel aan het samen spelen/werken en verwoord wat je doet, stel vragen, praat mee over het antwoord, herhaal het antwoord in een goede zin.

- Heb genoeg geduld wanneer je merkt dat in het begin anderstalige leerlingen ‘verdrinken’ tijdens klassikale activiteiten. Geef deze leerlingen op die momenten iets anders te doen, en leg aan de andere kinderen uit waarom de nieuwkomer niet meedoet aan bepaalde activiteiten. Voel je daarover niet schuldig omdat je denkt dat de leerling daardoor te veel zal missen. De

leerling zal de eerste maanden voor een deel zijn eigen individuele programma volgen en geleidelijk aan steeds meer met de klassikale activiteiten mee gaan doen. Dit geldt zeker voor anderstalige leerlingen in de midden en bovenbouw van de school.

- Wees duidelijk in afspraken en regels. Stel geen lagere eisen aan anderstalige leerlingen of pas je regels niet aan op regels die voor de andere leerlingen gelden. Alle leerlingen moeten goed weten wat kan en niet kan. Structuur en regelmaat zijn een belangrijke houvast voor jezelf én voor de leerlingen. Ook voor de sfeer in de klas, is het naar de andere leerlingen toe belangrijk dat voor de nieuwkomer dezelfde regels gelden. Bied bij het uitleggen van de regels voldoende visuele ondersteuning (mimiek, voordoen, gebaren, ...) zodat de leerling weet wat je bedoelt.

WERKEN AAN TAALVAARDIGHEID

Wat moeten anderstalige leerlingen leren?

Het antwoord op deze vraag vind je als je je voorstelt wat een leerling zoal moet kunnen om op school mee te draaien:

- Nieuwkomers moeten leren meedraaien in de samenleving die de school vormt boodschappen leren begrijpen (zoals ‘Hoi’, ‘Alsjeblieft’, ‘Deze brief moet je aan je ouders geven’)
- Ze moeten vertrouwd raken met praktische instructies tijdens de les (‘Omcirkel het juiste antwoord. Je moet de bal over de lijn gooien.’).
- Ze moeten informatie uit teksten kunnen begrijpen, selecteren en soms de structuur ervan inzien; ze moeten in grote lijnen begrijpen wat de leerkracht en medeleerlingen zeggen over de onderwijshoud.
- Na een paar maanden moeten ze kunnen antwoorden op vragen en kunnen tonen wat ze hebben geleerd. Ze moeten ook zelf vragen kunnen stellen, vertellen wat ze weten over een lesonderwerp, ...

Met andere woorden: ze moeten zich de schoolse taalvaardigheid eigen maken om zich te kunnen redden bij het leren en als sociaal individu. Hoe sneller de anderstalige leerlingen het Nederlands oppikken dat ze nodig hebben om op school te functioneren, hoe beter. Zij hebben immers een hele achterstand in te halen.

Hoe pak je deze opdracht het beste aan?

- Taal leren door taal te gebruiken

Taalverwervingsonderzoek toont steeds duidelijker aan dat het vermogen om te communiceren niet door taalkennis tot stand gebracht wordt. Taal verwerf je in de eerste plaats door taal te gebruiken, en dus niet door alleen woordenschatlijstjes van buiten te leren of grammatica-oefeningen te maken om er een bepaalde regel in te drillen. Net als baby's verwerven anderstalige leerlingen het Nederlands het snelst door de taal veel te horen en na verloop van tijd ook te gebruiken. De kunst is om de anderstalige leerlingen er als het ware toe te verleiden om motiverende dingen te doen, waar ze het Nederlands voor nodig hebben (door naar de opdracht te luisteren, informatie te begrijpen, iets te lezen, een oplossing te noteren, ...), willen ze de opdracht tot een goed einde brengen. De taalverwerving verloopt op een natuurlijke manier.

- Een krachtige leeromgeving scheppen

Hoe pak je het taalvaardigheidsonderwijs aan nieuwkomers concreet aan? Belangrijk is dat je eerst en vooral een omgeving schept voor de leerlingen die zoveel mogelijk stimuleert om te leren en om zich die schoolse taalvaardigheid eigen te maken. Bij het voorbereiden van de activiteit (les, opdracht, groepswork, toets, huiswerk, ...) die je gaat doen, kan je je daarom volgende vragen stellen:

a. Doelstellingen

- Is het doel van de activiteit duidelijk en zinvol voor de leerlingen en voor jezelf?

Zullen de leerlingen door deze activiteit de taalvaardigheid verwerven waardoor ze op school kunnen meedraaien? Moeten leerlingen veel taal gebruiken om de activiteit te kunnen uitvoeren?

- Is de taal die ze moeten gebruiken vooral schoolse taalvaardigheid (of vooral vakspecifiek / vooral alledaags)? Kunnen ze dit aan?

b. Motivatie

- Is de activiteit uitdagend voor de leerlingen? Krijgen ze een interessant probleem voorgeschoteld waarvoor ze een oplossing moeten zoeken?
- Is het onderwerp waarover het in de activiteit gaat motiverend, en breng je het op een motiverende manier aan?
- Verwacht je van de leerlingen dat ze op een actieve manier leren door zelf dingen op te zoeken?
- Werken de leerlingen naar een concreet en motiverend eindproduct toe (dat ze eventueel mogen presenteren)? Weten ze waar ze mee bezig zijn en waar ze naar toe werken?

c. Context

- Wordt het onderwerp benaderd vanuit een concrete situatie en/of vanuit de eigen

ervaringen van de leerlingen (of eerder op een abstracte manier)?

d. Interactie

- Verwacht je van de leerlingen dat ze samenwerken, en krijgt iedereen een belangrijke rol bij groepswerk?
- Heb je zelf een rol van begeleider (of leider)? Laat je de leerlingen ruimte om zelf naar oplossingen te zoeken, maar geef je wel tips als de leerlingen vastlopen?

e. Heterogeniteit

- Kan de leerling werken op eigen tempo en er iets uithalen op zijn niveau?
- Zijn, bij samenwerking, de groepen heterogeen samengesteld, zodat sterk taalvaardige en zwak taalvaardige leerlingen bij elkaar zitten en de sterktaalvaardige leerlingen ondersteuning kunnen bieden waar nodig?

Hoe meer vragen je positief kan beantwoorden, hoe stimulerender de leeromgeving is die door de activiteit wordt opgeroepen. Een activiteit moet echter niet noodzakelijk aan ál deze kenmerken beantwoorden om veel leerkansen te scheppen voor leerlingen. Taal leren door taal te gebruiken binnen een krachtige leeromgeving heeft voor alle leerlingen een positief effect. Voor de anderstalige leerlingen, die het beste zo snel mogelijk de schoolse taalvaardigheid verwerven om aan te kunnen sluiten bij de lessen, is dit de meest efficiënte manier om taal te leren. Ook de leerkracht heeft er voordeel bij, omdat differentiatie minder nodig is. Iedereen kan op zijn niveau werken, de ondersteuning wordt voor een deel opgevangen door de andere leerlingen, leerlingen zijn gemotiveerder, en ze blijven ook onthouden wat ze geleerd hebben, omdat ze zelf dingen opgezocht hebben en actief bij het leerproces worden betrokken. Maar door het feit dat anderstalige leerlingen aanvankelijk geen Nederlands kennen, zal een krachtige leeromgeving alleen niet volstaan. Daarom hebben zij een aparte aanpak nodig, met een goed gestructureerde NT2-methode, een eigen weekprogramma die aansluit bij de taalmogelijkheden en die evolueert naargelang de Nederlandse taalvaardigheid van de anderstalige leerling toeneemt. De leerling zal steeds meer met groepsactiviteiten mee gaan doen.

Tips voor het werken met gevorderde anderstalige leerlingen:

- Bedenk dat wanneer anderstalige leerlingen een vraag te horen krijgen in het Nederlands, ze deze eerst vertalen in hun hoofd naar de eigen taal om het betekenis te geven, ze vervolgens

proberen een antwoord te bedenken en dat dan nog moeten vertalen naar het Nederlands. Geef daarom de leerlingen voldoende tijd om te antwoorden, zonder ongeduldig over te komen.

- Sommige anderstalige leerlingen kunnen het praten voor een grote groep als bedreigend ervaren (net zoals ‘stille’ kinderen). Verwacht niet meteen dat leerlingen zich daar goed bij zullen voelen.
- Schep contexten waarin anderstalige leerlingen gemotiveerd zijn om iets te zeggen. Wat zijn de onderwerpen die hen persoonlijk interesseren, waar ze eigen ervaringen kunnen inbrengen?
- Concentreer je op de boodschap die de leerling wil overbrengen en stel ondersteunende vragen (‘Is het dat wat je wil zeggen?’). Bied in de vragen de correcte grammaticale vormen en rijk taalaanbod aan. Corrigeer taalfouten niet expliciet, maar herhaal het enkel op de juiste manier.
- Toon interesse wanneer anderstalige leerlingen willen antwoorden. Reageer positief, toon dat je het op prijs stelt dat ze het woord willen nemen.
- Bouw voort op de uitingen van de anderstalige leerlingen met bijkomende vragen of commentaren. Zet het gesprek voort.
- Wees geduldig. Bouw voldoende wachttijden in, geef leerlingen de tijd om te zoeken naar hun woorden, of naar nieuwe gesprekswendingen. Neem niet altijd het initiatief om het onderwerp of de wending van het gesprek te bepalen.
- Stel gevorderde anderstalige leerlingen open vragen (bijvoorbeeld: waarom kan een mens maar enkele minuten onder water blijven?) om hen te stimuleren om langere antwoorden te geven. Als de open vraag toch te moeilijk blijkt, kan je ze indien nodig herformuleren in een gesloten vraag (Is dat omdat het lichaam te koud krijgt onder water of heeft de mens na enkele minuten lucht nodig om te ademen?) Laat de anderstalige leerling echter voldoende tijd om te antwoorden.
- Geef bij schrijfoopdrachten in het begin vooral feedback op de inhoud en slechts in beperkte mate op de vorm.

Differentiatie

Zelfs al schep je een krachtige leeromgeving in je les, het zal vaak toch nodig zijn om in de reguliere klas te differentiëren als je de anderstalige leerlingen bij de les wil betrekken. De taalvaardigheid en ook de betrokkenheid van de anderstalige leerlingen kan je verhogen door te differentiëren op vlak van:

- a. de inhoud van de taak

- Hou er rekening mee dat anderstalige leerlingen een andere voorkennis of kennis van de wereld hebben. Deze kennis is ook waardevol, maar verschilt van de onze. Veel van de kennis die voor ons vanzelfsprekend is, is dat voor de anderstalige leerling helemaal niet. Hou daarom de nodige uitleg achter de hand, voorzie indien mogelijk in afbeeldingen of andere concrete informatie bij nieuwe begrippen en check in een klasgesprek hoe het met de voorkennis van de anderstalige leerling gesteld is.

- Ondersteun ook opdrachten met concrete voorbeelden, gebaren, meer uitleg, herhaling van dezelfde informatie, ...

- Let erop dat visuele ondersteuning geen vervangmiddel wordt voor taal. Probeer aan te voelen wat de anderstalige leerling al wel begrijpt. Onderschat ze niet, maar daag ze uit.

b. de vereiste vaardigheden

- Je kan een productieve taak (spreken, schrijven) makkelijker maken door ze receptief te maken (luisteren, lezen) en een receptieve taak moeilijker maken door ze in een productieve taak te veranderen. Open vragen bij een tekst die schriftelijk beantwoord moeten worden, kan je bijvoorbeeld gemakkelijker maken door de open vragen te vervangen door meerkeuzevragen, zodat de leerlingen enkel de mogelijke antwoorden moeten lezen en het juiste antwoord aankruisen. Bekijk hoe je de moeilijkheidsgraad van de taak kan aanpassen aan het niveau van je leerlingen.

- Bekijk wat de leerlingen met de informatie in de activiteit moeten doen, of met andere woorden welk soort verwerking van de leerlingen gevraagd wordt. Moet de leerlingen de informatie letterlijk terugvinden in de tekst? Moet de leerling informatie terugvinden in de tekst die op een andere manier staat geformuleerd in de vraag of de opdracht? Moet de leerling inzicht hebben in de structuur van de tekst om op de vraag te kunnen antwoorden? Moeten de anderstalige leerlingen twee teksten met elkaar vergelijken en de inhoud ervan beoordelen? De eerste opdracht is een heel stuk makkelijker dan de laatste. Door de opdracht te veranderen afhankelijk van de leerling, kan je dus ook differentiëren.

- Je kan leerlingen langere of kortere stukken tekst te verwerken geven naargelang hun taalvaardigheid (bijvoorbeeld een paragraaf aanduiden en zeggen dat daarin de oplossing te vinden is).

c. klasorganisatie

- Leerlingen als maatje samen laten werken met een anderstalige leerling vraagt meer afspraken en geduld. Houd goed de vinger aan de pols. Leerlingen moeten gemotiveerd zijn om met elkaar samen te werken, het maatje mag zich niet overbelast voelen en de anderstalige leerling moet zich ondersteund voelen in zijn leren.

- Een extra leerkracht of stagiaire inschakelen in de klas schept extra mogelijkheden.

Deze tips om te differentiëren zijn enkel zinvol wanneer je met de activiteit die je doet, een krachtige leeromgeving schept. Concrete voorbeelden geven bij een activiteit die helemaal niet motiverend is en niet aan de doelstellingen van het taalonderwijs werkt, zal immers niet veel zoden aan de dijk zetten. Welke ingrepen nuttig zijn, hangt af van de leerlingen, de activiteit zelf en de klassensituatie.

Ontluikende geletterdheid en alfabetisering

Een factor waar je bij anderstalige leerlingen ook nog rekening moet mee houden is de mate waarin de leerlingen naar school zijn kunnen gaan en vooral of ze kunnen lezen en schrijven in ons schrift of eventueel in een ander schrift. Het kan gebeuren dat je een leerling in de midden of bovenbouw hebt die nog niet heeft leren lezen of schrijven, omdat hij nog geen school heeft kunnen lopen. Of misschien heb je een leerling in de klas die al wel vertrouwd is met het Arabische of Chinese schrift, maar die het Latijnse schrift nog niet beheerst. Ontluikende geletterdheid en alfabetisering zal voor deze leerlingen een noodzakelijke stap zijn in het taalverwervingsproces.

Tips ontluikende geletterdheid:

- Wek bij de anderstalige leerlingen interesse op voor boeken en laat hen kennismaken met de functies van het schrift (bijvoorbeeld door te tekst aan te wijzen die jij of een leerling voorleest, een brief mee te geven voor de ouders, ...).
- Voorzie een boekenhoek of letterhoek waar de anderstalige leerlingen (en de andere leerlingen) naar believen met geschreven taal en schrijven kunnen experimenteren.
- Neem je leerlingen mee naar de bieb en/of stimuleer ouders om met hun kind naar de bieb te gaan en laat hen daar zelf leuke boeken zoeken.

(Sommige informatieve boeken bijvoorbeeld zijn erg aantrekkelijk door de foto's)

- Sommige prentenboeken zijn ook nog leuk voor kinderen in de middenbouw.

(Hennie de Heks, Platvoetje, Woeste Willem, ...).

- Er zijn CD-roms van prentenboeken en op internet zijn sites te vinden waarbij de verhalen worden voorgelezen terwijl de prenten verschijnen. Men noemt dit 'levende boeken' en 'digitale prentenboeken'. Meestal zit er wat animatie bij en is er gelegenheid om spelletjes te spelen. Levende boeken hebben als voordeel dat de anderstalige leerlingen de verhalen zo vaak kunnen beluisteren als ze willen. Voorbeelden van levende boeken: van Ingrid en Dieter

Schubert zijn er drie prentenboeken waarvan een levend boek is gemaakt: Platvoetje, Woeste Willem en Abracadabra (Keec BV). Een ander voorbeeld is Simsala Grim: 3 in 1 totaalbox (Denda). Deze cd-rom brengt sprookjes van Grimm tot leven: Repelsteeltje, De kikkerkoning en Het dappere snijdertje.

Tips alfabetisering:

- Voor leerlingen rond de 7 à 9 jaar bieden de gewone leesmethodes wel een oplossing voor het lezen en het spellen, als je ervoor zorgt dat de leerlingen de tekstjes die ze moeten lezen ook begrijpen (enkel technisch leren lezen heeft niet veel zin en is onvoldoende motiverend).
Voor leerlingen van 10-14 jaar kan de leesmethode Lezen doe je overal (uitgeverij Zwijsen) gebruiken. Deze methode is gebaseerd op de principes van Veilig leren lezen, maar is bedoeld voor nieuwkomers (heeft onze school niet in zijn bezit). Na enkele maanden kunnen teksten uit de map Speciale leesbegeleiding van Luc Koning of AA-teksten van Nieuwsbegrip worden ingezet.
- Verplicht anderstalige leerlingen niet om vanaf de eerste dag te lezen en te schrijven. Iets decoderen of overschrijven wat je niet begrijpt, is niet zinvol. De anderstalige leerlingen moeten eerst de kans krijgen om een basistaalvaardigheid Nederlands op te bouwen voor ze hen begint te alfabetiseren. Je kan hen al wel vertrouwd maken met ons alfabet en de klanken door gebruik te maken van de eerste werkboekjes van de lees en spellingsmethode Veilig leren lezen.
- Als de leerling over wat mondelinge taalvaardigheid beschikt, de letters en de klanken kent en beheerst en herhaaldelijk met het schrift en zijn functies geconfronteerd werd, kan je woorden laten lezen die hij/zij mondeling beheerst. Het lezen wordt zinvol als je situaties creëert waarbij het decoderen een voorwaarde is om de activiteit te kunnen uitvoeren. Dit kan in spelvormen als pictionary, galgje, uitbeelden en andere consolideringsspelletjes.
- Geleidelijk aan moeten de leerlingen ook woorden leren lezen die ze nog nooit in schriftelijke vorm hebben ontmoet. Anders bestaat het gevaar dat ze raden wat er staat, zonder dat ze echt de lettertekens decoderen. Ook hier maak je lezen zinvol als je de leerlingen die informatie laat lezen die ze nodig hebben om de activiteit te kunnen uitvoeren en oplossen.
- Leerlingen die bekend zijn met ons (Latijnse) schrift, met de klanken en het Nederlandse alfabet kunnen steeds meer gebruik gaan maken van de op school aanwezige materialen voor taal- en spellingsonderwijs (beginnend bij niveau groep 4).

- Wat schrijven betreft, zullen de leerlingen die nog niet (in ons schrift) gealfabetiseerd zijn, de kans moeten krijgen om heel veel te oefenen. Voor ons zou het ook een tijdje duren eer we het Arabisch of het Chinese schrift onder de knie hebben. De schrijfmethode van de school kan hiervoor worden gebruikt.
- Je kan de computer gebruiken als hulpmiddel bij alfabetisering. Niet gealfabetiseerde leerlingen voelen zich soms minderwaardig. Bij het schrijven van de eerste teksten kan het leuk zijn voor hen om de teksten op computer te schrijven. Dat hun schrijfmotoriek nog niet goed ontwikkeld is, valt zo niet op. Teksten op computer schrijven werkt meestal motiverend en geeft de leerlingen vaak wat prestige. Er zijn ook PC-programma's op de markt die de anderstalige leerlingen kunnen helpen met het automatiseren van het lees- en schrijfproces. Het gaat dus louter om technisch lezen en schrijven en niet om begrijpend lezen of schrijven.

OMGAAN MET SOCIO-EMOTIONELE PROBLEMEN OF GEDRAGSPROBLEMEN

- Beschouw de anderstalige leerlingen als 'normale' leerlingen. In sommige gevallen hebben de leerlingen wel abnormale gebeurtenissen meegemaakt, maar daarom zijn ze niet noodzakelijk probleemgevallen.
- Vertrek van een positieve basishouding tegenover alle leerlingen, en dus ook tegenover anderstalige leerlingen: stimuleer de sterke kanten van de anderstalige leerlingen, complimenteer hen in wat ze goed doen of graag doen of probeer dat vooral te versterken. Laat hen ervaren dat ze veel dingen wel kunnen waarvoor ze niet meteen Nederlands nodig hebben.
- Bied, nog meer dan aan andere leerlingen, duidelijkheid en structuur. Maak samen met de leerlingen afspraken en treed consequent op wanneer deze wel of niet gerespecteerd worden. Moedig leerlingen aan die zich wel aan de afspraken houden en laat duidelijk merken aan leerlingen die zich er niet aan houden dat je hun gedrag niet goedkeurt.
- Aanvaard de zwakke kanten van de anderstalige leerlingen (zoals bij de andere leerlingen), maar wakker ze niet verder aan door ze te benadrukken.
- Behoed je voor medelijden: daar hebben de ze niets aan, want het geeft hen het gevoel hulpeloos te zijn, terwijl dat niet zo is. Vermijd ook extreme betrokkenheid! Je bent als leerkracht niet verantwoordelijk voor alles. Overleg ook met collega's als je met een bepaald soort gedrag geen raad weet. Misschien kunnen zij je ideeën geven.

Neem contact op met de intern begeleider bij aanhoudende problemen. De intern begeleider is op de hoogte van bestaande instanties en gespecialiseerde mensen naar wie leerlingen doorverwezen kunnen worden, als jouw inspanningen geen resultaten opleveren.

- Sommige leerlingen voelen zich gesterkt wanneer in de klas onderwerpen worden besproken die gaan over situaties die vergelijkbaar zijn met wat ze zelf hebben meegemaakt (bijvoorbeeld vluchtelingenkinderen). Het voordeel kan zijn dat anderstalige leerlingen zich daarin herkennen en daardoor de gebeurtenissen gemakkelijker kunnen verwerken. Ze voelen zich dan minder alleen, omdat ze niet de enige zijn die zoiets meegemaakt hebben. Ze mogen er verdriet en boosheid rond voelen en tonen. Maar er zijn ook leerlingen voor wie zo'n directe confrontatie nadelig is. Zij kunnen zich anders gaan voelen dan de andere leerlingen. Herinneringen aan pijnlijke momenten en gebeurtenissen kunnen de leerling van hun stuk brengen omdat ze nog niet klaar zijn om dingen te verwerken. In dat geval zullen zij zich bedreigd voelen en zich afsluiten. Zoiets moet je natuurlijk voorkomen. Forceer dus niets en let op de signalen die de leerlingen zelf geven. Teken of vertellen ze over dingen die ze hebben meegemaakt? Hoe gaan ze er zelf mee om?
- Roep de hulp in van collega's en intern begeleider als situaties uit de hand lopen of emotionele uitbarstingen dreigen te veranderen in een crisissituatie.
- Zorg zoveel mogelijk voor je eigen welbevinden. Anders loop je het risico op korte tijd uitgeblust te geraken. Lees eventueel achtergrondliteratuur.

CONTACT MET DE OUDERS

Het eerste contact met de ouders is van groot belang. Het is het moment om heel wat belangrijke informatie uit te wisselen. Het gebeurt het best zo vroeg mogelijk, tijdens de inschrijving van de leerling, en individueel. Een paar tips:

- Geef de mensen het gevoel dat ze welkom zijn.
- De aanwezigheid van een tolk of een contactpersoon die de taal spreekt, zal beide partijen op hun gemak stellen; een vlotte communicatie is immers essentieel.
- Vraag de ouders met wie je contact op kan nemen als er iets is (bijvoorbeeld iemand van de camping waar het gezin woont, burens of een kennis).
- Probeer te achterhalen welke scholing de leerling al gehad heeft.
- Geef de ouders informatie over belangrijke gewoonten op school (bijvoorbeeld de schooluren, het feit dat er op woensdagnamiddag en zaterdag geen les is, dat de leerlingen op bepaalde dagen gymen en daarvoor hun sportkleding moeten meebrengen).

- Deel aan de ouders mee op welke dagen de kinderen vrij zijn of vakantie hebben. Ook later tijdens het schooljaar blijft regelmatig contact met de ouders belangrijk:
- Ga op huisbezoek als de drempel naar de school voor hen te groot is. Ouders voelen zich meestal bevestigd in hun waarde door een dergelijk bezoek.
- Goed contact met de ouders blijft belangrijk. Contact met buitenlandse ouders is intensiever.
- Betrek ouders waar mogelijk bij de cognitieve ontwikkeling van hun kinderen. Onderwerpen die in de klas behandeld worden (rekenproblemen, wereldoriëntatie) kunnen mogelijk thuis door de ouders in de eigen taal worden besproken en/of uitgelegd. Communiceer hierover met de ouders.
- Bij problemen is het belangrijk dat je in de communicatie met ouders jouw bezorgdheid om de ontwikkeling van de leerling als uitgangspunt neemt. Vraag de ouders of ze dezelfde problemen herkennen in de thuissituatie.
- Stel niet uit om met de ouders te gaan spreken tot wanneer je merkt dat de leerling socio-emotionele problemen of gedragsproblemen heeft in de klas.
- Geef ook de anderstalige ouders verantwoordelijkheid binnen het schoolgebeuren door hen te betrekken bij de organisatie van schoolactiviteiten of feesten.
- Als de contacten met buitenlandse ouders en school minder soepel verlopen kunnen mogelijk informele contacten tussen buitenlandse ouders en school en ouders onderling gestimuleerd worden door bv. maandelijks een ‘koffie-uurtje’ op school te houden waar buitenlandse ouders terecht kunnen voor onderling contact, uitwisseling van ervaringen, een praatje, vragen, suggesties.

Bijlage 5.1 Mailcontact met A Vermeer

Van: A.R. Vermeer <Anne.Vermeer@uvt.nl>
Verzonden: donderdag 17 november 2011 11:04
Aan: efjansma@home.nl
CC: Language Center; A.R. Vermeer
Onderwerp: RE: informatie NT2-onderwijs Emke Jansma

Dag Emke (cc Anneke)

De beste manier om vooruitgang te toetsen is curriculumafhankelijk: dan zie je immers of wat onderwezen is, ook is blijven hangen. En dan idd na een half jaar onderdelen van de TAK: obv bijv de klanktoetsen weet je welke klanken (nog) niet beheerst worden; en na een jaar bijv met de Receptieve woordenschat kun je zien hoe groot de receptieve woordvoorraad is. Voor de klanktoets is de beginmeting wel nuttig; voor de woordenschat natuurlijk niet (die was immers 0, neem ik aan, als hij net geïmmigreerd is)

VHZ als methode voor beginners is prima, ook al is die oud (van 1983/4), maar alleen mondeling, dus intensief. Er zit ook een uitgebreide handleiding bij met info, bijvoorbeeld over klankverschillen. Er zijn ook cassettes bij (maar de vraag is of er nog cassetterecorders op school zijn :)). Enkele keren per week buiten de klas is dus noodzakelijk, maar dat geldt ook voor de andere genoemde methodes.

Verder is woordenschat de belangrijkste factor in vooruitgang en succes, dus veel woordenschat aanleren, dwz minstens 50 woorden per week, is de beste garantie voor succes. Het best is om een goede taalmethode te gebruiken in de reguliere klas met mogelijkheden voor differentiatie, en vooral veel aandacht voor woordenschat, bijv Zin in Taal, met de Taalmaatjes als extra differentiatie, en de CDROMs Woordenschat (1000 woorden in 10 thema's per schooljaar) als individueel zelfstandig materiaal buiten de klas. Dat laatste materiaal is trouwens sinds september ook online. Zie <http://www.zinintaal.nl/web/Over-Zin-in-taal-Nieuw/Materialen/Software-bij-Zin-in-taal-Nieuw/Online-software-Woordenschat-Zin-in-taal.htm> Er zijn voor de jaargroepen 4 t/m 8 vijf cdroms met elk 1000 woorden, die ook zelfstandig en buiten de methode om gebruikt kunnen worden (want er zitten zowel semantiserende als consoliderend/controlerende spelletjes/oefeningen in).

Ik ken geen overzichten van bijv klankverschillen Pools/Litouws vs Nederlands, maar ze zijn er ongetwijfeld op internet te vinden,

Groet,
Anne Vermeer
Communicatie- en Informatiewetenschappen
Universiteit van Tilburg

www.annevermeer.com

From: Language Center
Sent: Thursday, November 17, 2011 10:19 AM
To: A.R. Vermeer
Subject: FW: informatie NT2-onderwijs

Hoi Anne,

Via via kwam onderstaande vraag bij het Talencentrum binnen. Kun jij haar vragen beantwoorden?

Groetjes,
Anneke
From: EF Jansma [mailto:efjansma@home.nl]
Sent: woensdag 16 november 2011 10:25
To: CKT@tilburguniversity.edu
Subject: informatie NT2-onderwijs

Geachte heer, mevrouw,
Sinds dit schooljaar zit er een Litouwse leerling bij ons op de basisschool. Ik ben als remedial teacher aangesteld en ondersteun de leerkracht bij het onderwijs aan deze jongen. Om ons onderwijs voor deze leerling zo optimaal mogelijk in te richten heb ik enkele vragen aan u. Het gaat om het volgende:

* Welke methodeonafhankelijke toets(en) kan ik het beste gebruiken om het niveau te bepalen voor deze 10 jarige Litouwse jongen in groep 6. Toetsing op woordenschat, zowel passief en actief taalgebruik (begrijpen, spreken) Ik ben bekend met de TAK-toets (met normering voor anderstaligen), maar deze toets is specifiek voor kinderen in de onderbouw en mag ook niet te vaak worden afgenomen. Welke toets adviseert u om te gebruiken om beginsituatie en om na +/- half jaar vorderingen vast te kunnen stellen?

* Bovengenoemde jongen wordt bij ons geïntegreerd opgevangen in de reguliere klas. De volgende methodes zijn ons bekend: Horen Zien en Schrijven; Van Horen Zeggen; Mondeling Nederlands Nieuw; Prisma Project Lezen (meer geschikt voor taalklassen??); Welke methodes zijn het meest geschikt bij geïntegreerde opvang, waarbij ook enkele momenten per week buiten de klas wordt begeleid? Moeilijk om een keuze te maken. Bent u bekend met nog andere NT2-methodes/methodieken en kunt u ons hierin adviseren.

* Bestaat er een overzicht waarin de verschillen in taalgebruik mondeling en schriftelijk (o.a. overeenkomst/verschillen klank en teken) staan beschreven voor Litouws t.o.v. Nederlands en ook voor Pools t.o.v. Nederlands?

Ik hoop dat u ons verder kunt helpen.
U kunt met mij contact opnemen via de mail of via onderstaande telefoonnummers.

Met vriendelijke groeten,

Emke Jansma
b.s.
Heeswijk-Dinther
Tel. Werk:
Tel. Privé: 0413-294243

Geen virus gevonden in dit bericht.
Gecontroleerd door AVG - www.avg.com
Versie: 2012.0.1872 / Virusdatabase: 2092/4622 - datum van uitgifte: 11/17/11

Bijlage 6.1 Evaluatieformulier leerkracht

M voor jou een aantal vragen, omdat ik graag onze samenwerking, mijn ondersteuning aan jou en mijn begeleiding van R wil evalueren.

Je kunt het aangeven op een 10-puntsschaal.

1 betekent laag/weinig/negatief.

10 betekent hoog/ veel/ positief.

Daarbij kun je nog een toelichting geven.

1. Onze gesprekken vonden veelal wekelijks even plaats. De ene keer langer als de andere.

Hoe heb je deze gesprekken ervaren?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

Toelichting:

* kort en krachtig
* to the point

2. Heb je problemen waar je tegenaan liep in de begeleiding van R kunnen delen met mij en heb je het gevoel dat je geholpen werd in het vinden van oplossingen? Met andere woorden heb je je ondersteund gevoeld?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

Toelichting:

mn. zijn persoonlijke behoeften die we op
gewarandeerde momenten zagen. We hebben
samen gerichte oplossingen

3. Stond ik genoeg open voor vragen van jouw kant? Had je het gevoel dat ik een goede luisterende houding had?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

Toelichting:

Moeilijk, want je hebt je handen vol aan de
klas.
Emke, zij zeker wel. Verder ging alles in
goed overtoeg.

4. Heb je voldoende advies gekregen?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

Toelichting:

Vooral wederzijdse bevestiging van onze bevindingen
Ook het moment waarop we besloten hem
te laten dubberen.

5. Was er een goede balans in contactmomenten en benodigde tijd?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

Toelichting:

Afspraak gemaakt voor de donderdagen,
dat was wel prettig heeft niet
altijd

6. Is het mij gelukt om professioneel, dus objectief (op afstand) mee te kijken naar wat er gebeurde in de klas en dit met je te bespreken? Heeft dit jou wat opgeleverd?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

Toelichting:

Ik heb niets als 'molten' ervaren, maar
alle aanreikingen zijn in goed overleg uitgewaard.

7. Mijn inzet als remedial teacher had de bedoeling dat jij je als leerkracht minder handelingsverlegen zou voelen om R. optimaal onderwijs te bieden.

In hoeverre is dit gelukt?

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

Toelichting:

In het begin was het ontzettend zoeken naar
de juiste werkwijze en het materiaal.
We hebben al veel bereikt, er zit ws. ook nog
groei in.

8. Heb je nog adviezen of opmerkingen wat betreft mijn houding, professioneel optreden en/of gedrag als remedial teacher naar jou als leerkracht of mijn begeleiding van

R.?

Vooral zo doorgaan.